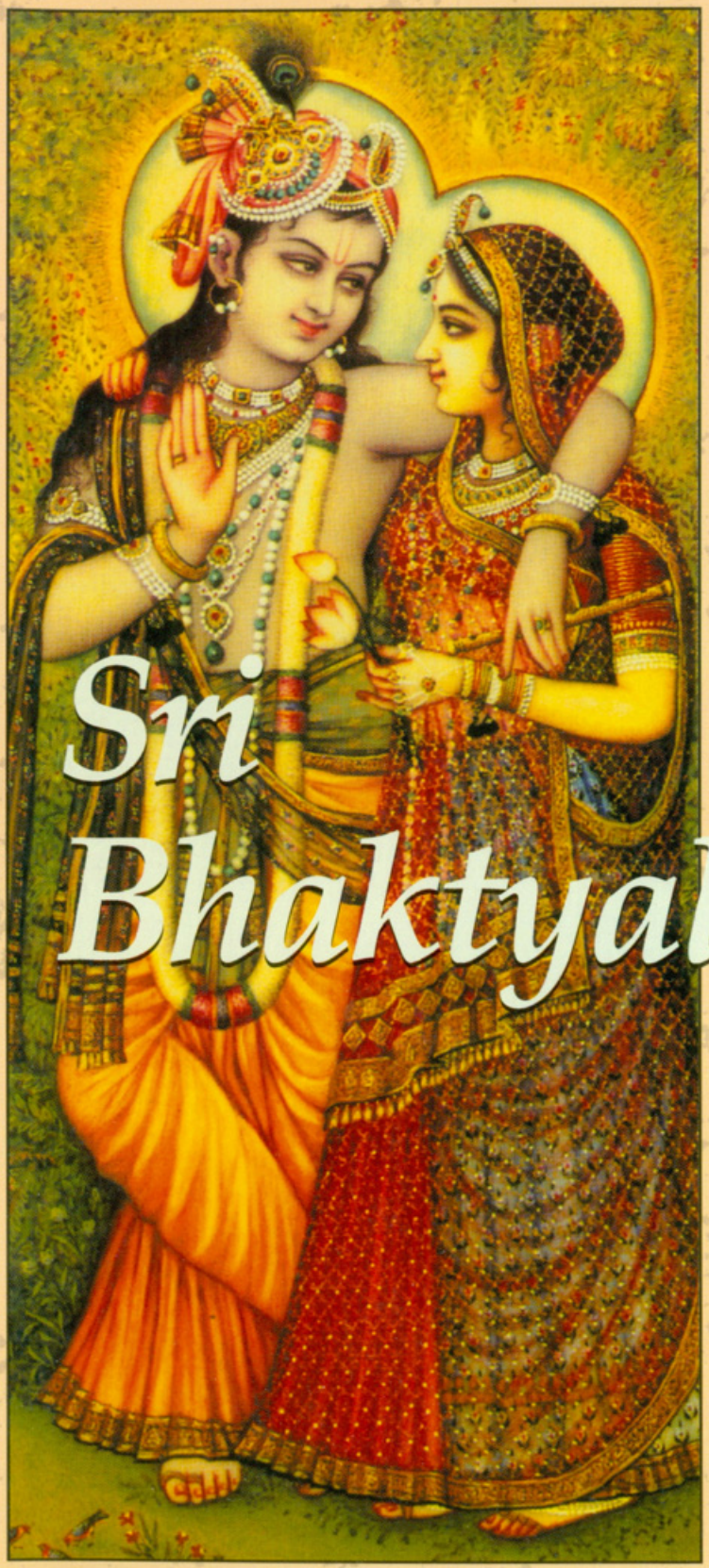

Srila Bhaktivinoda Thakura

Sri Bhaktyaloka

Gauranga Press

Sva slava Sri Guruu i Gaurangi

Sri Bhaktyaloka

Srila Bhaktivinoda Thakura

Sri Bhaktyaloka

s engleskog preveli
Gauranga Sundara das
Ramani devi dasi

lektura
Vinata devi dasi

tehnička oprema
Talavana das
Nanda-kisora das

za izdavača
Gauranga Sundara das
Ramani devi dasi

posebno zahvaljujemo
Sudama dasu
Aruni devi dasi

(C) Vrajraj Press - Vrindavana
Gauranga Press - Rijeka

Kazalo:

Šest uzroka koji uništavaju bhakti

Atyahara
Prejedanje ili pretjerano prikupljanje 3
Prayasa
Preveliki trud 9
Prajalpa
Beskorisni razgovori 17
Niyamagraha
Prevelika vezanost za pravila i ograničenja
ili njihovo zanemarivanje 27
Jana-sanga
Druženje sa svjetovnim osobama 35
Laulya
Gorljiva žudnja ili pohlepa 45

Šest odlika koje unapređuju bhakti

Utsaha
Entuzijazam 57
Niscaya
Povjerenje 63
Dhairya
Strpljivost 79
Tat-tat-karma-pravartana
Različite djelatnosti povoljne za predano služenje..... 87
Sanga-tyaga
Napuštanje društva abhakta 107
Sadhu-vrttI
Slijeđenje stopa prethodnih acarya..... 123

I

Šest uzroka koji uništavaju bhakti

Atyahara

Prejedanje ili pretjerano prikupljanje

U svojoj *Sri Upadesamriti*, Srila Rupa Goswami napisao je sljedeći stih (2. stih *Upadesamrite*):

atyahara prayasas ca prajalpo niyamagrahah
jana-sangas ca laulyam ca sadbhir bhaktir vinasyati

"Pretjerano zaplitanje u sljedećih šest djelatnosti kvari predano služenje: (1) *atyahara,* jedenje više nego što je potrebno ili prikupljanje više dobara nego što je potrebno; (2) *prayasa*, preveliki trud oko svjetovnih stvari koje je vrlo teško postići; (3) *prajalpa*, bespotrebni razgovori o svjetovnim temama; (4) *niyamagraha,* primjenjivanje pravila i ograničenja spisa samo radi slijeđenja, a ne radi duhovnog napretka ili odbacivanje pravila i ograničenja spisa te neovisno i hirovito djelovanje; (5) *jana-sanga*, druženje sa svjetovnim osobama koje ne zanima svjesnost Krišne; i (6) *laulyam,* pohlepa za svjetovnim dostignućima."

Vrlo je važno shvatiti duboko značenje ovog stiha. Za svakog tko se želi baviti čistim predanim služenjem, posebno je važno da se pridržava ovih uputa. Onaj tko za njih ne mari, iznimno rijetko dostiže predanost Gospodinu Hariju. Stoga ćemo značenje ovog stiha podrobno obraditi za dobrobit onih koji jako žele dostići čisto predano služenje. U ovom je stihu spomenuto šest zapreka predanom služenju: *atyahara, prayasa, prajalpa, niyamagraha, jana-sanga* i *laulya.*

Odvojeno ćemo raspravljati o svakoj od njih. U ovom malom poglavlju obrađeno je samo značenje riječi *atyahara.*

Mnogi ljudi misle da se riječ *atyahara* odnosi samo na prejedanje, ali to nije tako. To je objašnjeno u prvom stihu *Upadesamrite*:

vaco vegam manasah krodha-vegam
jiva-vegam udaropastha-vegam
etan vegan yo visaheta dhirah
sarvam apimam prthivim sa sisyat

"Razborita osoba koja može podnositi poriv govora, zahtjeve uma, izljeve srdžbe te porive jezika, trbuha i spolnih organa, sposobna je imati učenike širom svijeta."

Poriv jezika je želja za kušanjem hrane. Nagon trbuha je želja za prejedanjem. Shvatimo li riječ *atyahara* iz drugog stiha kao prejedanje, čini se da je riječ o grešci te da u ovom sažetom skupu osnovnih uputa dolazi do ponavljanja. Stoga je dužnost učenih čitatelja da pronađu druga značenja riječi *atyahara,* koja je upotrijebio najuzvišeniji Rupa Goswami.

Iako je *bhojana*, ili jedenje osnovno značenje riječi *ahara* (*Atyahara* je složenica od *ati* ili puno i *ahara* ili jedenje i sakupljanje.) riječ *bhojana* također znači uživanje u predmetima pet osjetila. Uživanje u obliku očima, u zvuku ušima, u mirisu nosom, u okusu jezikom, osjećanje toplog i hladnog, mekog i tvrdog dodirom je način uživanja pet osjetila. Ovaj vid materijalnog uživanja u osjetilnim predmetima je obvezan za utjelovljenu dušu. Bez uživanja u osjetilnim predmetima, živo biće ne može preživjeti. Kada živo biće prestane osjetilno uživati, napušta svoje tijelo. Zbog toga je odbacivanje osjetilnog uživanja samo izmišljotina koja se nikada ne može primjeniti u praksi. Gospodin Sri Krišna je poučio Arjunu u *Bhagavad-giti* (3.5-6.):

na hi kascit ksanam api jatu tisthaty akarma-krt
karyate hy avasah karma sarvah prakrti-jair gunaih

karmendriyani samyamya ya aste manasa smaran
indriyarthan vimudhatma mithyacarah sa ucyate

"Svatko je prisiljen bespomoćno djelovati u skladu s odlikama koje je dobio od *guna* materijalne prirode. Stoga, nitko ne može biti neaktivan, čak ni na trenutak. Onaj tko obuzdava osjetila za djelovanje, ali misli na predmete osjetila zavarava samog sebe i naziva se varalicom."

Budući da održavanje života nije moguće bez djelovanja, moramo raditi da bismo se održavali na životu. Ako se te djelatnosti obavljaju u raspoloženju uživanja, čovjek gubi sposobnost ljudskog bića i postaje poput životinje. Preobražaj svih svojih tijelesnih djelatnosti u djelatnosti povoljne za predano služenje Gospodina je *bhakti-yoga.* Gospodin kaže u *Bhagavad-giti* (6.16-17, 5.8-9.):

naty-asnatas tu yogo 'sti na caikantam anasnatah
na cati-svapna-silasya jagrato naiva carjuna

yuktahara-viharasya yukta-cestasya karmasu
yukta-svapnavabodhasya yogo bhavati duhkha-ha

naiva kincit karomiti yukto manyeta tattva-vit
pasyan srnvan sprsan jighrann asnan gacchan svapan svasan

pralapan visrjan grhnann unmisan nimisann api
indriyanindriyarthesu vartanta iti dharayan

"Onaj tko previše ili premalo jede i previše ili premalo spava ne može postati *yogi*, o Arjuna. Onaj tko je uravnotežen u navikama poput jedenja, spavanja, odmaranja i rada može primjenom *yoge* ublažiti sve materijalne patnje. Osoba s božanskom svjesnošću, iako gleda, sluša, miriše, jede, hoda, spava i diše, uvijek u sebi zna da zapravo ništa ne čini, jer dok govori, obavlja nuždu, prima ili otvara i zatvara oči uvijek zna da samo materijalna osjetila dolaze u dodir sa

svojim predmetima i da je od njih odvojena."

Iako su ove upute djelotvorne za *jnanije*, ipak je njihov smisao povoljan za predano služenje. Zaključni stih *Bhagavad-gite* govori o *saranagatiju* ili potpunom predavanju. Imajući ovo na umu, trebali bismo odbaciti plodonosne djelatnosti i filozofsku spekulaciju te prihvatiti predmete osjetila kao Gospodinovu milost. To je poznato kao čisto predano služenje. Stoga je Srila Rupa Goswami rekao u *Bhakti-rasamrta-sindhuu* (2.255-256.):

anasaktasya visayan yatharham upayunjatah
nirbandhah krsna-sambandhe yuktam vairagyam ucyate

prapancikataya buddhya hari-sambandhi-vastunah
mumuksubhih parityago vairagyam phalgu kathyate

"Kada osoba nije ni za što vezana, i istodobno prihvaća sve što je u odnosu s Krišnom, pravilno je nadišla osjećaj vlasništva. S druge strane, ako netko odbaci sve, no nema znanja o odnosu svega s Krišnom, nije tako savršen u svom odricanju."

Smisao ova dva stiha je ponovljen u *Sri Upadesamriti* u uputstvu o odbacivanju *atyahare. Atyahara* je prihvaćanje predmeta osjetila u duhu uživanja. Međutim, ako se predmeti osjetila prihvate kao Gospodinova milost i to samo u onoj mjeri koliko je potrebno i povoljno za predano služenje, tada to nije *atyahara. Yukta-vairagyu* je lako dostići ako se predmeti osjetila iskreno prihvate kao Gospodinova milost. Sriman Mahaprabhu naređuje da prihvatimo predmete osjetila bez vezanosti i pjevamo Krišnino ime. Ne težite za ukusnom hranom i lijepom odjećom. Prihvatite posvećenu *bhagavata-prasadu* koja je lako dostupna. To je stil života bhakte. Uzmite samo ono što je potrebno. Uzimanje više ili manje od onoga što je potrebno neće donijeti povoljne rezultate. Ako bhakta uzima ili sakuplja više nego što je potrebno, to će mu uništiti duhovni život, jer će ga savladati materijalističke slasti. Međutim, ne sakuplja li pravilno, tijelo, njegovo sredstvo za obožavanje, biti će nezaštićeno.

Smisao upute o podnošenju poriva jezika i trbuha, spomenut u prvom stihu je sljedeći: Materijalist lako postaje pohlepan za uživanjem u najboljim okusima pa mučen glađu, postaje krajnje uznemiren i željan dostupne hrane. To je svjetovni poriv. Kad god se pojavi takav poriv treba ga savladati njegovanjem predanog služenja. Izričiti nalog o odbacivanju *atyahare* spomenut u drugom stihu je temeljno pravilo za bhaktu. Nalog prvog stiha je uvjetan, a drugog je temeljan.

Treba još nešto reći. Sve ove upute imaju dva različita načina primjene - za obiteljske ljude i osobe u redu odricanja. Obiteljski ljudi mogu sakupljati radi uzdržavanja članova obitelji. Trebali bi zarađivati za život i štedjeti u skladu s religijskim principima. Uštedevinom bi trebali služiti Gospodina, bhakte, goste, članove obitelji i sami sebe. Ako obiteljski čovjek prikupi više no što mu je potrebno, to predstavlja zapreku u njegovom predanom služenju i dostizanju Gospodinove milosti. Stoga nema dvojbe da su pretjerana štednja kao i pretjerano zarađivanje *atyahara*. Osoba u redu odricanja nikada neće prikupljati. Ako nije zadovoljna sa svakodnevno dobijenom milostinjom i kad dobije ukusnu hranu jede više no što je potrebno, kriva je za *atyaharu.* Stoga, obiteljski ljudi i osobe u redu odricanja trebaju pažljivo razmotriti ove činjenice, a kad se nakon odbacivanja *atyahare* zaokupe predanim služenjem, dostići će Krišninu milost.

Prayasa

Preveliki trud

Ne odbaci li se *prayasa*, predanost se neće nikada pojaviti. Riječ *prayasa* znači napor, beskorisni rad. Duhovni život nije ništa drugo do čista predanost Vrhovnom Gospodinu. Predanost se ne može definirati ni jednim drugim simptomom osim potpunom predanošću i ovisnošću o lotosovim stopalima Svevišnjeg Gospodina. Potpuna predaja i ovisnost su prirodne, vječne, urođene dužnosti živih bića. Stoga je samo predano služenje prirodna sklonost ili urođeno zanimanje. U nečijem urođenom zanimanju nije potrebna *prayasa*; ipak, u uvjetovanom stanju živog bića, radi njegovanja predanog služenja, postoji potreba za malom količinom *prayase*. Osim ove male *prayase*, sve druge vrste *prayase* su nepovoljne za predano služenje. Postoje dvije vrste *prayase: jnana-prayasa* i *karma-prayasa.* Kod *jnana-prajase* raste osjećaj istovjetnosti ili *kevala-dvaita.* To je također poznato i kao *sayujya*, stapanje ili *brahma-nirvana*, sjedinjenje s Vrhovnim. *Jnana-prayasa* je neprijatelj duhovnog života. To je u vedskoj literaturi - *Mundaka Upanisadi* (3.23.) - objašnjeno sljedećim riječima:

nayam atma pravacanena labhyo
na medhasa na bahuna srutena
yam evaisa vrnute tena labhyas
tasyaisa atma vivrnute tanum svam

"Svevišnji Gospodin se ne dostiže savršenim objašnjenjima, ni neizmjernom inteligencijom pa čak ni s puno slušanja. Njega dostiže samo onaj koga On sam izabere. Takvoj osobi, On pokazuje Svoj osobni oblik." Stoga je predanost jedini put za dostizanje Gospodinovih lotosovih stopala. U *Srimad Bhagavatamu* (10.14.3.) Brahma govori Gospodinu Krišni:

jnane prayasam udapasya namanta eva
jivanti san-mukharitam bhavadiya-vartam
sthane sthitah sruti-gatam tanu-van-manobhir
ye prayaso 'jita jito 'py asi tais tri-lokyam

"Gospodin Brahma reče: O moj Gospodine Krišna, bhakta koji napusti (*jnana-prayasa*) put empirijske spekulacije usmjerene ka stapanju s postojanjem Vrhovnog i zaokupi se slušanjem o Tvojim slavama i djelima od vjerodostojnog *sadhua* ili sveca i tko živi poštenim životom zaokupljen zanimanjem koje odgovara njegovom društvenom položaju može osvojiti Tvoju naklonost i milost, unatoč tome što si *ajita* ili neosvojiv."

Da bi dalje razjasnio *prayasu*, Gospodin Brahma govori:

sreyah-srtim bhaktim udasya te vibho
klisyanti ye kevala-bodha-labdhaye
tesam asau klesala eva sisyate
nanyad yatha sthula-tusavaghatinam

"Dragi moj Gospodine, predano služenje Tebe jedini je povoljni put. Ako ga čovjek napusti samo zbog spekulativnog znanja ili razumijevanja da su živa bića duhovne duše, a da je materijalni svijet lažan, prolazi kroz velike poteškoće. On stječe samo uznemirujuće i nepovoljne djelatnosti. Njegovi su napori poput mlaćenja prazne slame. Rad mu postaje besplodan."

Filozofija monizma ne potječe iz Apsolutne Istine; ona je samo demonsko pokriće. Često se može čuti kako se slavi znanje o našem

odnosu s Gospodinom. Takvo znanje je čisto i spontano - tu nema potrebe za *prayasom.* Znanje dato u *Catuh-sloki* (četiri glavna stiha *Bhagavatama*) je *acintya bhedabheda*, nepojmljiva istovjetnost i različitost. Ovo je znanje prirodno uspavano u srcu uvjetovanog živog bića. Gospodin je kao duhovno sunce, a živa bića su poput molekularnih djelića sunčevih zraka. Živo biće ne može ostati u svom prirodnom obliku bez podređenosti Gospodinu i stoga je služenje Gospodina njegova prirodna dužnost. Njegovanje ove prirodne dužnosti urođeno je živom biću. To je spontana *dharma* ili dužnost živog bića lišena *prayase.* Iako je u uvjetovanom stanju ova *dharma* gotovo posve uspavana, a budi se *sadhanom* ili duhovnom praksom, ta *prayasa* u njegovanju predanosti nije poput *prayase* na putu *karme* i *jnane.* Prihvatimo li s poštovanjem utočište svetog imena poteškoće nastale zbog neznanja u kratkom vremenskom roku bivaju otklonjene, a naša se prirodna sreća iznova budi. Međutim, ostavimo li prostora za *jnana-prayasu*, moramo više patiti. Odbacivanje *jnana-prayase* u društvu bhakta je napor u predanom služenju. Gospodin kaže u *Bhagavad-giti* (12.2-5.):

mayy avesya mano ye mam nitya-yukta uapasate
sraddhaya parayopetas te me yuktatama matah

ye tv aksaram anirdesyam avyaktam paryupasate
sarvatra-gam acintyam ca kuta-stham acalam dhruvam

sanniyamyendriya-gramam sarvatra sama-buddhayah
te prapnuvanti mam eva sarva-bhuta-hite ratah

kleso 'dhikataras tesam avyaktasakta-cetasam
avyakta hi gatir duhkham dehavadbhir avapyate

"Svevišnja Božanska Osoba reče: One koji usredotoče svoj um na Moj osobni oblik i uvijek Me obožavaju s velikom i transcendentalnom vjerom smatram najsavršenijim. No oni koji obožavaju neočitovano,

ono što leži izvan dosega osjetilnog opažanja, sveprožimajuće, nepojmljivo, nepromjenjivo, postojano i nepokretno - drugim riječima, neosobni vid Apsolutne Istine - vladajući osjetilima i ophodeći se jednako prema svima, takve osobe, koje djeluju za dobrobit svih živih bića, na kraju dolaze k Meni. Oni čiji su umovi vezani za neočitovani, neosobni vid Svevišnjeg s velikom mukom napreduju. Za utjelovljena bića uvijek je teško napredovati u tom procesu."

U *karma-prayasi* također nema dobrobiti. U prvom pjevanju *Srimad Bhagavatama* je rečeno:

dharmah svanusthitah pumsam visvaksena-kathasu yah
notpadayed yadi ratim srama eva hi kevalam

"Djelatnosti zanimanja koje čovjek obavlja prema svom osobnom položaju su samo beskorisan rad, ili *prayasa*, ukoliko ne izazovu privlačnost prema poruci Božanske Osobe." Stoga je *karma-prayasa* u suprotnosti s načelima predanosti isto kao i *jnana-prayasa* te možemo zaključiti da su *karma-prayasa* i *jnana-prayasa* vrlo štetne. Međutim, bhakta koji želi ispravno živjeti, ipak prihvaća svoje dužnosti u skladu s *varnasramom*, kao one dužnosti koje su povoljne za predano služenje i koje se računaju kao dio predanog služenja. Sve ove djelatnosti se tada više ne zovu *karma*. U ovim djelatnostima *svanistha* bhakte ili bhakte skloni svom vlastitom shvaćanju predanosti, donose *karmu* i njene posljedice u područje predanog služenja. *Parinisthita* bhakte, ili bhakte u potpunosti skloni predanom služenju, izvode pobožne djelatnosti koje se ne protive načelima predanosti, samo da bi privukli ljude. Bhakte koji su *nirapeksa* ili neutralni, prihvaćaju djelatnosti povoljne za predano služenje ne vodeći računa o javnom odobravanju.

Jnana-prayasa i *prayasa* koja iz nje proizilazi, a teži za oslobođenjem stapanjem s Gospodinom, posve se protive načelima predanosti. Ako *astanga-yoga-prayasa* teži ka mističnim moćima i oslobođenju, isto se posve protivi načelima predanosti. Pravila za njegovanje predanosti i znanje o odnosu istodobne istovjetnosti i

različitosti živog bića posve su prirodni i stoga lišeni *prayase*. Ova vrsta djelatnosti i znanja prihvaćaju se samo kao sredstva, a ako se prihvate kao cilj, postaju izvori pogrešaka. To će podrobnije biti objašnjeno pod *niyamagraha*. Veliki napor uložen u djelatnosti kao što je posjećivanje svetih mjesta je *prayasa* i nepovoljan je za predano služenje. Međutim, ako osoba odlazi na mjesta Krišninih zabava s pohlepnom željom za buđenjem svoje zanosne ljubavi prema Krišni i druženjem s bhaktama, tada je to svakako predano služenje, a ne beskorisna *prayasa*. Pridržavanje zavjeta u predanom služenju nije beskorisna *prayasa*, već se prihvaća kao dio predanog služenja. *Prayasa* pri služenju *vaisnava* nije *prayasa*; pohlepa za druženjem sa sebi ravnima uništava griješne želje za druženjem sa svjetovnim ljudima. *Prayasa* pri obožavanju u hramu je spontano očitovanje ganuća srca. *Prayasa* u djelatnostima kao što je sankirtan stvorena je za otvaranje srca za pjevanje Gospodinovog svetog imena te je krajnje prirodna.

Nema potrebe za *prayasom* u odricanju, jer kada u srcu nikne predanost prema Krišni, živo biće lako postaje nezainteresirano za sve, osim za Krišnu. *Srimad Bhagavatam* (1.2.7.) kaže:

vasudeve bhagavati bhakti-yogah prayojitah
janayaty asu vairagyam jnanam ca yad ahaitukam

"Predano služeći Božansku Osobu, Sri Krišnu, osoba odmah stječe bezuzročno znanje (ili znanje o vječnom savršenom služenju Gospodina) i odvojenost (ili odvojenost lišenu *prayase*) od svijeta." Dakle kad odbacimo *jnanu*, *karmu* i *vairagya prayasu* te se zaokupimo predanim služenjem, prepreke *jnane*, *karme*, *yoge* i *vairagye* ne mogu nas povući prema dolje. Stoga je u *Srimad Bhagavatamu* (11.2.42.) potvrđeno: *bhaktih paresanubhavo viraktir anyatra caisa trika eka-kalah* - "Predanost, izravni doživljaj Svevišnjeg Gospodina i odvojenost od drugih stvari javljaju se istovremeno kod osobe koja je uzela utočište Svevišnje Božanske Osobe."

Kada bhakta ponizno i bez dvoličnosti pjeva i sjeća se svetog imena

Krišne, prava se inteligencija lako budi na sljedeći način: "Ja sam duhovna čestica, sluga Krišne; Krišna je moj vječni Gospodar; predaja Krišninim lotosovim stopalima je moja vječna priroda; ovaj svijet je poput putnikovog odmorišta; privrženost ičemu iz ovog svijeta neće mi donijeti vječnu sreću." Na ovaj način bhakta uskoro dostiže svo savršenstvo. *Jnana-prayasa*, *karma-prayasa*, *yoga-prayasa*, *mukti-prayasa*, isto kao i preveliki trud uložen u dostizanje materijalnog uživanja, svjetovnih dostignuća i druženja s materijalistima, neprijateljska su načela za onoga tko je prihvatio utočište svetog imena. Ovi različiti oblici *prayase* uništavaju predano služenje. *Prayasa* za dostizanjem *pratisthe* ili slave najniža je od svih vrsta *prayasa.*

Iako najniža, za mnoge je neizbježna. Nju također treba odbaciti prihvaćajući jednostavni postupak predanog služenja. Stoga je Sanatana Goswami u zaključnom stihu *Hari-bhakti-vilase*, izjavio:

sarva tyage 'py aheyayah sarvanartha bhuvas ca te
kuryuh pratisthavisthaya yatnam asparsane varam

"Čak i ako osoba odbaci sve materijalne želje, želju za slavom je vrlo teško odbaciti. Ova želja za slavom, koja se uspoređuje s izmetom, je korijen svih *anartha.* Stoga bi osoba trebala pažljivo izbjeći doticanje ove, izmetu slične, želje za slavom." Ova je uputa krajnje ozbiljna. Bhakta bi ovu važnu dužnost trebao ispunjavati s posebnom pažnjom.

Život bi trebao provesti baveći se svojim prirodnim zanimanjem koje je povoljno za predano služenje te bi sa znanjem o svom odnosu s Gospodinom trebao pjevati i sjećati se svetog imena. Ovaj postupak obožavanja bez *prayase* ponovno ima dvije vrste primjene - za obiteljske ljude i osobe u redu odricanja. Čineći *varnasramu* povoljnom za predano služenje, obiteljski bi čovjek trebao proživjeti život zaokupljen predanim služenjem, lišen *prayase.* Trebao bi zarađivati ili štedjeti samo radi lakšeg uzdržavanja članova obitelji. Ako se uvijek sjeća da je obožavanje Harija jedini smisao života, nikada neće pasti u iluziju. U sreći i nesreći, dobru i zlu, javi i snu - u svim uvjetima - obožavanje Harija će ubrzo postati savršeno. Osoba

u redu odricanja uopće ne bi trebala štedjeti. Treba održavati tijelo svakodnevnom prošnjom i tako se zaokupiti predanim služenjem. Ne treba se uopće baviti poduzetništvom, a ako to čini, pogriješila je. Što više obožava Gospodina s poniznošću i jednostavnošću, Njegovom će milošću bolje razumijeti Krišnu. Brahma je izjavio u *Srimad Bhagavatamu* (10.14.8.):

tat te 'nukampam susamiksamano
bhunjana evatma-krtam vipakam
hrd-vag-vapurbhir vidadhan namas te
jiveta yo mukti-pade sa daya-bhak

"Dragi moj Gospodine, onaj tko uvijek čeka da mu podariš Svoju bezuzročnu milost i prolazi kroz patnje zbog posljedica svojih prošlih nedjela, odajući Ti poštovanje iz dubine svog srca, sigurno je zaslužio oslobođenje, koje je postalo njegovo zakonsko pravo."

Ništa se ne dostiže *jnana-prayasom* jer osoba može spoznati Krišnu samo Njegovom milošću. Stoga *Srimad Bhagavatam* (10.14.29.) kaže:

athapi te deva padambuja-dvaya-
prasada-lesanugrhita eva hi
janati tattvam bhagavan-mahimno
na canya eko 'pi ciram vicinvan

"Moj Gospodine, ako je netko dobio čak i tračak milosti Tvojih lotosovih stopala, može shvatiti veličinu Tvoje Osobe, dok Te oni koji mudruju nastojeći shvatiti Svevišnju Božansku Osobu, ne mogu upoznati, čak i ako nastave proučavati Vede još puno godina."

Prihvati li osoba utočište svetog imena s poniznošću milošću Gospodina - bez *prayase* - svo potrebno znanje o Apsolutnoj Istini budi se u srcu jednostavnog bhakte. Ovo se znanje nikada ne dostiže neovisnom *prayasom.*

Prajalpa

Beskorisni razgovori

Međusobni razgovori zovu se *jalpana* ili *prajalpa*. Danas je u svijetu bezbožnost toliko izražena da razgovor s drugima znači bezbožan razgovor. Stoga za bhaktu nije korisno baviti se *jalpanom*. Pri njegovanju predanog služenja mogu, dakako, postojati mnoge vrste *jalpane* i sve su one povoljne za bhaktu. Srila Rupa Goswami je napisao u svojoj *Karpanya-panjika-stotri*:

tathapy asmin kadacid vamadhisau nama-jalpini
avadya-vrnda-nistari- namabhasau prasidatam

Bhakte prenose smisao ovog stiha sljedećim riječima:

tathapi e dina -jane, yadi nama-uccarane,
namabhasa karila jivane.
sarva-dosa-nivarana, duhun-nama-sanjalpana,
prasade prasida dui jane.

"Ako mantrajući sveto ime Gospodina nesretna osoba tijekom života dostigne *namabhasu* ili tračak pjevanja bez uvreda, sve njezine greške bivaju uništene, a Njegovo Gospodstvo postaje s njom zadovoljno."

Kirtana, upućivanje molitvi i recitiranje spisa su *jalpana*, ali ako se izvode u povoljnom raspoloženju i bez materijalnih želja, predstavljaju njegovanje svjesnosti Krišne. Stoga je zaključak: sve

prajalpe nepovoljne za služenje Krišne protivne su predanom služenju. Bhakta bi trebao pažljivo odbaciti *prajalpu*. U djelatnostima *mahajane* ne postoje greške. *Mahajani* se s poštovanjem bave *prajalpom* (povoljlnom za predano služenje) i stoga je to naša jedina dužnost. Ponekad uobraženi bhakte savjetuju odbacivanje svih vidova *prajalpe*. Međutim, mi smo sljedbenici Srila Rupe Goswamija, a kao sljedbenici Rupe Goswamija uvijek ćemo ostati vjerni putu što nam ga pokazuju *sadhui* koji se pridržavaju njegovih uputa. U *Bhakti-rasamrita-sindhuu*, u navodu iz *Skanda Purane*, se kaže:

sa mrgyah sreyasam hetuh pantah santapa-varjitah
anavapta-sramam purve yena santah pratisthire

"Trebamo strogo slijediti lagani put koji su prihvatili prethodni *mahajane*. Taj put podaruje velike povoljnosti i lišen je svih nevolja."

Naš put *mahajana* pokazali su Srila Vyasadev, Sukadeva Goswami, Prahlada Maharaja, Sri Caitanya Mahaprabhu i Njegovi pratioci. Ne smijemo napustiti taj put da bismo se pridržavali uputa novih, uobraženih bhakta. Svi su *mahajane* poštovali *prajalpu* koja okrijepljuje predanost Hariju. O tome ćemo raspravljati na odgovarajućem mjestu.

Bezbožne *prajalpe* ometaju predano služenje. Ima ih raznih vrsta; beskorisni razgovori, rasprave, ogovaranje, debate, zanovijetanje, laži, klevetanje bhakta, svjetovni razgovor.

Beskorisan razgovor je posebno štetan. Na osamljenom mjestu, bez bespotrebnog traćenja vremena, bhakte trebaju međusobno raspravljati o temama koje govore o Gospodinu Hariju i sjećati se Harijevog imena, oblika, odlika, osobina i zabava. U *Bhagavad-giti* (10.8-9.) se kaže:

aham sarvasya prabhavo mattah sarvam pravartate
iti matva bhajante mam budha bhava-samanvitah

mac-citta mad-gata-prana bodhayantah parasparam

kathayantas ca mam nityam tusyanti ca ramanti ca

"Ja sam izvor svih duhovnih i materijalnih svijetova. Sve izvire iz Mene. Mudra osoba koja to savršeno dobro zna služi Me s predanošću i obožava svim srcem. Moji čisti bhakte uvijek misle na Mene i potpuno posvećuju svoje živote služenju Mene. Uvijek prosvjetljuju jedni druge i razgovaraju o Meni i u tome nalaze veliko zadovoljstvo i blaženstvo."

Isto tako u *Bhagavad-giti* (9.14.):

satatam kirtayanto mam yatantas ca drdha-vratah
namasyantas ca mam bhaktya nitya-yukta upasate

"Uvijek pjevajući Moje slave i trudeći se s velikom odlučnošću, te Me velike duše neprestano predano obožavaju, klanjajući se preda Mnom." Tako bi bhakta trebao njegovati čistu predanost. Ako svoje dane i noći provede beskorisno razgovarajući s materijalistima, neće se pridržavati Gospodinove upute, "Uvijek pjevaj Moje slave". U novinama se nalazi tako puno beskorisnog razgovora; za bhaktu je čitanje novina veliki gubitak. Međutim, ako se u novinama govori o čistim bhaktama, to se može čitati. Nakon što završe s jelom, svjetovni ljudi obično puše i beskorisno razgovaraju s drugim bezbožnim ljudima. Njima je svakako teško postati sljebenicima Srila Rupe Goswamija. Isto vrijedi i za čitanje romana. No, dobije li osoba roman s pričom poput one o Puranjani iz *Srimad Bhagavatama*, takvo čitanje nije zapreka, već donosi dobrobit.

Debata je *prajalpa* koja se protivi predanom služenju. Sve rasprave sljedbenika *nyaye* i *vaisesike* su jednostavno bezbožne prepirke. One ne služe ničemu osim slabljenju uma i povećanju nemira. U *Vedama* (*Katha Upanisada* 1.2.9.) je rečeno: *naisa tarkena matir apaneya* - "Ova se inteligencija ne može dostići raspravom."

Ispravna razboritost živog bića je vječno ugrađena u njegovu prirodnu inteligenciju. Ta razboritost prirodno teče prema lotosovim stopalima Svevišnjeg Gospodina, ali kroz rasprave o smjerovima,

mjestima, greškama i iluziji srce otvrdne i prirodna razboritost nestaje. Prihvaćanjem uputstava vedske *dasamule* i raspravljanjem na temelju njih, um ne postaje bezbožan. Kad su rasuđivanja - što je dobro, a što loše zasnovana na Vedama, to nije *prajalpa.* Zato je Caitanya Mahaprabhu u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 25.153.) dao uputu: *ataeva bhagavata karaha vicara* - "Pomno proučavaj *Srimad Bhagavatam.*" Rasprave namjenjene stjecanju znanja o odnosu s Gospodinom nisu *prajalpa.* Oni koji skup osvoje beskorisnim raspravama ne dostižu nikakav zaključak; stoga je svakako dužnost osobe da napusti društvo takvih logičara. To je potvrdio Sri Vasudeva Sarvabhauma u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 12.183.), rekavši:

tarkika-srgala-sange bheu-bheu kari
sei mukhe ebe sada kahi 'krsna' 'hari'

"U društvu šakala znanih kao logičari jednostavno sam glasno nastavio lajati: vau, vau kao jeka. Sada istim ustima pjevam sveta imena Krišne i Harija."

Oni koji su navikli raspravljati o duhovnim temama trebali bi se sjećati riječi *sannyasija* iz Varanasija, navedenih u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 25.43.):

paramartha-vicara gela, kari matra 'vada'
kahan mukti paba, kahan krsnera prasada

"Ateisti predvođeni *mayavadi* filozofima ne mare za oslobođenje ili Krišninu milost. Samo nastavljaju navoditi lažne argumente i postavljaju teorije protivne ateističkoj filozofiji, ne obazirući se na duhovne teme." Beskorisne rasprave niču iz zavisti i ponosa, odbojnosti ili vezanosti za ugađanje osjetilima te gluposti ili ponosa na samog sebe. Ljude sklone svađama također opijaju beskorisne rasprave. Raspravljajući o Gospodinu i Njegovim bhaktama, bhakta bi uvijek trebao pažljivo izbjegavati beskorisne debate.

Bezrazložno pričanje o drugima potpuno se protivi predanom

služenju. Mnogi ljudi govore o drugima kako bi stekli ugled. Neki su ljudi, zbog zavisti navikli raspravljati o tuđim osobinama. Umovi osoba koje su zaokupljene takvim temama ne mogu biti nikada usredotočeni na lotosova stopala Krišne. Pričanje o drugima treba posve odbaciti. Međutim, pri njegovanju predanog služenja postoji puno povoljnih tema koje su besprijekorne, čak i ako govore o drugima. Da bi se potpuno odvojila od pričanja o drugima, osoba treba živjeti u šumi. Obiteljski ljudi i osobe u redu odricanja su dva tipa bhakta. Budući da osobe u redu odricanja nemaju posla s osjetilnim uživanjem mogu u potpunosti odbaciti razgovor o drugima. Međutim, obiteljski čovjek koji zarađuje, štedi, štiti i uzdržava obitelj ne može u potpunosti odbaciti razgovor o drugima. Za njega je najbolje da živi u obitelji koja je svjesna Krišne. Kada su sve njegove materijalističke djelatnosti povezane s Krišnom, čak i neizbježan razgovor o drugima postaje bezgriješan i dio je predanog služenja Krišne. On ne bi trebao pričati o drugima na način koji može nekome naškoditi. Može o drugima govoriti samo onoliko koliko je potrebno u krugu obitelji svjesne Krišne. O drugima ne treba govoriti bez razloga. Osim toga, kada *guru* poučava svog učenika nekoj temi, ukoliko na odgovarajući način ne govori o drugima, njegovo uputstvo može biti nejasno. Kada predhodni *mahajani* govore o drugima na ovaj način, takav je govor dragocjen, a ne pogrešan. Kao što Sukadeva Goswami kaže u *Srimad Bhagavatamu* (2.1.3-4.):

nidraya hriyate naktam vyavayena ca va vayah
diva carthehaya rajan kutumba-bharanena va

dehapatya-kalatradisv atma sainyesv asatsv api
tesam pramatto nidhanam pasyann api na pasyati

"Život takvog zavidnog, obiteljskog čovjeka protekao je u spavanju ili u seksualnom uživanju noću, a danju u zarađivanju novca ili uzdržavanju članova obitelji. Osobe lišene *atma-tattve* ne raspituju se o problemima života jer su previše privržene nepouzdanim

vojnicima poput tijela, djece i žene. Iako su dovoljno iskusne, ne vide svoje neizbježno uništenje." Premda Sukadeva Goswami govori o materijalistima da bi poučio svog učenika, ne smatra se da *prajalpira.* Stoga se ovakve djelatnosti trebaju smatrati korisnim. Tako je i Sri Caitanya Mahaprabhu, da bi poučio svoje učenike govorio o pseudo-isposnicima u *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 2.117,120,124.):

prabhu kahe, - vairagi kare prakrti sambhasana
dekhite na paron ami tahara vadana

ksudra-jiva saba markata-vairagya kariya
indriya carana bule 'prakrti' sambhasiya

prabhu kahe, - mora vasa nahe mora mana
prakrti-sambhasi vairagi na kare darsana

"Gospodin je odgovorio: "Ne mogu podnijeti da vidim lice osobe koja je prihvatila red odricanja, ali i dalje prisno razgovara sa ženom. Ima puno ljudi koji posjeduju vrlo malo i koji prihvaćaju red odricanja kao majmuni. Lutaju unaokolo ugađajući osjetilima i prisno razgovaraju sa ženama." Sri Caitanja Mahaprabhu reče: "Moj um nije u mojoj vlasti, on ne voli vidjeti *sannyasija* koji prisno razgovara sa ženama.""

Sve dok osoba koja daje uputstva i donosi zaključke ne govori na ovaj način, nema koristi ni za nju ni za druge. Obzirom da su prethodni *acarye* osobno postavili primjer i poučavali druge, kakvu će nam korist donijeti djelovanje u suprotnosti s njihovim uputama? Ako se, međutim, na ovakav način raspravlja o nepravilnom ponašanju prisutnom u religijskoj sljedbi ili među širom javnošću, takav razgovor nije u neskladu s predanim služenjem. Čak i ako se ponekad govori o određenoj osobi, to nije pogrešno. U *Srimad Bhagavatamu* (4.14.29.) je Maitreya Muni, prvorazredni bhakta, govorio o Maharaju Veni na ovaj način:

ittham viparyaya-matih papiyan utpatham gatah
anuniyamanas tad-yacnam na cakre bhrasta-mangalah

"Veliki mudrac Maitreya je nastavio: "Tako je kralj, koji je postao neinteligentan zbog svog griješnog života i odstupanja s pravog puta, bio lišen svake sreće. Nije mogao prihvatiti molbe velikih mudraca, koje su oni pred njega iznijeli s velikim poštovanjem i stoga je bio osuđen." Bilo je potrebno da Sri Maitreya Risi na ovaj način govori o drugima; govorio je slušateljima da bi ih poučio. To nije *prajalpa.* Bhakta, obično raspravlja o drevnoj povijesti u društvu drugih bhakta. Povremeno razgovaraju i o abhaktama. Takav razgovor je uvijek povoljan i koristan za predano služenje. Ali oni koji govore o drugima pod uticajem zapreka predanosti, kao što su zavist, mržnja, ponos ili želja za isticanjem, vrijeđaju stopala Bhaktidevi. Rasprava niče samo iz želje za prevlašću. To je posebno odvratno. Cjepidlačenje niče samo iz nametanja vlastitih loših navika drugima. U svakom slučaju to treba odbaciti. Pričanje neistina je drugi oblik beskorisnog govorenja. *Sannyasiji* u potpunosti odbacuju svjetovni razgovor. Obiteljski ljudi mogu prihvatiti svjetovni razgovor koji je povoljan za predano služenje, ali ako su teme poput arheologije, zoologoje, astrologije i zemljopisa lišene svjesnosti Boga, trebaju se odbaciti. U *Srimad Bhagavatamu* (12.12.49-50.) Sri Sukadeva Goswami je rekao:

mrsa giras ta hy asatir asat-kathaPrajalpa
na kathyate yad bhagavan adhoksajah
tad eva satyam tad u haiva mangalam
tad eva punyam bhagavad-gunodayam

tad eva ramyam ruciram navam navam
tad eva sasvan manaso mahotsavam
tad eva sokarnava-sosanam nrnam
yad uttamah sloka-yaso 'nugiyate

"Riječi koje ne opisuju transcendentalnu Božansku Osobu već

privremenu materiju jednostavno su pogrešne i beskorisne. Samo one riječi koje prenose transcendentalne odlike Svevišnjeg Gospodina su zaista istinite, povoljne i pobožne. Riječi koje opisuju slave posvuda glasovite Božanske Osobe su privlačne, ugodne i uvijek svježe. Doista, takve su riječi vječni festival za um i isušuju ocean patnje."

Govor u obliku klevetanja *sadhua* je izvor velike nepovoljnosti. Ako želimo dostići predanost Gospodinu Hariju trebali bismo dati sljedeći zavjet: "U ovom životu nikada neću klevetati *sadhue*." Bhakte su *sadhui*, a klevetanjem njih se uništavaju sve naše vrijednosti. Klevetajući vrhunski čistog Gospodina Mahadevu, Prajapati Daksa, najbolji od asketa, suočio se s velikim nepovoljnostima. U *Srimad Bhagavatamu* (10.4.46.) je rečeno:

ayuh sriyam yaso dharmam lokan asisa eva ca
hanti sreyamsi sarvani pumso mahad-atikramah

"Dragi moj kralju, kada čovjek nanosi zlo velikim dušama gubi svoju dugovječnost, ljepotu, slavu, pobožnost, blagoslove i priliku da se uzdigne na više planete."

Zaključak ovog eseja je da *vaisnave* koji njeguju *bhakti* trebaju pažljivo odbaciti svaku *prajalpu* koja nije povoljna za predano služenje. Među ovim uputama ona o toleriranju poriva govora, spomenuta u prvom stihu - *vaco vegam* - je samo uvjetna uputa. Odbacivanjem *prajalpe* poriv govora se trajno regulira. Da bismo proživjeli život bez grijeha, ne bismo trebali govoriti više no što je potrebno. Trebamo raspravljati samo o onome što je povoljno za nas i druge. Ako netko želi raspravljati o drugima, to će jednostavno biti beskoristan govor. Stoga, Gospodin Krišna daje sljedeće upute Uddhavi u *Srimad Bhagavatamu* (11.28.2.):

para-svabhava-karmani yah prasamsati nindati
sa asu bhrasyate svarthad asaty abhinivesatah

"Tko god se upusti u hvaljenje ili kritiziranje odlika i ponašanja

drugih, ubrzo će skrenuti od svojih najboljih interesa zaplitanjem u iluzorne dvostranosti."

Niyamagraha

Prevelika vezanost za pravila i ograničenja ili njihovo zanemarivanje

Niyama ili pravila ima dvije vrste - *vidhi* ili propisi i *nisedhhe* ili zabrane. Sve što je nekome propisano kao dužnost predstavlja propisano pravilo, a ono što je propisano kao ograničenje predstavlja zabranu. Obje vrste pravila povoljne su za živa bića.

Uvjetovane su duše sposobne s vrlo niskog dostići jako uzvišeni položaj. Između ova dva postoje i mnogi drugi položaji. Svaki položaj predstavlja postupni korak, a svaki postupni korak predstavlja različitu razinu napretka. Svi postupni koraci imaju različite propise i zabrane. Kad god živo biće kroči na jednu razinu i stoji na njoj, dužno je pridržavati se propisa i zabrana te razine. Pridržavajući se propisanih pravila i zabrana postaje sposobno za sljedeći korak. Ako osoba nije sposobna dostići sljedeći korak, pada na nižu razinu. To se zove degradacija. Dostizanje više razine se zove napredak.

Pravilno pridržavanje propisa razine na kojoj se osoba nalazi, zove se "propisana dužnost" ili postojanost na svom položaju. Postojanost na svom položaju je pobožnost, a skretanje s tog položaja je nepobožnost. Ne postoji druga pobožnost i nepobožnost. Stoga u *Srimad Bhagavatamu* (11.21.2-7.) Gospodin Krišna govori Uddhavi sljedeće upute:

sve sve 'dhikare ya nistha sa gunah parikirtitah
viparyayas tu dosah syad ubhayor esa niscayah

desa-kaladi-bhavanam vastunam mama sattama
guna-dosau vidhiyete niyamartham hi karmanam

"Postojanost na vlastitom položaju je proglašena pravom pobožnošću, dok se skretanje s njega smatra nepobožnošću. Na taj način je to konačno utvrđeno. O sveti Uddhava, da bi ograničio materijalističke djelatnosti odredio sam što je pravilno, a što nepravilno među materijalističkim stvarima, uključujući vrijeme, prostor i sve fizičke uvjete."

Propisana pravila i zabrane dalje su podijeljeni u dvije kategorije - uvjetne i temeljne. Živo biće je čisti duh. Propisi i zabrane u prirodnom položaju živog bića su temeljna pravila. Međutim, kada se živo biće odvoji od svog transcendentalnog položaja, prihvaća imenovanja dobivena od energije opsjene i zapliće se u ovaj svijet - to su lažna imenovanja. Postoje mnoge varijacije ovih imenovanja, ali prirodni položaj je, bez dvojbe, samo jedan.

U vječnom stanju živog bića *prema* je jedini propis, a zavist jedina zabrana. Ovaj propis i zabrana su podređeni vječnoj prirodi živog bića. Živo biće ispunjeno *premom* i lišeno zavisti utočište je vječne *rase*. Iako ima pet različitih *rasa*, sve su one jedna nepodijeljena duhovna istina. Pravila tog položaja nećemo ovdje obrađivati. Trebamo samo znati da je ovo stanje vječni položaj živog bića.

Iako u uvjetovanom stanju postoje različita pravila, svi su koraci podijeljeni u tri osnovne kategorije. Prema Vedama, *Bhagavad-giti* i svim drugim *smritijima* postoji osnovna podjela na *karmu, jnanu* i *bhakti*. Za svaku od njih vrijede određeni propisi i određene zabrane. U odjelu *karme* propisana su pravila *varnasrame* i deset dopunskih *samskara*, kao i molitve. Grijesi i loše navike su zabranjeni. U odjelu *jnane* propisana su pravila *sannyase*, odricanja, odvojenosti i raspravljanje o materiji i duhu. Plodonosne djelatnosti, zabranjene djelatnosti i privrženost osjetilnom uživanju su zabranjeni. U predjelu *bhakti* propisana su pravila nepristranosti, izvođenja djelatnosti povoljnih za predano služenje, pridržavanja propisa i zabrana iz odjela *jnane* te njegovanje predanog služenja pomoću tih propisa i zabrana.

Zabranjene su sve djelatnosti opiranja Gospodinu poput *jnane*, odricanja, privrženosti osjetilnom uživanju, zaključci koji pobijaju predano služenje i prestanak djelovanja.

Kada živo biće napreduje odbacujući nezakonite djelatnosti ili nižerazrednu narav dostiže razinu *karma-kande*. Takva bi osoba trebala ostati u *varnasrama-dharmi* i težiti dostizanju razine *jnane*. To je njena dužnost. Treba ostati u *varnasrami* dok ne dostigne odvojenost od materijalističkih djelatnosti, raspravljajući o razlici između materije i duha te analizirajući prirodu lažnog ega, inače će postati griješna. Kada se dostigne ta odvojenost, viša osposobljenost uništava vezanost za plodonosne djelatnosti. Ali ako osoba i dalje ostaje naklonjena pravilima *karma-kande*, ne može napredovati.

Dužnost onoga tko je dostigao razinu *jnana-kande* je da ostane usredotočen na znanje. Dok ne stekne privlačnost prema predanom služenju, treba se pridržavati pravila *jnana-kande*. Čim pokaže sposobnost za predano služenje treba ostaviti privrženost *jnana-kandi*, inače će biti kriva za *niyamagrahu* i neće napredovati. Kao što je rečeno u *Srimad Bhagavatamu* (11.20.9.):

tavat karmani kurvita na nirvidyeta yavata
mat-katha-sravanadau va sraddha yavan na jayate

"Dokle god se osoba ne zasiti plodonosnih djelatnosti i sa *sravanam kirtanam visnoh*, ne probudi svoju privlačnost prema predanom služenju mora djelovati u skladu s regulativnim načelima vedskih uputa." *Sraddha* ili vjera je jedina kvalifikacija za *bhakti*. U *Srimad Bhagavatamu* (11.20.31.) je rečeno:

tasman mad-bhakti-yuktasya yogino vai mad-atmanah
na jnanam na ca vairagyam prayah sreyo bhaved iha

"Stoga, za bhaktu koji Me služi s ljubavlju, s umom usredsređenim na Mene njegovanje znanja i odricanja uglavnom nije sredstvo za dostizanje najvišeg savršenstva u ovom svijetu."

Hram Krišna-*preme* je smješten na najvišem vrhu Goloka Vrindavana. Da bi dostigla taj vrh osoba mora prijeći četrnaest planetarnih sustava *karma-kande, Viraja-Brahmaloku jnana-kande* i uzdići se iznad Vaikunthe. Postupnim odbacivanjem privrženosti razinama *karme* i *jnane*, osoba postaje sposobna za *bhakti.* Nakon prolaska kroz različite razine *bhakti*, stiže do vrata hrama *preme.*

Sraddha je jedino pravilo za ljude na razini *bhakti.* Kad *anarthe* ili nepoželjne navike budu uništene predanim služenjem pod okriljem *sadhua* ili *gurua*, ta *sraddha* se pretvara u predano služenje s *nisthom* ili čvrstom vjerom. Kada se *anarthe* dalje unište, osoba napreduje s razine *nisthe* do *rucija* ili ukusa; od *rucija* do *asakti* ili privrženosti; i od *asakti* do *bhave* ili osjećaja. Kada se *bhava* u obliku *rati* ili ljubavi pomiješa s prikladnim sastojcima, postaje *rasa.* U *Srimad Bhagavatamu* (11.14.26.) je rečeno:

yatha yathatma parimrjyate 'sau
mat-punya-gatha-sravanabhidhanaih
tatha tatha pasyati vastu suksmam
caksur yathaivanjana-samprayuktam

"Kao što bolesno oko koje se liječi ljekovitom pomašću postupno obnavlja svoju moć vida, tako se i svjesnost živog bića čisti od materijalističke nečistoće slušanjem i pjevanjem pobožnih priča o Mojim slavama, a ono obnavlja svoju sposobnost viđenja Mene, Apsolutne Istine, u Mom suptilnom duhovnom obliku."

I Srila Rupa Goswami razjašnjava ovaj slijed u svom *Bhakti-rasamrita-sindhuu* na sljedeći način:

adau sraddha tatah sadhu- sango 'tha bhajana-kriya
tato 'nartha-nivrttih syat tato nistha rucis tatah

athasaktis tato bhavas tatah premabhyudancati
sadhakanam ayam premnah pradurbhave bhavet kramah

"Na početku osoba mora imati početnu želju za samospoznajom. To će je dovesti do razine druženja s duhovno naprednim osobama. Na sljedećoj razini dobija inicijaciju od uzvišenog duhovnog učitelja i po njegovim uputama kao bhakta početnik započinje proces predanog služenja. Predano služeći pod vodstvom duhovnog učitelja, osoba se oslobođa svih materijalističkih vezanosti, dostiže postojanost u samospoznaji i stječe privlačnost prema slušanju o Svevišnjoj Božanskoj Osobi, Sri Krišni. Ta privlačnost vodi dalje do privrženosti prema svjesnosti Krišne, koja prerasta u *bhavu* ili početni stupanj transcendentalne ljubavi prema Bogu. Prava ljubav prema Bogu zove se *prema*, najviši savršeni stupanj života."

U procesu *sadhana-bhakti* postoje četiri stupnja - *sraddha, nistha, ruci* i *asakti.* Nakon prolaska kroz ova četiri stupnja, osoba dolazi do razine *bhave,* koja predstavlja korak do *preme*. U skladu sa stupnjem vjere, svaka razina ima svoja različita pravila. Kad osoba ostavi iza sebe jednu razinu i napreduje k sljedećoj, treba poštivati pravila nove i odbaciti pravila prethodne razine. Oni koji ne odbace pravila prethodne razine, vezani su njima kao lancem koji im ne dozvoljava da napreduju do sljedeće razine.

U procesu predanog služenja, pravila koja su propisana za svaku razinu podređena su osnovnom pravilu. To pravilo je dato u *Padma Purani* i glasi:

smartavyah satatam visnur vismartavyo na jatucit
sarve vidhi-nisedhah syur etayor eva kinkarah

"Uvijek misli na Krišnu i nemoj Ga nikada zaboraviti. Sva ostala pravila spomenuta u *sastrama* samo su sluge ovog pravila."

Vječna dužnost je sjetiti se Krišne. Sve ostale naredbe navedene u *sastrama* nikle su iz ovog pravila. Zabranjeno je zaboraviti Krišnu. Sve druge zabrane navedene u *sastrama* su proistekle iz ove glavne zabrane. Imajući na umu ovu osnovnu uputu dok napreduje bhakta bi trebao odbaciti privrženost naredbama prethodne razine i prihvatiti naredbe sljedeće razine. Inače će biti kriv za *niyamagrahu* i preslab

za dostizanje sljedeće razine. Osoba koja njeguje predano služenje treba se uvijek sjećati ove poante. U zaključku *Hari-bhakti-vilase* data je posebna uputa s tim u vezi:

krtyanyetani tu prayo grhinam dhaninam satam
likhitani na tu tyakta- parigraha mahatmanam

"Sve djelatnosti opisane u *Hari-bhakti-vilasi* uglavnom su namjenjene obiteljskim ljudima i bogatim bhaktama. Tu nisu opisana pravila za osobe u redu odricanja."

U zaključku *Hari-bhakti-vilase* također stoji:

avasyam tani sarvani tesam tad rktva siddhaye
prag apeksayani bhaktir hi sadacaraika sadhana

"Iako su u ovoj knjizi izostavljena pravila za osobe u redu odricanja, oni bi se ipak trebali pridržavati ovih pravila kako bi usavršili svoj položaj." Ponašanje *sadhua* u redu odricanja je ispravno ponašanje ukoliko je u skladu s iznesenim. Jedino to treba slijediti.

Prvi simptom osobe koja je dostigla *sraddhu* je predavanje lotosovim stopalima Gospodina Krišne. Postoje dva tipa takvog predavanja - za obiteljske ljude i osobe u redu odricanja.

Sri Hari-bhakti-vilasa spominje samo pravila namjenjena obiteljskim ljudima. Zato su tu opisana svetkovanja poput *Siva-caturdasija*. Predani *sannyasi* bi se trebao pridržavati svih, za njega prikladnih, običaja. I obiteljski čovjek i *sannyasi* postaju čiste predane duše dok napreduju na putu *sadhane*. Samo se pravila kojih se pridržavaju neznatno razlikuju. Na toj razini dostižu konačno predavanje zahvaljujući napretku u *sadhani*. U *Srimad Bhagavatamu* (11.18.28.), *Hari-bhakti-vilasi* (20. vilasa) i *Srimad Bhagavatamu* (11.20.36.) je rečeno:

jnana-nistha virakto va mad-bhakto vanapeksakah
sa-lingan asramams tyaktva cared avidhi-gocarah

"I učeni transcendentalist posvećen njegovanju znanja i tako odvojen od izvanjskih predmeta i Moj bhakta koji ne osjeća čak ni želju za oslobođenjem, zanemaruju dužnosti zasnovane na izvanjskim običajima ili stvarima. Tako je njihovo ponašanje iznad pravila i propisa."

ekantitam gatanantu sri-krsna-caranabjayoh
bhaktih svatah pravartteta tad vighnaih kim vratadibhih

"Kada osoba postane Gospodinov čisti bhakta, predanost se spontano učvršćuje u njenom srcu. Čemu onda služi izvođenje obreda koji samo smetaju predanom služenju?"

na mayy ekanta-bhaktanam guna-dosodbhava gunah
sadhunam sama-cittanam buddheh param upeyusam

"Materijalistička pobožnost i grijeh koji nastaju iz dobrog i lošeg u ovom svijetu, ne mogu postojati u Mojim čistim bhaktama koji, oslobođeni materijalističke žudnje, postojano održavaju duhovnu svjesnost u svim okolnostima. Zaista, takvi su bhakte dostigli Mene, Svevišnjeg Gospodina, koji sam iznad svega pojmljivog materijalističkom inteligencijom."

U *Hari-bhakti-vilasi* stoji:

evam ekantinam prayah kirtanam smaranam prabhoh
kurvatam parama-priya krtyam anyan na rocyate

vihitesv eva nityesu pravartante svayam hi te
ityady ekantinam bhati mahatmyam likhitam hi tat

Bhakte čiji su umovi, u čistoj ljubavi, usredotočeni na pjevanje i sjećanje na Krišnine slave ne privlače djelatnosti propisane za niže razine. Iako nisu privrženi pravilima ili prisiljeni pridržavati se

propisanih pravila spisa, ponekad ih se pridržavaju po vlastitom nahođenju. To je lijepo objašnjeno u osmom stihu *Upadesamrite*. Ovo su slave čistih bhakta; njihove se slave ne umanjuju zanemarivanjem pravila propisanih za druge.

Uzvišeni se bhakte pridržavaju onih pravila nižih razina koja sami izaberu. *Jnaniji varnasrama-dharmu karmija* svojevoljno slijede, a ne zbog pravila ili obveza. Slično tome,
bhakte se također iz vlastitih razloga, svojom dobrom voljom, pridržavaju pravila *karmija* i *jnanija*. To znači da propise i zabrane slijede svojevoljno, iako to nisu obvezni činiti. Vrhunski čisti bhakte se isto tako ne smatraju previše vezanim za propise kada se pridržavaju pravila *karme, jnane* i obične *sadhana-bhakti.* Neoviseći ni o čemu, čisto predano služe Gospodina Krišnu. Bhakta koji napusti *niyamagrahu,* ali se spontano pridržava pravila dostiže povoljne rezultate.

Možemo zaključiti da bhakta dostiže višu razinu kao posljedicu pridržavanja pravila propisanih u skladu s njegovim sposobnostima. Ne bi trebao ostati privržen pravilima svojih prethodnih razina. Imajući ovu uputu uvijek na umu, trebao bi stalno pjevati i sjećati se Gospodina Krišne i tako nastaviti napredovati prema višim razinama.

Jana - sanga

Druženje sa svjetovnim osobama

Riječ *jana* znači i muška i ženska ljudska bića. Srila Rupa Goswami je napisao u *Bhakti-rasamrta-sindhuu*: *sadho sangah svata vare* - "bhakta bi se trebao družiti s bhaktama naprednijim od njega." Općenito gledano bhakte su od *karmija* i *jnanija* superiorniji u svakom pogledu. U *Bhagavad-giti* (7.28.) stoji:

yesam tv anta-gatam papam jananam punya-karmanam
te dvandva-moha-nirmukta bhajante mam drdha-vratah

"Osobe koje su u ovom i prošlom životu činile pobožna djela i čija su griješna djela potpuno iskorijenjena, odlučno Me služe oslobođene dvostranosti iluzije." Stoga su bhakte prirodno čisti i nema mogućnosti da počine grijeh. Nije da im nedostaje inteligencije kao *karmijima* i *jnanijima* jer su prihvatili utočište lotosovih stopala sveznajućeg Svevišnjeg Gospodina. Vjera u predano služenje Gospodina Krišne dostiže se kao posljedica pobožnih djelatnosti iz mnogih života. Stoga nema sumnje da su djelatnosti bhakta čiste. Iz vjere prirodno niče želja za druženjem s bhaktama, a tim se druženjem sve dostiže. Slave *sadhu-sange* navedene su u *Adi Purani*:

ye me bhakta-janah partah na me bhaktas ca te janah
mad-bhaktanam ca ye bhaktas te me bhakta-tama matah

"O Partha, oni koji se smatraju Mojim bhaktama u stvari nisu Moji bhakte, već su Moji bhakte oni koji su bhakte Mojih bhakta."

U vezi potrebe druženja s bhaktama kaže se:

darsana sparsanalapa sahavasadibhih ksanat
bhaktah punanti krsnasya saksad api ca pukkasam

"Čak i osoba koja se nalazi van svake kaste postaje posve čista gledajući Krišninog bhaktu, dodirujući ga, razgovarajući ili samo na tren živeći s njim." U *Srimad Bhagavatamu* (7.5.32.) stoji:

naisam matis tavad urukramanghrim
sprsaty anarthapagamo yad-arthah
mahiyasam pada-rajo-bhisekam
niskincananam na vrnita yavat

"Sve dok svoje tijelo ne pospu prašinom lotosovih stopala *vaisnave* potpuno oslobođenog materijalnih zagađenosti, osobe sklone materijalističkom životu ne mogu postati privržene stopalima Gospodina, koji je slavan po Svojim neobičnim djelima. Materijalne zagađenosti mogu se osloboditi samo ako postanu svjesne Krišne i tako prihvate utočište Gospodinovih lotosovih stopala."

Spisi često govore da se bez druženja s Gospodinovim bhaktama Bhaktidevi ne pojavljuje u srcu. Zato je za *sadhake* neophodno druženje s bhaktama. Stoga se u tom kontekstu riječ *jana-sanga* odnosi na osobe lišene predanosti. Zato je Srila Rupa Prabhu uputu da se odbaci svjetovno druženje naveo kao jednu granu predanog služenja. U *Bhakti-rasamrita-sindhuu* (1.2.43.) se kaže: *sanga tyago vidurena bhagavad vimukhair janaih* - "Onaj tko želi dostići ljubav prema Krišni, treba pažljivo odbaciti društvo svjetovnih ljudi." To znači da bhakte ne trebaju sudjelovati sa svjetovnim ljudima u djelatnostima spomenutim u 4. stihu *Upadesamrite*. Djelatnosti poput poslovnih razgovora sa svjetovnim ljudima ne smatraju se druženjem. Kada se iste djelatnosti obavljaju s privrženošću prema nekome, radi se o

druženju s tom osobom.

Svaki bi bhakta trebao poznavati različite vrste svjetovnih ljudi pa ćemo ih ovdje nevoljko nabrojati. Postoji sedam vrsta svjetovnih ljudi: (1) *Mayavadi* i ateisti (2) osjetilni uživatelji, (3) oni koji su naklonjeni osjetilnim uživateljima, (4) žene, (5) oni koji su pod utjecajem žena, (6) licemjerno pobožni i (7) oni koji su van svake kaste, budalasti i nedoličnog ponašanja. *Mayavadiji* ne prihvaćaju vječno ime, oblik,odlike i zabave Svevišnjeg Gospodina. Smatraju da je živo biće proizvod *maye* pa, po njihovom mišljenju, živo biće ne postoji vječno. Ne smatraju da je predano služenje vječno, već ga smatraju privremenom metodom njegovanja znanja. Svi zaključci *Mayavadija* se protive načelima predanog suženja. Stoga druženjem s *Mayavadijima* predanost osobe postupno nestaje. Sri Svarupa Damodara u *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 2. 94-95.) daje sljedeće upute:

buddhi bhrasta haila tomara gopalera sange
mayavada sunibare upajila range

vaisnava hana yeba sariraka-bhasya sune
sevya-sevaka-bhava chadi apanare isvara mane

"U Gopalovom društvu izgubio si inteligenciju pa želiš slušati filozofiju *Mayavadija*. Kad *vaisnava* sluša *Sariraka-bhasyu*, *mayavadi* objašnjenje *Vedanta-sutre*, napušta svjesnost Krišne i svjesnost da je Gospodin gospodar, a živo biće sluga. Umjesto toga, sebe smatra Svevišnjim Gospodinom."

Oni koji ne prihvaćaju Svevišnjeg Gospodina, kojeg slave Vede nazivaju se *nastike* ili ateisti. Njihovi su umovi zagađeni lažnim tvrdnjama; stoga, družeći se s njima, gubimo predanost.

Društvo osjetilnih uživatelja je štetno. Oni koji su uvijek zaokupljeni ugađanjem osjetilima puni su kleveta, zavisti i nasilja. Svađa, rasprave i žudnja za osjetilnim užicima njihov su život. Što više uživaju, to im žeđ za osjetilnim uživanjem sve više raste. Osjetilni uživatelji nemaju

vremena govoriti ili slušati teme o Krišni. Bilo da se zaokupljaju pobožnim ili griješnim djelatnostima, osjetilni uživatelji uvijek ostaju daleko od znanja o jastvu. Stoga je u *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 6.278.) Srila Raghunatha dasa Goswami rekao:

visayira anna khaile malina haya mana
malina mana haile nahe krsnera smarana

"Ako netko jede hranu koju je ponudio materijalist to zagađuje njegov um, a sa zagađenim umom ne može pravilno misliti na Krišnu." One osobe koje se izvana bave djelatnostima osjetila i prihvaćaju predmete osjetila samo da bi tijelo i dušu održale zajedno, a iznutra djeluju u svom prirodnom položaju Krišninog sluge, ne ubrajaju se među osjetilne uživatelje, privržene plodovima svojih djelatnosti.

Osjetilni uživatelji i osobe koje su im naklonjene svjetovnog su duha. Oni koji su naklonjeni osjetilnim uživateljima i sami su osjetilni uživatelji, jer u srcu uvijek žude za osjetilnim užicima. Postoje neki ljudi koji sami nisu osjetilni uživatelji, ali nalaze zadovoljstvo u druženju s njima. Njihovo društvo također treba odbaciti jer će uskoro i sami postati osjetilni uživatelji i loše društvo za druge. Postoje dvije vrste osjetilnih uživatelja: oni koji su jako privrženi osjetilnim užicima i bhakte koji su privrženi osjetilnim užicima. Druženje s prvima treba u potpunosti odbaciti. Isti tako postoje dvije vrste bhakta koji su privrženi osjetilnim užicima: oni koji su uklopili Gospodina u svoje osjetilne užitke i oni koji su zadržali Gospodina u središtu svojih osjetilnih užitaka. Druženje s drugom vrstom ima prednost u odnosu na druženje s prvom. Iako su oni koji se upuštaju u osjetilne užitke u skladu s religijskim pravilima bolji od griješnih osjetilnih uživatelja, bhakte se ipak ne bi trebali družiti s takvim ljudima dok i oni ne postanu bhakte. Samo noseći odjeću osobe u redu odricanja ne postaje se bhakta oslobođen od težnje ka ugađanju osjetilima, jer takve osobe često skupljaju i štede predmete namjenjene osjetilnom uživanju. S druge strane, mnoge osobe nalikuju osjetilnim uživateljima, ali u raspoloženju odvojenosti sve koriste za obožavanje Gospodina Harija.

Razmatrajući sve ovo, bhakta bi trebao napustiti društvo osjetilnih uživatelja i onih koji su im naklonjeni i predano služiti na osami ili, ako je sretan, u društvu čistog bhakte.

Ne družite se sa ženama. No, s druge strane, kada je žena uključena u *sadhana-bhakti,* ona se ne treba družiti s muškarcima. Druženje sa suprotnim spolom je vrlo nepovoljno za bhaktu koji napreduje. Postoje dvije vrste muškaraca i žena. Kada su muškarac i žena vjenčani u skladu s religijskim načelima, njihovo uzajamno dodirivanje i razgovor nisu griješni; zapravo ovo se dodirivanje i razgovori smatraju korisnim jer je brak sklopljen u skladu sa spisima. To dakako nije pokriće za djelatnosti u iluziji, već prije za izvršavanje međusobnih dužnosti. Nalaze li se supružnici u iluziji jedan zbog drugog i uključe li se u djelatnosti koje se protive propisanim dužnostima, to se druženje zove *stri-sanga* i *purusa-sanga* ili druženje sa suprotnim spolom. Za one koji obožavanju Krišnu, takvo druženje donosi nepovoljne posljedice. Ako je jedna strana kriva za takvo druženje, ona postaje zapreka za drugu stranu. Pomaže li žena u predanom služenju, greška *stri-sanga* se ne pojavljuje. Međutim, ako je žena zapreka u izvođenju predanog služenja, tada njeno društvo treba pažljivo odbaciti.

S tim u vezi trebamo razmotriti ponašanje velikog *vaisnavskog acarye*, Srimad Ramanujacarye. (Sriman Ramanujacarya je poslao svoju ženu k njenim roditeljima nakon što je ona uvrijedila ženu njegovog *gurua*. Zatim je uzeo *sannyas.*) Kada ne postoji bračni odnos, a osoba s lošim namjerama priča sa ženom, radi se o *stri-sangi*. To je griješno i pogubno za predano služenje. Razmotrivši navedeno bhakta bi vrlo pažljivo trebao napustiti društvo žena i osoba naklonjenih ženama. Kao što stoji u *Srimad Bhagavatamu* (3.31.35.):

na tathasya bhaven moho bandhas canya-prasangatah
yosit-sangad yatha pumso yatha tat-sangi-sangatah

"Zaluđenost i ropstvo koji potječu od vezanosti za bilo koji drugi predmet, nisu tako potpuni kao oni koji potječu od vezanosti za ženu ili društvo osoba naklonjenih ženama." Dodirivanje i pričanje s

vlastitom ženom na gore spomenuti način ne šteti predanom služenu obiteljskih ljudi. Međutim, osoba u redu odricanja ne smije razgovarati sa ženom ili je dodirivati jer će to posve uništiti njeno predano služenje. Društvo takve osobe koja je skrenula s pravog puta treba posve odbaciti.

Čovjek treba posebno pažljivo napustiti društvo *dharmadvajija*, licemjerno pobožnih. Oni koji prihvaćaju izvanjska obilježja *dharme*, a u stvari je ne slijede, zovu se *dharmadvajiji*. Postoje dva tipa *dharmadvajija* - licemjeri i budale ili varalice i prevareni. Takvo se licemjerje također osuđuje u *jnana-kandi* i *karma-kandi*, a u predanom služenju ono sve uništava. Bolje je družiti se s osjetilnim uživateljima, jer u ovom svijetu nema goreg druženja od druženja s *dharmadvajijima*. Lukavi *dharmadvajiji* prihvaćaju obilježja *dharme* pa, želeći prevariti svijet i ispuniti svoje nepoštene želje, varaju budalaste pomažući im u njihovom nitkovluku. Neki od njih postaju *gurui*, a drugi učenici i uz pomoć trikova nagomilavaju bogatstvo, žene, lažni ugled i materijalnu imovinu. Napustimo li društvo iskvarenih licemjera, možemo iskreno i predano služiti. Iskreno obožavanje jedini je put do Krišnine milosti. Kao što je rečeno u *Srimad Bhagavatamu* 1.3.38.):

sa veda dhatuh padavim parasya
duranta-viryasya rathanga-paneh
yo mayaya santatayanuvrttya
bhajeta tat-pada-saroja-gandham

"Samo oni koji iskreno (bez licemjerja), neprekidno i povoljno služe lotosova stopala Gospodina Krišne, koji u ruci nosi kotač kočije, mogu poznavati stvoritelja svemira u Njegovoj punoj slavi, moći i transcendenciji." U *Srimad Bhagavatamu* (2.7.42.) Gospodin Brahma govori Naradi:

yesam sa esa bhagavan dayayed anantah
sarvatmanasrita-pado yadi nirvyalikam

te dustaram atitaranti ca deva-mayam
naisam mamaham iti dhih sva-srgala-bhaksye

"Onaj tko je, zbog čistog (nelicemjernog) predavanja služenju Gospodina posebno drag Svevišnjem Gospodinu, Božanskoj Osobi može preći nesavladivi ocean iluzije i može shvatiti Gospodina. Međutim, oni koji su privrženi ovom tijelu namjenjenom da ga na kraju pojedu psi i šakali, ne mogu to učiniti."

Izvana pokazivati simptome *vaisnave*, a iznutra ostati *mayavadi* u biti je pseudo-*vaisnavizam* ili licemjerje. U *Sri Caitanya-caritamriti* (*Antya* 13. 93, 109-110.) postoji opis Ramadasa Visvase koji je izvana bio veliki *vaisnava*, predan Gospodinu Ramacandri:

asta-prahara rama-nama japena ratri-dine
sarva tyaji calila jagannatha-darasane

ramadasa yadi prathama prabhure milila
mahaprabhu adhika tanre krpa na karila

antare mumuksu tenho, vidya-garvavan
sarva-citta-jnata prabhu-sarvajna bhagavan

"Odrekavši se svega Ramadasa je otišao posjetiti Gospodina Jagannathu. Dok je putovao, dvadeset četiri sata na dan pjevao je sveto ime Gospodina Rame. Kada je Ramadasa Visvasa susreo Sri Caitanyu Mahaprabhua, Gospodin mu nije ukazao nikakvu posebnu milost, iako je to bio njihov prvi susret. Ramadasa Visvasa je u srcu bio impersonalista koji se želio stopiti s Gospodinovim postojanjem i bio je vrlo ponosan na svoju učenost. Kako je Sri Caitanya Mahaprabhu sveznajuća Svevišnja Božanska Osoba može shvatiti srce svakoga i tako je sve to znao."

Srila Narottama das Thakura je iz svoje velike poniznosti rekao:

kama, krodha chaya jane, lana phire nana sthane,

visaya bhunjaya nana mate.
haiya mayara dasa, kari nan abhilasa,
tomara smarana gela dure.
artha-labha-ei ase, kapata-vaisnava-vese,
bhramiya bulaye ghare ghare.

"Šest neprijatelja, počevši s požudom i bijesom nose me amotamo da bih uživao u različitim oblicima ugađanja osjetilima. Budući sam *mayin* sluga, imam neograničene želje i stoga sam Te zaboravio. Nadajući se bogatstvu, lutam od kuće do kuće u odjeći pseudo-*vaisnave*."

Sve dok ne ostavimo društvo *dharmadvajija*, ne možemo čisto predano služiti. Veliki broj ljudi u svijetu pripada ovoj vrsti. Stoga, sve dok ne dobijemo mogućnost druženja sa čistim bhaktom, trebamo živjeti na osami, njegujući predano služenje.

Obožavanje Krišne ne osnažuje se druženjem s onima koji su budalasti, lošeg ponašanja i van svake kaste. Oni su prirodno privrženi jedenju mesa i pijenju vina te prihvaćaju *varnasrama-dharmu*. Nestalnog su ponašanja i ne prihvaćaju ograničenja. Druženje s osobama koje se loše ponašaju zagađuje um. Međutim, ako se takve osobe, zahvaljujući druženju s *vaisnavom*, uvjere u predano služenje te postupno steknu privlačnost k obožavanju Krišne sa čistim srcem, njihovo je društvo povoljno. Čak i ako zbog svoje prethodne prirode još neko vrijeme čine odvratna djela, ipak su *sadhui*. U *Bhagavad-giti* (9. 30-31.) stoji:

api cet su-duracaro bhajate mam ananya-bhak
sadhur eva sa mantavyah samyag vyavasito hi sah

ksipram bhavati dharmatma sasvac-chantim nigacchati
kaunteya pratijanihi na me bhaktah pranasyati

"Onaj tko predano služi, čak i ako počini najodvratnije djelo, treba se smatrati svetim jer je postojan u svojoj odlučnosti. On ubrzo postaje

ispravan i stječe trajni mir. O Kuntin sine, otvoreno reci svima da Moj bhakta nikada ne propada."

Smisao je sljedeći: Ako čovjek van kaste nekom srećom dostigne vjeru u čisto predano služenje, smatra se da je dostigao ispravan put. Nema sumnje da će za kratko vrijeme, slijedeći stope Haridasa Thakura, postati čist i spokojan. Loše je ponašanje zbog nečije prirode neizbježno prisutno još neko vrijeme, no čak se ni tada takvo društvo ne smatra lošim. U *Srimad Bhagavatamu* (11.20,27-29.) su opisani simptomi takve osobe:

jata-sraddho mat-kathasu nirvinnah sarva-karmasu
veda duhkhatmakan kaman parityage 'py anisvarah

tato bhajeta mam pritah sraddhalur drdha-niscayah
jusamanas ca tan kaman duhkhodarkams ca garhayan

proktena bhakti-yogena bhajato masakrn muneh
kama hrdayya nasyanti sarve mayi hrdi sthite

"Probudivši vjeru u priče o Mojim slavama, zgađen svim materijalnim djelatnostim, znajući da svo ugađanje osjetilima vodi patnji, ali još uvijek nesposoban da se odrekne svih osjetilnih užitaka, Moj bhakta ostaje sretan i obožava Me s velikom vjerom i uvjerenjem. Čak i ako se ponekad upusti u osjetilno uživanje, Moj bhakta zna da svo ugađanje osjetilima vodi do bijednih posljedica i iskreno se kaje zbog takvih djelatnosti. Kada Me inteligentna osoba neprekidno obožava predano Me služeći s ljubavlju kako sam opisao, u srcu postaje čvrsto utemeljena u Meni. Tako sve materijalne želje u srcu bivaju uništene."

Dakle, druženje s pobožnim i griješnim osobama lišenim svjesnosti Krišne je nepoželjno, dok je s druge strane poželjno druženje s osobama koje su griješne, ali posvećene Gospodinu. *Bhakti-rasamrita-sindhu* (1. 2. 51.) navodi sljedeći stih koji je u *Katyayana-samhiti* izgovorio Maharisi Katyayana:

varam huta-vaha-jvala panjarantar-vyavasthitih
na sauri-cinta-vimukha- jana-samvasa-vaisasam

"Bolje je prihvatiti patnje koje proizilaze iz zatočeništva iza rešetaka ili blizine plamteće vatre, nego se družiti s onima koji su lišeni svjesnosti Krišne. Takvo društvo predstavlja jako veliku nesreću."

Dok njeguje predano služenje, osoba bi trebala pažljivo razumijeti navedeno i djelovati u skladu s tim.

Laulya

Gorljiva žudnja ili pohlepa

Značenje riječi *laulya* je nemir, pohlepa i želja. Postoje dvije vrste nemira - nemir uma i nemir inteligencije. *Citta* ili um ima sklonost izvršavati zapovijedi osjetila. Kada um izvršava zapovijedi osjetila zaokuplja se određenim predmetom te se javlja privrženost ili odbojnost. Stoga postoje dvije vrste nemira uma - nemir zbog privrženosti i nemir zbog odbojnosti. U *Bhagavad-giti* (2.67.) je rečeno:

indriyanam hi caratam yan mano 'nuvidhiyate
tad asya harati prajnam vayur navam ivambhasi

"Kao što snažan vjetar nosi lađu na vodi, čak i jedno od nemirnih osjetila na koje se um usredotoči može odnijeti čovjekovu inteligenciju." Ponovno je u *Bhagavad-giti* (3.34.) rečeno:

indriyasyendriyasyarthe raga-dvesau vyavasthitau
tayor na vasam agacchet tau hy asya paripanthinau

"Postoje načela za reguliranje privrženosti i odbojnosti osjetila prema predmetima osjetila. Ne bismo trebala podleći takvoj privrženosti i odbojnosti jer su one kameni spoticanja na putu samospoznaje." Želimo li ograničiti *laulyu* u obliku nemira uma, trebamo uzeti utočište Božice Bhaktidevi. Bhaktidevina uputa je: Kada

je uzrok nemira uma ugađanje osjetilima taj nemir postane glavna zapreka predanom služenju, sve djelatnosti osjetila treba uključiti u služenje Gospodina, a privrženost ka osjetilnim užicima treba preobraziti u privrženost Gospodinu. Pomoću te privrženosti um se usredotočuje na predano služenje. Oči, uši, nos, jezik i osjetilo dodira nazivaju se osjetilima za stjecanje znanja. Ruke, noge, anus ...itd. su osjetila za djelovanje. Kada se predmeti ovih osjetila povežu s raspoloženjem predanosti, um se usredotočuje na Gospodina. Okus, oblik, miris, dodir i zvuk su predmeti osjetila. Svim tim predmetima trebamo pobuditi raspoloženje povoljno za predano služenje te uživati u njima i tako njegovati predano služenje. Među predmetima osjetila, odbojnost bi trebalo primjeniti na one predmete koji su nepovoljni, a privrženost na one koji su povoljni za predano služenje. Međutim, kako se može zaustaviti nemir uma dok se ne savlada nemir inteligencije? Kada se savlada nemir inteligencije, um pomoću inteligencije može regulirati privrženost i odbojnost prema predmetima osjetila.

Inteligencija je ta koja razlučuje dobre od loših sklonosti uma. Postoje dvije vrste inteligencije: odlučna i razgranata. Odlučna inteligencija je samo jedna, a razgranate ima puno vrsta. Kao što je rečeno u *Bhagavad-giti* (2.41.):

vyavasayatmika buddhir ekeha kuru-nandana
bahu-sakha hy anantas ca buddhayo vyavasayinam

"Sljedbenici ovog puta odlučni su u svojoj namjeri i imaju samo jedan cilj. O voljeni sine Kurua, inteligencija je neodlučnih razgranata." Uznemirenja poput požude, želje za dostizanjem rajskih planeta, prevelikog truda uloženog u dostizanje uživanja i obilja te odbacivanje duhovnog svijeta niču iz razgranate inteligencije neodlučne osobe. Stoga u *Bhagavad-giti* (2.44) stoji:

bhogaisvarya-prasaktanam tayapahrta-cetasam
vyavasayatmika buddhih samadhau na vidhiyate

"U umovima onih koji su previše privrženi osjetilnim užicima i materijalnom obilju i koji su zbunjeni takvim stvarima ne rađa se čvrsta odlučnost da predano služe Svevišnjeg Gospodina." Oni čija je inteligencije učvršćena u *samadhiju* postojani su u transcendenciji i imaju postojan um. Njihova su obilja navedena u *Bhagavad-giti* (2.55-56.):

prajahati yada kaman sarvan partha mano-gatan
atmany evatmana tustah sthita-prajnas tadocyate

duhkhesv anudvigna-manah sukhesu vigata-sprhah
vita-raga-bhaya-krodhah sthita-dhir munir ucyate

"Svevišnja Božanska Osoba reče: O Partha, kada čovjek odbaci sve vrste želja za ugađanjem osjetilima, koje nastaju iz umne spekulacije i pročišćena uma nalazi zadovoljstvo samo u jastvu, kaže se da ima čistu transcendentalnu svjesnost. Onaj tko nije uznemiren čak ni usred trostrukih bijeda, tko se ne zanosi srećom i tko je oslobođen vezanosti, straha i srdžbe, naziva se mudracem postojanog uma." Ova dva stiha iz *Bhagavad-gite* objašnjavaju proces toleriranja poriva govora, uma i srdžbe kao što je preporučeno u prvom stihu *Upadesamrite*.

Sada bi trebalo reči da postoje dvije vrste inteligencije. Sklonost razlikovanju dobrog od lošeg po naredbi uma naziva se svjetovna inteligencija, a inteligencija koja razlučuje dobro od lošeg po naredbi duše zove se duhovna inteligencija. Stoga je u *Bhagavad-giti* (3.42.) rečeno:

indriyani parany ahur indriyebhyah param manah
manasas tu para buddhir yo buddheh paratas tu sah

"Aktivna su osjetila viša od tupe materije, um je viši od osjetila - jer osjetila rade pod upravom sklonosti uma - inteligencija je viša od

uma jer je inteligencija sklonost duše i stoga je gospodar uma, a ona (duša) je čak viša od inteligencije." Inteligencija izopačeno prihvaća materijalizam samo kada njome upravlja lažni ego. Kada je pod upravom čistog ega, te sebe prihvaća kao Krišninog slugu, inteligencija je uvijek prirodno čista. Stoga Vede potvrđuju da je poznavatelj tijela inteligentan i da je duhovna duša viša od inteligencije jer je inteligencija samo sklonost duše.

Kada živo biće spozna sebe kao čisti duhovni djelić, njegov se duhovni ego u obliku shvaćanja sebe kao Krišninog sluge, prirodno pojavljuje. Tada inteligencija u svom čistom obliku odbacuje materijalizam i prihvaća duhovnost. U to vrijeme živo biće nema druge želje osim služenja Krišne i zato materijalne želje odbacuje kao beznačajne. Na tom položaju živo biće je *sthita-prajna*, transcendentalno utemeljeno ili *sthita-dhi*, postojanog uma. Opunomoćena duhovnom snagom, inteligencija postaje postojana te vlada umom i srcem. Tada um pod vodstvom inteligencije ograničava osjetila i vlada njima, a raspoloženje povoljno za predano služenje pojavljuje se u predmetima osjetila (*indriyasya arthe*). To se zove *indriya nigraha*, vladanje osjetilima pomoću predanog služenja. Putem suhoparnog znanja i odvojenosti ne može se pravilno ovladati osjetilima kolikogod to na razne načine pokušavali. U *Bhagavad-giti* (2.59.) je rečeno:

visaya vinivartante niraharasya dehinah
rasa-varjam raso py asya param drstva nivartate

"Utjelovljena se duša može suzdržavati od osjetilnog uživanja, premda i dalje osjeća privlačnost prema predmetima osjetila, ali ako okusi uzvišeniju draž odbacuje takve sklonosti i postaje postojana u svjesnosti." To je pravo vladanje osjetilima. Osjetila trebamo produhoviti i njima vladati pomoću uma, a um produhoviti i vladati njime pomoću inteligencije. Ovim postupkom pobjeđuje se *laulya* u obliku nemira inteligencije i uma. Kada je inteligencija nemirna, um se ne može usredotočiti. Nemirna inteligencija luta - ponekad u *karmi*,

ponekad u *yogi*, ponekad u suhoparnom odricanju, a ponekad u suhoparnom znanju. Da bi se smirena inteligencija usredotočila na *bhakti*, *Srimad Bhagavatam* (11.20.32-34.) propisuje:

yat karmabhir yat tapasa jnana-vairagyatas ca yat
yogena dama-dharmena sreyobhir itarair api

sarvam mad-bhakti-yogena mad-bhakto labhate 'njasa
svargapavargam mad-dhama kathancid yadi vanchati

na kincit sadhavo dhira bhakta hy ekantino mama
vanchanty api maya dattam kaivalyam apunar-bhavam

"Sve što se može dostići plodonosnim djelatnostima, strogostima, znanjem, odvojenošću, mističnom *yogom*, davanjem milostinje, vršenjem religijskih dužnosti ili drugim sredstvima za dostizanje savršenstva života, Moj bhakta lako dostiže predano Me služeći s ljubavlju. Ako se na neki način Moj bhakta želi uzdići u raj ili želi oslobođenje ili boravak u Mom prebivalištu, lako dostiže takve blagoslove. Budući da se Moji bhakte ponašaju kao svete osobe i posjeduju duboku inteligenciju, potpuno su Mi posvećeni i ne žele ništa osim Mene. Zaista, čak i kad im ponudim oslobođenje od rađanja i umiranja, oni to ne prihvaćaju. Bhakte prirodno uživaju u zadovoljstvu služenja Mene."

Sagledavši sve ovo, bhakta bi trebao odbaciti *laulyu* u obliku nemira i dostići postojanu inteligenciju u predanom služenju.

Drugo značenje riječi *laulya* je pohlepa. Usmjeri li se pohlepa prema drugim predmetima, kako se može primjeniti u odnosu s Krišnom? Pohlepu treba pažljivo upotrijebiti u služenju Krišne. Pohlepu za materijalnim uživanjem treba pobijediti gore navedenom metodom. Stoga je rečeno da se osobe prekrivene požudom i pohlepom ne mogu toliko pročistiti pomoću procesa *yoge* (počevši s *yamom*) kao služenjem Krišne. Kao što je rečeno u *Srimad Bhagavatamu* (1.6.35.):

yamadibhir yoga-pathaih kama-lobha-hato muhuh
mukunda-sevaya yadvat tathatmaddha na samyati

"Istina je da se primjenjivanjem obuzdavanja osjetila pomoću sustava *yoge* čovjek može osloboditi uznemirenja nastalih zbog požude i pohlepe, ali to nije dovoljno za pružanje zadovoljstva duši jer to zadovoljstvo dolazi od predanog služenja Božanske Osobe."

Zato – "*samo man-nisthata buddheh* - "Usredotočenje inteligencije na Mene uspostavlja ravnotežu uma." (*Bhagavatam* 11.19.36.) Razvijanjem pohlepe za služenjem Krišne i *vaisnava* te pjevanjem svetih imena nestat će pohlepa za nižim stvarima. Vrlo je sretan onaj tko postane pohlepan gledajući kako Vrajavasiji služe Krišnu. Milošću takve pohlepe dostiže se sposobnost za *raga-bhakti.* Materijalistička pohlepa nadvladava se proporcionalno s razvijanjem pohlepe za *ragatmika* služenjem. Ako je čovjek pohlepan za ukusnom hranom, pićem, spavanjem, pušenjem i pijenjem vina, njegova predanost slabi. Pohlepa za vinom, bogatstvom i ženama protivi se načelima predanosti. Oni koji žele dostići čisto predano služenje to trebaju pažljivo odbaciti. Pohlepa za bilo čim što nije u vezi s Krišnom, bez obzira je li to povoljno ili griješno, vrijedna je prezira. Jedino je pohlepa u vezi s Krišnom uzrok svih povoljnosti. Pohlepa za temama o Krišni koju su dostigli *mahajane*, spomenuta je u *Srimad Bhagavatamu* (1.1.19.):

vayam tu na vitrpyama uttama-sloka-vikrame
yac-chrnvatam rasa-jnanam svadu svadu pade pade

"Nikada nas ne umori slušanje o transcendentalnim zabavama Božanske Osobe koju slave himne i molitve. Oni koji su razvili privlačnost prema transcendentalnim odnosima s Njim svakog trenutka uživaju u slušanju o Njegovim zabavama." Drugo ime za pohlepu vezanu za Krišnu je *adara* ili poštovanje. O tome ćemo detaljnije govoriti kasnije.

Drugo značenje riječi *laulya* je želja. Postoje dvije vrste želja -

želja za materijalnim uživanjem i želja za oslobođenjem. Sve dok osoba ne odbaci ove dvije vrste želja, ne može predano služiti. Srila Rupa Goswami je napisao u *Bhakti-rasamrita-sinduu* (1.2.15.)

bhukti-mukti-sprha yavat pisaci hrdi vartate
tavad bhakti-sukhasyatra katham abhyudayo bhavet

"Materijalistička želja za uživanjem u materijalnom svijetu i želja za oslobođenjem od materijalnog ropstva smatraju se dvjema vještицama koje progone osobu poput duhova. Kako možemo osjećati transcendentalno zadovoljstvo dok su nam ove vještice prisutne u srcu? Sve dok ove vještice postoje u srcu, nije moguće uživati u transcendentalnom zadovoljstvu predanog služenja."

Postoje dvije vrste materijalnog uživanja - svjetovno i rajsko. Bogatstvo, žene, djeca, obilja, kraljevstvo, pobjeda, dobra hrana i spavanje, druženje sa ženama zbog osjetilnog uživanja, rođenje u obitelji visokog reda i druga zadovoljstva svjetovna su uživanja. Odlazak u raj i ispijanje nektara kao i ugađanje osjetilima oslobođeno starenja rajska su uživanja. Kada nam je srce ispunjeno željama za uživanjem, ne možemo nesebično obožavati Krišnu. Stoga, sve dok se želja za uživanjem posve ne iskorijeni iz srca, napredak u predanom služenju će biti zaustavljen. Ako su svi ovi materijalni užici, međutim, povoljni za predano služenje, obiteljski ih čovjek može prihvatiti ne čineći grijeh. U tom se slučaju svi ovi užici ne nazivaju užicima, već prije predstavljaju sredstva za napredovanje u životu bhakte. *Srimad Bhagavatam* (1.2.9-10.) kaže:

dharmasya hy apavargyasya nartho rthayopakalpate
narthasya dharmaikantasya kamo labhaya hi smrtah

kamasya nendriya-pritir labho jiveta yavata
jivasya tattva-jijnasa nartho yas ceha karmabhih

"Sva zanimanja koja proizilaze iz položaja u društvu su sigurno

namjenjena za konačno oslobođenje i nikada se ne smiju obavljati radi materijalnog dobitka. Osim toga, prema mišljenju mudraca, onaj tko je zaokupljen krajnjim zanimanjem, nikada ne smije koristiti materijalni dobitak za ugađanje osjetilima. Životne želje nikada ne smiju biti usmjerene prema ugađanju osjetilima. Osoba treba željeti samo zdrav život ili samoodržanje jer je ljudsko biće stvoreno za raspitivanje o Apsolutnoj Istini. Ništa drugo ne smije biti cilj njegovog djelovanja." Drugo ime za *dharmu* ili dužnost u skladu s vlastitim položajem je *yukta-vairagya.*

Želju za oslobođenjem treba odbaciti. Postoji pet vrsta oslobođenja: *salokya* - život na istom planetu s Gospodinom, *sarsti* - posjedovanje istog obilja kao i Gospodin, *samipya* - biti Gospodinov osobni prijatelj, *sarupya* - imati isti tjelesni oblik kao Gospodin i *sayujya* - sjedinjenje s Gospodinom. Bhakta koji predano služi mrzi *sayujyu*, oslobođenje u obliku stapanja s Gospodinom. Iako su *salokya, sarsti, samipya* i *sarupya* lišene želje za uživanjem, ipak su nepoželjne. Čim se živo biće pomoću predanosti oslobodi materijalnog ropstva, trenutno dostiže oslobođenje. Ipak, to oslobođenje nije glavni plod *bhakti*. Čista ljubav prema Krišni, koju su dostigle oslobođene duše glavni je plod *sadhana-bhakti.* S tim u vezi prikladna je izjava Sri Sarvabhauma Bhattacarye u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 6.267-269.):

'salokyadi' cari yadi haya seva-dvara
tabu kadacit bhakta kare angikara

'sayujya' sunite bhaktera haya ghrna-bhaya
naraka vanchaye, tabu sayujya na laya

brahme, isvare sayujya dui ta' prakara
brahma-sayujya haite isvara-sayujya dhikkara

"Ako ima priliku služiti Svevišnju Božansku Osobu, čisti bhakta ponekad prihvaća *salokyu*, *sarupyu*, *samipyu* ili *sarsti* oslobođenje, ali nikada *sayujyu*. Čisti bhakta ne želi čak ni čuti za *sayujya-mukti*,

koja u njemu budi strah i mržnju. On bi radije otišao u pakao nego se stopio s Gospodinovim sjajem. Postoje dvije vrste *sayujya-mukti*: stapanje sa sjajem Brahmana stapanje s Gospodinovim tijelom. Stapanje s Gospodinovim tijelom još je odvratnije od stapanja s Njegovim sjajem."

Smisao je da bhakta oslobođenje u obliku slobode od ropstva lako dostiže milošću Krišne. Zbog toga ne trebamo željama zagaditi svoju težnju za predanim služenjem. Temeljna dužnost bhakte je pažljivo odbacivanje materijalističke *laulye.*

II

Šest odlika koje unapređuju bhakti

Utsaha

Entuzijazam

U svojoj *Sri Upadesamriti*, Srila Rupa Goswami je opisao *atyaharu, prayasu, prajalpu, niyamagrahu, jana-sangu* i *laulyu* kao pogubne za predano služenje. Ovih smo šest načela već opisali, a u trećem se stihu spominje drugih šest načela koja su povoljna za predano služenje.

utsahan niscayad dhairyat tat-tat-karma-pravartanat
sanga-tyagat sato vrtteh sadbhir bhaktih prasidhyati

"Postoji šest načela povoljnih za čisto predano služenje: (1) *utsaha* - entuzijazam (2) *niscaya* - ulaganje napora s povjerenjem, (3) *dhairya* - strpljivost, (4) *tat-tat-karma- pravartana* - djelovanje u skladu s regulativnim načelima (kao što su *sravanam, kirtanam, visnoh smaranam* - slušanje, pjevanje i sjećanje na Krišnu, (5) *sanga-tyaga* - napuštanje društva abhakta i (6) *sato vrtteh* ili *sadhu-vrtti*, slijeđenje stopa prethodnih *acarya.* Ovih šest načela nesumnjivo osiguravaju potpuni uspjeh čistog predanog služenja."

Najprije ćemo govoriti o *utsahi.* Bez *utsahe*, postajemo nepažljivi u obožavanju. Nepažljivost se rađa iz nedjelovanja, tuposti i ravnodušnosti. Lijenost i tromost se nazivaju nedjelovanje. Kada se *utsaha* pojavi, lijenost i tromost ne mogu opstati. Odsustvo želje za radom je tromost i protivno je prirodi duha. Ako dozvolimo da ta tromost ostane u našem tijelu ili srcu, kako ćemo moći predano služiti?

Stanje tuposti razvija se iz nepažljivosti. Trebamo predano služiti bez odstupanja. To je rečeno u *Bhagavad-giti* (6.23) sljedećim riječima:

tam vidyad duhkha-samyoga- viyogam yoga-samjnitam
sa niscayena yoktavyo yogo nirvinna-cetasa

"To je zaista prava sloboda od svih bijeda koje nastaju zbog dodira s materijom. *Yogu* trebamo primjenjivati s odlučnošću i vjerom, ne skrećući s puta. "

U komentaru na ovaj stih Srila Baladeva Vidyabhusana Maharaya je rekao: *atmanya yogyatva-mananam nirvedas tad rahitena cetasa* - "čovjek postaje nezainteresiran za svaki rad za koji se osjeća nesposobnim." S takvim mentalitetom treba predano služiti. U vezi *bhakti-yoge* u *Srimad Bhagavatamu* (11.20.7-8.) je rečeno:

nirvinnanam jnana-yogo nyasinam iha karmasu
tesv anirvinna-cittanam karma-yogas tu kaminam

yadrcchaya mat-kathadau jata-sraddhas tu yah puman
na nirvinno nati-sakto bhakti-yogo 'sya siddhi-dah

"Između ova tri puta, *jnana-yoga* - put filozofske spekulacije, preporučuje se onima koji su zgađeni materijalističkim životom i na taj su način odvojeni od običnih, plodonosnih djelatnosti. Oni koji nisu zgađeni materijalističkim životom, a imaju puno želja koje žele ispuniti, trebaju tražiti savršenstvo putem *karma-yoge.* Ako netko srećom nekako razvije vjeru u slušanje i pjevanje Mojih slava, takva osoba, niti zgađena niti privržena materijalističkom životu, treba dostići savršenstvo putem *bhakti-yoge.*"

Smisao je: Što osim ravnodušnosti može ostati u srcima osoba koje su postale nezainteresirane za materijalističke djelatnosti, a još nisu spoznale duhovne djelatnosti? Za njih je vrhunsko dostignuće *brahma-jnana* u kojoj nema raznolikosti. Oni koji zbog nedostatka duhovne spoznaje još ne osjećaju ravnodušnost prema

materijalističkim djelatnostima srce mogu očistiti jedino *karma-yogom*; oni koji su spoznali duhovne djelatnosti i shvatili da su materijalističke djelatnosti beznačajne, osjećaju ravnodušnost prema materijalističkim djelatnostima. Iako prihvaćaju neke materijalističke djelatnosti kao potporu svom duhovnom buđenju nisu za njih vezani. Posljedica raspravljanja, s predanošću, o duhovnim temama izvana se vidi kao smanjivanje interesa za materijalističko društvo. U *Srimad Bhagavatamu* (11.20. 27-28.) navode se sljedeći simptomi bhakte:

jata-sraddho mat-kathasu nirvinnah sarva-karmasu
veda duhkhatmakam kaman parityage 'py anisvarah

tato bhajeta mam pritha sraddhalur drdha-niscayah
jusamanas ca tan kaman duhkhodarkams ca garhayan

"Probuđene vjere u priče o Mojim slavama, zgađen svim materijalnim djelatnostima i znajući da svo ugađanje osjetilima vodi patnji, ali još uvijek nesposoban da se odrekne sveg osjetilnog uživanja, Moj bhakta treba ostati sretan i obožavati Me s velikom vjerom i uvjerenjem. Čak i ako se ponekad upusti u osjetilno uživanje, Moj bhakta zna da svo ugađanje osjetilima vodi do bijednih posljedica i iskreno se kaje zbog takvih djelatnosti."

Karma niče iz požude, *jnana* iz ravnodušnosti, a *bhakti* iz vjere u Svevišnjeg Gospodina. Osoba koja je dostigla vjeru prirodno nije zagađena materijalističkim djelatnostima. Prihvaća bez vezanosti, samo one djelatnosti koje su povoljne za povećanje njene vjere u Gospodina. Bez materijalnog tijela ne možemo njegovati predano služenje. Stoga ako odbacimo djelatnosti koje su potrebne za održavanje fizičkog tijela, smatrajući ih izvorom bijede i požude, nećemo od toga imati nikakve koristi. Plodove takvih djelatnosti koji su izvor bijede za druge, bhakte koriste, ali ih proglašavaju beznačajnima. Oni s predanošću i čvrstom vjerom obožavaju Krišnu, dok plodove svog rada koriste za zadovoljavanje životnih potreba. Oni koji s gorljivom privrženošću uživaju u posljedicama materijalnih djelatnosti nazivaju se vezanima, dok se oni koji zanemaruju posljedice

karme, ali prihvaćaju samo ono što je povoljno za predano služenje nazivaju nevezanima. Iako nevezani za materijalističke djelatnosti, s oduševljenjem predano služe. Proces napretka u predanom služenju opisan je u *Srimad Bhagavatamu* (11. 20. 29-30,35.):

proktena bhakti-yogena bhajato masakrn muneh
kama hrdayya nasyanti sarve mayi hrdi sthite

bhidyate hrdaya-granthis chidyante sarva-samsayah
ksiyante casya karmani mayi drste khilatmani

nairapeksyam param prahur nihsreyasam analpakam
tasman nirasiso bhaktir nirapeksasya me bhavet

"Kada Me inteligentna osoba neprekidno obožava predano Me služeći s ljubavlju kao što sam opisao, njeno je srce posve predano Meni. Tako se u srcu uništavaju sve materijalne želje kada Me osoba vidi kao Svevišnju Božansku Osobu, čvor u srcu je prerezan, sve bojazni sasječene u komadiće, a lanac plodonosnih djelatnosti okončan. Rečeno je da je potpuna odvojenost najviša razina slobode. Stoga, osoba koja nema vlastitih želja i ne teži nagradama, može dostići predano služenje Mene."

Dakle, beskorisno je svojim naporima pokušavati uništiti neznanje i požudu u srcu. Međutim, neznanje, požuda, plodonosne djelatnosti, sumnje i materijalno ropstvo milošću Gospodina uništavaju se tijekom njegovanja predanog služenja. Napor *karmija* i *jnanija* ne donosi takve posljedice. Stoga, kad se osoba oslobodi drugih želja i nada, dostiže čisto predano služenje Krišne.

Ne bismo trebali izgubiti entuzijazam jer nemamo snage uništiti posljedice *karme.* Na samom početku predanog služenja *sadhaka* treba imati vjeru s potpunim entuzijazmom. Jedan čisti *vaisnavski acarya* napisao je da postoje dvije vrste *bhajana kriye*, predanog služenja: *nisthita* - postojano i *anisthita* - nepostojano. Treba s vjerom učiti predano služiti pod milostivim vodstvom *sadhua*. Kada dostignemo

razinu čvrste vjere uključujemo se u *nisthita* ili postojano predano služenje. Sve dok ne dostignemo postojano predano služenje, naše služenje ostaje nepostojano. Na ovoj razini predanog služenja javlja se šest simptoma: *utsaha-mayi* - lažno povjerenje, *ghana-tarala* - povremeni napor, *vyudha-vikalpa* - neodlučnost, *visaya-sangara* - borba s osjetilima, *niyamaksama* - nesposobnost pridržavanja zavjeta i *taranga-rangini* - uživanje u povoljnostima koje nudi *bhakti.* U *Sri Hari-bhakti-vilasi* nepažnja se ubraja u uvrede svetom imenu. U tom je spisu riječ *pramada* opisana kao nepažnja. U *Sri Hari-nama cintamani* nepažnja se dalje dijeli na tri vrste: ravnodušnost, neaktivnost i rastresenost. Dokle god se ne oslobodimo sve tri vrste nepažnje nećemo moći predano služiti. Čak i ako prestanemo činiti sve druge *namaparadhe*, a još uvijek smo nepažljivi, nikada nas neće privući sveto ime. Ako se ne izgubi entuzijazam koji osjećamo na početku predanog služenja, nikada nećemo postati ravnodušni, lijeni ili rastrešeni pri mantranju svetih imena. Stoga je entuzijazam jedini temelj svim razinama predanog služenja. Predano služeći s entuzijazmom možemo za vrlo kratko vrijeme ostaviti služenje *anisthita* i dostići *nisthita.* Stoga je Srila Rupa Goswami rekao:

adau sraddha tatha sadhu- sango 'tha bhajana-kriya
tato 'nartha-nivrttih syat tato nistha rucis tatah

"Buđenjem vjere, postajemo sposobni za predano služenje, a zahvaljujući toj sposobnosti dostižemo društvo bhakta. Družeći se s bhaktama počinjemo predano služiti. Na početku ne postoji *nistha* ili čvrsta vjera u ovakvo služenje jer različite *anarthe* pritišću srce. Međutim, sve *anarthe* se savladavaju predanim služenjem s entuzijazmom. Što je više *anarthi* svladano, *nistha* se više budi.
Riječ *sraddha* svakako označava vjeru, ali entuzijazam predstavlja život *sraddhe.* Vjera bez entuzijazma nema smisla. Mnogi ljudi misle da imaju vjeru u Boga, ali zbog nedostatka entuzijazma, njihova vjera nema nikakvog značenja, pa zbog nedostatka *sadhu-sange*, predano ne služe.

Niscaya
Povjerenje

Srila Rupa Goswami je u svojoj *Upadesamriti* poučio osobe koje njeguju predano služenje da trebaju imati povjerenja. Sve dok ne razvijemo povjerenje, ostat ćemo sumnjičavi. Za sumnjičave osobe nema nikakvih povoljnosti. Kako ćemo imati vjeru u čisto predano služenje, kada smo u srcu sumnjičavi? U *Bhagavad-giti* (4.40) je rečeno:

ajnas casraddadhanas ca samsayatma vinasyati
nayam loko 'sti na paro na sukham samsayatmanah

"Neuke i nevjerne osobe koje sumnjaju u razotkrivene spise ne dostižu svjesnost Boga, već padaju. Za sumnjičavu dušu nema sreće ni u ovom ni u sljedećem životu." Onaj tko ima vjeru svakako je bez sumnji jer riječ vjera znači čvrsto uvjerenje. Sve dok su prisutne sumnje, čvrsto uvjerenje u srcu ne može preživjeti. Stoga živa bića koja posjeduju vjeru nikada nisu sumnjičava. Sri Caitanya Mahaprabhu je naredio svim *vaisnavama* da najprije shvate tri istine - *sambandhu, abhidheyu* i *prayojanu.* Postoji deset osnovnih tema u ovim trima istinama. Prva je da je vedska književnost jedini autoritet. Da bismo utvrdili istinu moramo prihvatiti autoritet. Postoji devet činjenica koje se mogu saznati samo kroz autoritet Veda. Različiti spisi utvrđuju različite autoritete. Neki kažu da je autoritet *pratyaksa* ili neposredno razumijevanje, neki navode *anumanu* ili hipotetsko razumjevanje, a

neki *upamanu* ili sistem analogija. Drugi pak navode različite predmete kao autoritete. *Vaisnavski* spisi koje je iznio Sriman Mahaprabhu sve druge autoritete smatraju pomoćnim. Stoga je savršeni autoritet i jedini kojeg treba prihvatiti onaj koji dolazi učeničkim naslijeđem. Sve prirode koje postoje u svijetu dijele se na dvije kategorije - jedne su nepojmljive, a druge pojmljive. Materijalne prirode su pojmljive jer se prirodno otkrivaju razmišljanjem. Duhovna priroda je nepojmljiva, jer se oskudnim ljudskim znanjem ne može shvatiti. Nepojmljive se prirode ne mogu spoznati bez samospoznaje. Stoga autoriteti poput *pratyakse* koji spadaju u kategoriju tvrdnji ne mogu dokučiti nepojmljivo. U *Sri Bhakti-rasamrita-sindhuu* citirana je *Udyoga parva*, dio *Mahabharate*:

acintyah khalu ye bhava na tams tarkena yojayet
prakrtibhyah param yac ca tad acintyasya laksanam

"Položaj *acintye* se ne može utvrditi zaključkom. To je nešto što se nalazi iznad dvadeset i četiri elementa materijalne prirode." *Pratyaksi* i *anumani* tu nema mjesta. Samospoznaja je jedini način za upoznavanje nepojmljive prirode, no za obične je ljude skoro nemoguća. Vidjevši užasno ludilo ljudi, najmilostiviji Svevišnji Gospodin sastavio je vedske spise. U *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 2. 122,124,125.) Sri Caitanya Mahaprabhu kaže:

maya-mugdha jivera nahi svatah krsna-jnana
jivere krpaya kaila krsna veda-purana

veda-sastra kahe - 'sambandha' 'abhidheya' 'prayojana'
krsna' - prapya sambandha, 'bhakti' - praptyera sadhana

abhideya-nama 'bhakti' 'prema' - prayojana
purusartha-siromani prema maha-dhana

"Utjelovljena duša ne može vlastitim naporima oživjeti svoju

svjesnost Krišne, ali Gospodin Krišna je iz bezuzročne milosti sastavio vedske spise i njihove dopune, Purane.

Vedska književnost nas obavještava o vječnom odnosu živog bića s Krišnom zvanom *sambandha*. Postupak kojim živo biće shvaća taj odnos i djeluje u skladu s njim naziva se *abhidheya*. Povratak kući, Bogu je krajnji cilj života i naziva se *prayojana*. Predano služenje ili osjetilna djelatnost namijenjena pružanju zadovoljstva Gospodinu naziva se *abhidheya* jer može razviti našu izvornu ljubav prema Bogu koja predstavlja cilj života. U dostizanju tog cilja leži najviša dobrobit i najveće bogatstvo živog bića. Tako osoba dostiže razinu transcendentalnog služenja Gospodina s ljubavlju."

Vedski autoritet je jedini kojeg treba prihvatiti da bi se spoznala nepojmljiva priroda. Postoji i drugačije razmišljanje u vezi s time. Vedsko znanje primljeno kroz *guru-parampara* naziva se *amnaya*. U Vedama se spominju mnoge teme i raznolike upute za različite sposobnosti. Među svim sposobnostima, sposobnost za predano služenje je vrhunska. Zahvaljujući svom predanom služenju prethodni *mahajani* dostigli su samospoznaju i u skladu s naznakama Veda napisali upute o sposobnostima za predano služenje. Stoga se vedska stanovišta koja su potvrdili prethodni *mahajani*, a odnose se na sposobnost za predano služenje, nazivaju *amnaya* i neophodno je naučiti ih. Nemoguće je prodrijeti u nepojmljivu prirodu bez milosti duhovnog učitelja. Uputu u svezi s tim dao je Caitanya Mahaprabhu u *Caitanya-caritamriti* (*Madhy*a 20. 127-136.):

ihate drstanta - yaiche daridrera ghare
'sarvajna' asi' duhkha dekhi' puchaye tahare

Dat je sljedeći primjer. Jednom je učeni astrolog posjetio dom siromaha i vidjevši njegovo jadno stanje, upitao ga je:

tumi kene duhkhi, tomara ache pitr-dhana
tomare na kahila, anyatra chadila jivana

Astrolog je rekao: "Zašto si nesretan? Tvoj otac je bio vrlo bogat, ali ti nije otkrio svoje bogatstvo jer je umro na nekom drugom mjestu."

sarvajnera vakye kare dhanera uddese
aiche veda-purana jive 'krsna' upadese

Kao što je astrolog Sarvajna obavijestio siromaha o njegovom bogatstvu, kada živo biće želi saznati zašto se nalazi u bijednom materijalnom stanju vedski ga spisi poučavaju o svjesnosti Krišne.

sarvajnera vakye mula-dhana anubandha
sarva-sastre upadese, 'sri-krsna - sambandha

Zahvaljujući riječima astrologa siromah je uspostavio vezu s blagom. Slično tome, vedska nas književnost poučava da je naša prava veza ona sa Sri Krišnom, Svevišnjom Božanskom Osobom.

bapera dhana ache - jnane dhana nahi paya
tabe sarvajna kahe tare praptira upaya

Premda je znao da mu otac posjeduje blago, siromah nije mogao doći do njega samo zahvaljujući tom znanju. Zato ga je astrolog morao poučiti kako da nađe blago.

ei sthane ache dhana - yadi daksine khudibe
'bhimarula-barul' uthibe, dhana na paibe

Astrolog je rekao: "Blago se nalazi na ovom mjestu, ali ako budeš kopao prema jugu, pojavit će se ose i trutovi i nećeš dobiti svoje blago."

'pascime' khudibhe, taha 'yaksa' eka haya
se vighna karibe, - dhane hata na padaya

"Ako kopaš na zapadnoj strani, pojavit će se duh koji će stvoriti

takvu pomutnju da ti ruke neće dodirnuti blago."

'uttare' khudile ache drsna 'ajagare'
dhana nahi pabe, khudite gilibe sabare

"Kopaš li prema sjeveru, pojavit će se velika zmija koja će te progutati pokušaš li iskopati blago.

purva-dike tate mati alpa khudite
dhanera jhari padibeka tomara hatete

"Međutim, ako iskopaš malo zemlje na istočnoj strani, ruke će ti odmah dodirnuti posudu s blagom.

aiche sastra kahe - karma, jnana, yoga tyaji'
'bhaktye' krsna vasa haya, bhaktye tanre bhaji

"Razotkriveni spisi zaključuju da osoba treba odbaciti plodonosne djelatnosti, spekulativno znanje i sustav mistične *yoge* i prihvatiti predano služenjenu".

Kada osoba željna duhovnog savršenstva od duhovnog učitelja čuje zaključke o duši, njeno srce postaje čisto i napreduje prema lotosovim stopalima Krišne. *Amnaya* je jedini autoritet po pitanju cilja života. Pomoću *amnaye* trebamo kroz ovaj autoritet razmotriti ostalih devet činjenica i u čistom će se srcu pojaviti razumjevanje zahvaljujući *amnayi.* To se zove samospoznaja i predstavlja temelj životnog cilja.

O prvoj činjenici *amnaya* kaže: Vrhovni Brahman, Sri Hari, jedini je obožavani Gospodin. Njegova neosobna pojava zove se Brahman i nije ništa drugo do li sjaj Njegovog tijela. Taj Svevišnji Gospodin Hari u jednoj od svojih ekspanzija postaje Nad-duša ili upravitelj koji stvara, održava i uništava svemire. Gospodin Hari nije nitko drugi nego Krišna, Nad-duša nije nitko drugi nego Višnu, a Njegov tjelesni sjaj nije nitko drugi nego Brahman. Razmatrajući istinu o svemoćnom Gospodinu Hariju naše dvojbe o Svevišnjem Gospodinu nestaju. Sve

dok ne raščistimo ove dvojbe njegujemo znanje raspravljajući o neosobnom Brahmanu što je protivno materijalističkom znanju. Međutim, da bi se shvatila Nad-duša, ekspanzija Gospodina, stvorena je *astanga-yoga*. Tek kada se oslobodimo svih dvojbi, dostižemo postojanu predanost Krišni.

Prema *amnayi* druga činjenica glasi: Svevišnji Gospodin Hari je prirodno pun nepojmljivih moći. Kroz jednu od svojih moći pojavio se kao nejasni Brahman. To je Njegova neosobna moć. Nadalje, kroz Svoje neograničene moći, uključujući Brahman i Paramatmu, On pokazuje svoju nadmoć kao Svevišnja Božanska Osoba. Iako se neosobne i osobne moći nalaze u Njemu, osobne moći prevladavaju. U *Svetasvatara Upanisadi* stoji:

parasya saktir vividhaiva sruyate
svabhaviki jnana-bala-kriya ca

"Njegove su moći raznovrsne te se stoga Njegova djela odvijaju automatski kao prirodni slijed." Duhovne moći kao *sandhini, samvit* i *hladini*, Gospodinove moći vječnog postojanja, znanja i blaženstva poznate su čistim bhaktama.

O trećoj činjenici *amnaya* kaže: Svevišnji Gospodin Sri Krišna pun je duhovnih *rasa* ili draži. Zahvaljujući toj *rasi* i duhovni i materijalni svjetovi polude. To je priroda Gospodina Krišne. Stoga je Gospodin Krišna rekao: "Ja sam izvor Brahmana." Zbog te vrhunske *rase* postoje neograničene raznolikosti i u duhovnim i u materijalnim svijetovima. *Rasa* u duhovnom svijetu je čista, a *rasa* ovog materijalnog svijeta Njegova je sjena. Gospodinovom nepojmljivom moći neograničene *rase* duhovnog svijeta pojavile su se na ovoj planeti kao zabave u Vrindavanu. Čista duhovna duša je sposobna za duhovnu *rasu*. Dostizanje vrhunske *rase dharma* je ili dužnost živog bića. Živo biće dostiže je zahvaljujući svom predanom služenju. Dostizanje Vrhunskog Brahmana suhoparno je i lišeno *rase* te nije vrijedno truda. U spoznaji se Paramatme također ne očituje *rasa*. Samo je predano služenje Krišne prepuno *rase*. Razmatrajući četvrtu činjenicu *amnaya*

kaže: Živa bića su bezbrojne sićušne čestice duhovnog sunca, Krišne. Kao što se duhovni svijet pojavljuje Krišninom *cit* ili duhovnom moći, a materijalni svijet nižom zavaravajućom energijom, živa bića se pojavljuju djelićem duhovne energije. Krišnin duhovni oblik u potpunosti posjeduje sve odlike, a one su u maloj količini prisutne u svakom živom biću. Neovisna Krišnina priroda neznatno je prisutna u svim živim bićima i zato živa bića žele bit neovisna. Zbog toga su sva živa bića razvila različite sklonosti. Jednom sklonošću živo biće traži svoju sreću, a drugom sklonošću želi Krišninu sreću. Tako se živa bića dijele u dvije grupe: na ona koja traže svoju vlastitu sreću i ona koja žele Krišninu sreću. Oni koji žele Krišninu sreću zovu se *nitya-mukte*, a oni koji traže vlastitu sreću zovu se *nitya-baddhe*. S tim u vezi, sve nepojmljive prirode su podređene duhovnom vremenu. Vremenski faktor duhovne prirode stanje je vječne sadašnjosti. Međutim, u nižoj energiji iluzije postoje tri stanja postojanja - prošlost, sadašnjost i budućnost. Stoga, koje se god razmišljanje pojavi s tim u vezi, ako je povezano s faktorom duhovnog vremena, dvojbe će nestati; ali ako se gleda drugačije, dvojbe će ostati. Zašto čista duhovna duša traži vlastitu sreću? Kada netko postavi ovakvo pitanje pojavit će se dvojbe koje dolaze od faktora materijalnog vremena. Ako osoba može odbaciti takve dvojbe, sposobna je predano služiti, a ako ne može, doći će samo do niza rasprava. Ako se rasprave odnose na nepojmljivu prirodu, pojavit će se *anarthe.*

Učenje *amnaye* u vezi pete činjenice glasi: Živa bića koja traže vlastitu sreću prihvaćaju *mayu* koja je u blizini i tako uživaju u sreći i nesreći u stisku materijalnog vremena. *Karma* nije ništa drugo do li kotač koji je stvorila *maya*. Oni koji nisu u dodiru s *mayom* nemaju veze s *karmom*. Živa bića koja traže vlastitu sreću od *mayinog* kotača prihvačaju gruba i suptilna tijela kao sredstva za uživanje. Ovaj kotač pojavljuje se u neograničenim oblicima, ali kao što živo biće lako uđe u njega, u vrijeme oslobođenja lako će iz njega izaći. Živa bića u tom kotaču *maye* nazivaju se *nitya-baddhe*. Riječ *nitya* se ovdje odnosi na materijalno vrijeme. Kada duhovna tvar dodirom probudi faktor duhovnog vremena, njihova uvjetovana priroda doživljava se kao

privremena. Milošću *sadhua*, *mahajana* i Krišne te zahvaljujući pobožnim djelatnostima predanog služenja iz mnogih života, uvjetovana duša stječe milost. U *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 22.45.) i *Srimad Bhagavatamu* (10.51.53.) je rečeno:

kona bhagye karo samsara ksayonmukha haya
sadhu-sange tabe krsne rati upajaya

bhavapavargo bhramato yada bhavej
janasya tarhy acyuta sat-samagamah
sat-sangamo yarhi tadaiva sad-gatau
paravarese tvayi jayate ratih

"Zahvaljujući sreći, osoba postaje dostojna prijeći ocean neznanja i na isteku svog materijalnog postojanja može dobiti priliku družiti se sa čistim bhaktama. Zahvaljujući takvom druženju, budi se njena privlačnost prema Krišni. O, moj Gospodine! O, nepogrešiva Svevišnja Osobo! Kada osoba koja luta svemirima postane dostojna oslobođenja od materijalnog postojanja, dobija priliku družiti se s bhaktama. Kada se druži s bhaktama, budi se njena privlačnost prema Tebi. Ti si Svevišnja Božanska Osoba, vrhunski cilj uzvišenih bhakta i Gospodar svemira."

Druženjem sa *sadhuima* nadilaze se materijalističke želje i milošću Krišne dostiže se čvrsta vjera. Tada, zahvaljujući svom predanom služenju i Krišninoj milosti, živo biće presjeca ropstvo izazvano *mayom* i počinje služiti Krišnu. Milošću Krišne, *buddha-mukta-jive* (oni koji se oslobode ropstva) lako dostižu *salokyu*, Krišnino boravište. U njemu borave oni koji nikada nisu ušli u *mayu* jer su uvijek tražili Krišninu sreću.

Zaključak *amnaye* u vezi šeste činjenice je: Gospodin Krišna i sve ostalo povezani su odnosom *acintya bhedabheda*, nepojmljivom istovjetnošću i različitošću. Zato Vede u mnogim izjavama podržavaju istovjetnost, a u drugima pak različitost. U zaključcima onih koji ne znaju istinu, prihvaćeni su samo dijelovi Veda, a u zaključcima

poznavatelja istine, prihvaćena su značenja svih Veda. Oni koji žude za obožavanjem Gospodina uče iz učenja *amnaye* da je Gospodin Krišna sveprožimajući i nitko mu nije ravan. Sri Krišna je Apsolutna Istina. Ta Apsolutna Istina posjeduje sve energije. Iako su živa bića i materijalni svijet stvoreni Njegovim energijama, On ipak ostaje bez premca. Sastavni dijelovi se prirodno ne razlikuju od Krišne, ali u materijalnom je svijetu sve, osim Krišne, preobrazba Njegove energije i stoga je vječno odvojeno od Njega. Ova vječna istovjetnost i različitost je prirodno nepojmljiva jer se nalazi iznad razine materijalističke inteligencije živog bića. Kada se duhovna inteligencija živog bića probudi, javlja se čisto znanje o nepojmljivoj istovjetnosti i različitosti. Čvrsto vjerujući u izjave *amnaye*, Krišninom milošću bhakte mogu jasno vidjeti istinu nepojmljive istovjetnosti i različitosti. Ako to pokušamo shvatiti materijalističkim razmatranjem, postat će samo teorija. Kada osoba kroz samospoznaju zahvaljujući *amnayi* dostigne znanje o ovih sedam činjenica može se reći da posjeduje *sambandha-jnanu*, znanje o svom odnosu s Gospodinom. Odgovarajući na pitanja Srila Sanatane Gosvamija, Sri Caitanya Mahaprabhu je detaljno govorio o znanosti našeg odnosa s Gospodinom. *Caitanya-caritamrita* (*Madhya* 20.102.):

ke ami, kene amaya jare tapa-traya
iha nahi jani, kemane hita haya

"Tko sam ja? Zašto mi trostruke bijede uvijek zadaju nevolje? Ne znam li odgovor na ta pitanja kako mogu steći ikakvu dobrobit?" Ako želimo najveću dobrobit, u obliku dostizanja predanosti prema Krišni, trebamo postaviti ova pitanja svom duhovnom učitelju. Čuvši s usana *gurua* ispravne odgovore na ova pitanja nestati će sve dvojbe i probudit će se naša čvrsta vjera. Ne odbacujte rasuđivanje misleći da je beskorisno! U *Caitanya-caritamriti* (*Adi* 2.117.) je rečeno:

siddhanta baliya citte na kara alasa

iha ha-ite krsne lage sudrdha manasa

"Iskreni učenik ne bi trebao zanemariti rasprave o takvim zaključcima smatrajući ih sporednim jer takve rasprave jačaju um te on postaje privržen Sri Krišni."

Među deset činjenica, prvih osam se odnosi na autoritet i naš odnos s Gospodinom. Sve podatke o tome dobit ćemo iz odgovora Sri Caitanye Mahaprabhua Sanatana Goswamiju. Sri Caitanya Maharpabhu je u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 20.124.) izjavio:

veda-sastra kahe - 'sambandha' 'abhidheya' 'prayojana'

"Vedska književnost nam pruža podatke o vječnom odnosu živog bića s Krišnom, koji se naziva *sambandha.* Proces kojim živo biće shvaća taj odnos i djeluje u skladu s njim naziva se *abhidheya.* Povratak kući, Bogu je krajnji cilj života i naziva se *prayojana.*"

U vezi druge osnovne istine, Sri Caitanya Mahaprabhu je u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 20.152,155,157.) rekao:

krsnera svarupa-vicara suna, sanatana
advaya-jnana-tattva, vraje vrajendra-nandana

svayam bhagavan krsna, 'govinda' para nama
sarvaisvarya-purna, yanra goloka - nitya-dhama

jnana, yoga, bhakti, - tina sadhanera vase
brahma, atma, bhagavan - trividha prakase

"O Sanatana, sada ću ti opisati vječni oblik Gospodina Krišne. Molim te počuj. On je Aposolutna Istina u kojoj ne postoji dvostranost, a prebiva u Vrindavanu kao sin Maharaja Nande. Krišna je prvobitna Svevišnja Božanska Osoba. Njegovo izvorno ime je Govinda. On posjeduje svo obilje, a Njegovo vječno boravište poznato je kao Goloka Vrindavana.

Postoje tri vrste duhovnih postupaka za razumijevanje Apsolutne Istine - postupak spekulativnog znanja, postupak mistične *yoge* i postupak *bhakti-yoge.* Apsolutna Istina se pojavljuje u skladu s tim postupcima kao Brahman, Paramatma i Bhagavan."

U vezi Krišninih energija, Sri Caitanya Mahaprabhu je u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 20.111.) izjavio:

krsnera svabhavika tina-sakti-parinati
cic-chakti, jiva-sakti, ara maya-sakti

"Gospodin Krišna prirodno posjeduje tri energetske promjene, koje su poznate kao duhovna energija, živa bića i moć iluzije:"

Krišna je pun *rasa.* Sri Caitanya Mahaprabhu je to objasnio u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 20.153.) sljedećim riječima:

sarva-adi, sarva-amsi, kisora-sekhara
cid-ananda-deha, sarvasraya, sarvesvara

"Krišna je prvobitni izvor svega i sveukupnost svega. Izgleda kao najdivniji mladić, a cijelo Mu je tijelo sačinjeno od duhovnog blaženstva. Svima je utočište i Gospodar je svih."

Uputu o prirodnom položaju živog bića Sri Caitanya Mahaprabhu je dao u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 20.108-109.):

jivera 'svarupa' - haya krsnera 'nitya-dasa'
suryamsa-kirana, yaiche agni-jvala-caya

"Živo biće je po svom prirodnom položaju vječni sluga Krišne. Ono je poput molekulske čestice sunčeve svjetlosti ili vatre."

U *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 22.10,20.117.) Sri Caitanya daje sljedeće objašnjenje u vezi uvjetovanih živih bića:

sei vibhinnamsa jiva - dui ta' prakara
eka - 'nitya-mukta', eka - 'nitya-samsara'

krsna bhuli' sei jiva anadi-bahirmukha
ataeva maya tare deya samsara-duhkha

"Postoje dvije kategorije živih bića (*jiva*). Jedna su vječno oslobođena, a druga vječno uvjetovana. Živo biće koje je zaboravilo Krišnu od pamtivjeka privlači vanjska energija. Zato ga u njegovom materijalnom postojanju energija iluzije (*maya*) izlaže svim vrstama bijeda."

Gospodin u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 22.11.) govori o oslobođenim živim bićima:

nitya-mukta - nitya krsna-carane unmukha
'krsna-parisada' nama, bhunje seva-sukha

"Vječno oslobođena živa bića uvijek su svjesna Krišne i transcendentalno služe stopala Gospodina Krišne s ljubavlju. Ona vječno uživaju u transcendentalnom blaženstvu služenja Krišne i poznata su kao Krišnini vječni pratioci:"

U vezi istodobne istovjetnosti i različitosti, *Caitanya-caritamrita* (*Madhya* 20.108.) kaže:

krsnera 'tatastha-sakti' bhedabheda - prakasa

"Živo biće je Krišnina rubna energija i pojava koja je istodobno istovjetna i različita od Gospodina."

Kada se druženjem s *amnayom* odnos živog bića s Gospodinom ponovno uspostavi, *abhidheya* se podrazumijeva. Predano služenje Krišne je ta *abhidheya*. Sve što spisi navode kao temeljnu dužnost osobe naziva se *abhidheya*. S tim u vezi Sri Caitanya Mahaprabhu u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 22.17-18.) govori:

krsna-bhakti haya abhidheya-pradhana
bhakti-mukha-niriksaka karma-yoga-jnana

ei saba sadhanera ati tuccha bala
krsna-bhakti vina taha dite nare phala

"Predano služenje Krišne glavna je djelatnost živog bića. Premda postoje različiti procesi pomoću kojih uvjetovana duša može dostići oslobođenje - *karma, jnana, yoga* i *bhakti* - svi oni ovise o *bhakti*. Svi procesi duhovne spoznaje, osim predanog služenja, slabi su i beznačajni. Ako se ne posvetimo predanom služenju Gospodina Krišne, *jnana* i *yoga* ne mogu nam donijeti željene posljedice."

Sadhana-bhakti zove se *abhidheya.* Dijeli se na *vaidhi* i *raganuga. Vaidhi-sadhana-bhakti* je raznovrsna. Na nekim su mjestima spomenuta njena šezdeset i četiri dijela, a na nekim devet dijelova. U *Srimad Bhagavatamu* (7.5.23.) navedeno je devet dijelova predanog služenja:

sravanam kirtanam visnoh smaranam pada-sevanam
arcanam vandanam dasyam sakhyam atma-nivedanam

"Prahlad Maharaja je rekao: Slušanje i pjevanje o transcendentalnom imenu, obliku, odlikama, pratnji i zabavama Gospodina Višnua, sjećanje na njih, služenje Gospodinovih lotosovih stopala, obožavanje Gospodina sa šesnaest vrsta stvari, upućivanje molitvi Gospodinu, služenje Gospodina, prihvaćanje Gospodina za svog najboljeg prijatelja i predavanje svega Gospodinu (drugim riječima služenje Gospodina svojim tijelom, umom i riječima) - ovih devet postupaka prihvaćaju se kao čisto predano služenje."

Kada se uvjetovano živo biće svojim umom, tijelom i riječima usredotoći na lotosova stopala Krišne, to se zove *bhakti.* Razlike između *bhakti, karme* i *jnane* vrlo su suptilne. Često dijelovi *bhakti* i *karme* izgledaju slično. Kada su ti dijelovi povezani s odvojenim željama, postaju dijelom *karme*, a kada su povezani sa suhoparnim mislima o Brahmanu, postaju dijelovi *jnane.* U nekim dijelovima nema ni *karme* ni *jnane.* Plodovi *karme* koji nas vode samo ka služenju

Krišne zovu se dijelovima *bhakti*. Plodovi *karme* koji nas vode do našeg vlastitog uživanja zovu se *karma. Karma* koja nas vodi do stapanja s Gospodinom zove se impersonalna *jnana.* Stoga je Srila Rupa Goswami u *Bhakti-rasamrita-sindhuu* (1.1.9.) naveo pokazatelje *bhakti*:

anyabhilasita-sunyam jnana-karmady-anavrtam
anukulyena krsnanu- silanam bhaktir uttama

"Osoba treba povoljno transcendentalno služiti Svevišnjeg Gospodina Krišnu s ljubavlju i bez želja za materijalnom dobiti, dobicima od plodonosnog djelovanja ili filozofske spekulacije. To se zove čisto predano služenje."

Predano služenje u skladu s *vidhi* ili propisanim pravilima zove se *vaidhi-sadhana-bhakti.* Služenje zbog spontane privrženosti Krišni zove se *raga-bhakti.* Predanost Vrajavasija zove se r*agatmika*, a oponašanje njihovog predanog služenja *raganuga-bhakti. Vaidhi-bhakti* počinje sa *sraddhom* i ide sve do *rati*, kada postaje jedno s *raganuga-bhakti. Raganuga-bhakti* je uvijek moćna. To je deveto načelo *amnaye.*

U skladu s tvrdnjom *amnaye* deseto načelo govori da je *prema* ili *prayojana* vrhunski cilj.

Razine od *sadhane-bhakti* do dostizanja *preme* opisao je u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 23.9-13.) Sri Caitanya Mahaprabhu na sljedeći način:

kona bhagye kona jivera 'sraddha' yadi haya
tabe sei jiva 'sadhu-sanga' ye karaya

"Ako zahvaljujući sreći živo biće razvije vjeru u Krišnu, počinje se družiti s bhaktama."

sadhu-sanga haite haya 'sravana-kirtana'
sadhana-bhaktye haya 'sarvanartha-nivartana

"Kada zahvaljujući druženju s bhaktama razvije želju za predanim služenjem, oslobađa se sve nepoželjne zagađenosti pridržavanjem regulativnih načela, pjevanjem i slušanjem."

anartha-nivrtti haile bhaktye 'nistha' haya
nistha haite sravanadye 'ruci' upajaya

"Kada se oslobodi nepoželjne zagađenosti, napreduje sa čvrstom vjerom. Kada se probudi čvrsta vjera u predano služenje, razvija se i sklonost ka slušanju i pjevanju."

ruci haite bhaktye haya 'asakti' pracura
asakti haite citte janme krsne prity-ankura

"Nakon što se razvije ta sklonost, javlja se duboka privrženost, a iz nje u srcu izrasta sjeme ljubavi prema Krišni."

sei 'bhava' gadha haile dhare 'prema'-nama
sei prema - 'prayojana' sarvananda-dhama

"Kada to zanosno emocionalno stanje postane snažno, naziva se ljubavlju prema Bogu. Takva ljubav je krajnji cilj života i riznica sveg zadovoljstva."

Oni koji sumnjaju u ovih deset načela učenja Sri Caitanye Mahaprabhua nisu osposobljeni za predano služenje. Kada se pojave sumnje, predano služenje postaje izopačeno, želje bivaju zagađene i dostižu se nepoželjni rezultati pa se na taj način sve uništava. Stoga ako imamo želju za čistim predanim služenjem, trebamo predano služiti s čvrstim uvjerenjem.

Dhairya
Strpljivost

Osobi koja predano služi naročito treba *dhairya*, strpljivost. Oni koji posjeduju odliku *dhairye* nazivaju se *dhire*, mudrima. Nedostatak ove odlike čini ljude nemirnima. Nestrpljivi ne mogu ništa raditi. Onaj tko posjeduje *dhairyu* vlada najprije sobom, a zatim cijelim svijetom. U prvom stihu *Sri Upadesamrite* objašnjeni su simptomi *dhairye*:

vaco vegam manasah krodha-vegam
jihva-vegam udaropastha-vegam
etan vegan yo visaheta dhirah
sarvam apimam prthivim sa sisyat

"Razborita osoba koja može tolerirati poriv govora, zahtjeve uma, izljeve srdžbe te porive jezika, trbuha i spolnih organa, sposobna je imati učenike širom svijeta."

Postoji šest poriva: poriv govora, uma, srdžbe, trbuha, jezika i spolnih organa. Želja za govorenjem nas čini pričljivima. Ako se govor ne koristi pravilno iz razgovora o drugima nastaje neprijateljstvo. Beskorisan razgovor posao je budala; zbog želje za nepotrebnim govorom materijalisti uvijek gube vrijeme i suočavaju se s tako puno nevolja. Da bi se oslobodili ovog uznemirenja pobožni ljudi se pridržavaju *mauna-vrate* ili zavjeta šutnje. Zbog toga se risiji pridržavaju različitih zavjeta kao što je *mauna-vrata.* Osoba koja predano služi ne bi trebala govoriti bez potrebe. Ako trebate

bespotrebno govoriti bolje da šutite. Nepotrebne su sve teme osim onih o Krišni, no potrebno je pričati o temama povoljnim za predano služenje. Stoga bi bhakta trebao govoriti samo o sadržajima vezanim za Gospodina Harija. Sve druge teme ubrajaju se u kategoriju poriva govora. Onaj tko je sposoban vladati porivom govora smatra se razboritim čovjekom.

Dužnost razboritog čovjeka je tolerirati poriv uma. Kako netko može pažljivo predano služiti dok nije navikao vladati porivom uma? Materijalist sjedi na kočiji uma i nikada se ne oslobađa različitih poriva, osim dok spava. Čak i dok spava, obuzimaju ga mnoge misli, kao dobri i loši snovi. Da bi ukrotili porive uma, *risiji* su predložili *astanga-yogu* i *raja-yogu.* Međutim, Gospodin nalaže da um trebamo osloboditi nižih sklonosti pružajući mu više sklonosti. Oni koji predano služe mogu lako ukrotiti um. Um se ne može osloboditi poriva, ali ako se usmjeri ka duhovnim temama zaokupljen je na pravilan način i ne žudi za beznačajnim temama. Mnogi misle da je *astanga-yoga* jedina mogućnost za ukrotiti um. Ali, Patanjali Muni je prihvatio da osim *astanga-yoge* um može ukrotiti i *bhakti-yoga.* Meditacija na Svevišnjeg Gospodina, kakvu predlaže Patanjali nije čisto predano služenje, već je prije *sakama-bhakti* ili motivirano služenje. Ako se predano služi radi ravnoteže uma, tada to služenje nije lišeno materijalističkih želja. Pravi smisao čiste *bhakti* je povoljno njegovanje predanog služenja Krišne. Među nebitnim plodovima čistog predanog služenja samo od sebe se pojavljuje zadovoljstvo uma. *Srimad Bhagavatam* (7.1.32.) izjavljuje: *tasmad kenapy upayena manah krsne nivesayet* - "Na neki način moramo vrlo ozbiljno misliti na Krišnin oblik." Ako se pridržavamo ove upute, um će biti usmjeren ka Krišninim stopalima i neće lutati po drugim predmetima. Bhakta uravnotežuje poriv uma čistim njegovanjem povoljnog predanog služenja Krišne. Pažljivom meditacijom na ovaj predmet, osoba treba prepoznati temeljnu razliku između *yoge* i *bhakti.*

Oni koji su žedni predanog suženja moraju obavezno ograničiti nagon srdžbe. Srdžba nastaje kada se ne zadovolji ljudska požuda. Bijes nas postupno vodi do uništenja. U *Sri Caitanya-caritamriti*

(*Madhya* 19.149.) je rečeno: *krsna-bhakta - niskama, ataeva 'santa'* - "Bhakta Gospodina Krišne je miran jer nema želja." Ni trunčica požude ne može ostati u srcu čovjeka koji kuša čisto predano suženje. Stoga nema mogućnosti da se u njegovom umu pojavi srdžba. Oni čije je predano služenje motivirano ne mogu pobijediti srdžbu. Nemoguće ju je pobijediti samom inteligencijom. Za vrlo kratko vrijeme privrženost za osjetilnim užicima nadjačava djelovanje inteligencije i daje prostora srdžbi. U pjesmi Avanti *brahmane* iz *Srimad Bhagavatama* (11.23.33-35,37.) vidi se da je on bio sposoban brzo savladati srdžbu:

tam vai pravayasam bhiksum avadhutam asaj-janah
drstva paryabhavan bhadra bahvibhih paribhutibhih

"O ljubazni Uddhava, vidjevši ga kao starog, prljavog prosjaka, nepristojni bi ga ljudi vrijeđali mnogim porugama."

kecit tri-venum jagrhur eke patram kamandalum
pitham caike 'ksa-sutram ca kantham cirani kecana
pradaya ca punas tani darsitany adadur muneh

"Neki bi od njih uzeli njegov *sannyasi* štap, neki pak posudu za vodu koju je koristio kao zdjelu za prošenje. Uzeli bi mu prostirku od jelenje kože, brojanicu za pjevanje, a neki bi mu ukrali njegovu poderanu, odrpanu odjeću. Pokazivali bi mu sve te stvari pretvarajući se kao da će mu ih vratiti, a zatim bi ih ponovno sakrili."

annam ca bhaiksya-sampannam bhunjanasya sarit-tate
mutrayanti ca papisthah sthivanty asya ca murdhani

"Kada je sjedio na obali rijeke jedući hranu koju je sakupio prošenjem, ovi griješni nitkovi mokrili bi na nju, a zatim bi se usudili pljunuti na njegovu glavu."

ksipanty eke 'vajananta esa dharma-dhvajah sathah
ksina-vitta imam vrttim agrahit sva-janojjhitah

"Kritizirali bi ga i vrijeđali, govoreći: "Ovaj čovjek je samo licemjer i varalica. Radi posao od religije samo zato što je izgubio svo svoje bogatstvo, a obitelj ga je odbacila."

evam sa bhautikam duhkham daivikam daihikam ca yat
bhoktavyam atmano distam praptam praptam abudhyata

"*Brahmana* je shvatio da je sva njegova patnja koju su mu nanosila druga živa bića, više prirodne sile i njegovo vlastito tijelo - bila neizbježna i da mu ju je dodjelilo Proviđenje."

Isposnik Avanti izgovorio je sljedeći stih *Srimad Bhagavatama* (11.23.57.):

etam sa asthaya paratma-nistham
adhyasitam purvatamair mahadbhih
aham tarisyami duranta-param
tamo mukundanghri-nisevayaiva

"Prijeći ću nesavladivi *oce*an neznanja nepokolebljivom postojanošću u služenju lotosovih stopala Krišne. To su odobrili prehodni *acarye* koji su bili postojani u predanom služenju Gospodina, Paramatme, Svevišnje Božanske Osobe."

Tu *paratma-nistu*, nepokolebljivu postojanost u služenje lotosovih stopala Krišne, ponekad primjenjuju obiteljski ljudi poput Janake, a ponekad *sannyasiji* poput Sanake i Sanatane. U oba slučaja *paratma-nista* je jednaka. Bez *paratma-niste* ne možemo preći nesavladivi ocean neznanja. Služenje Gospodina Mukunde je jedino utočište. Prihvativši ovo bit ćemo oslobođeni. Iz ove pjesme Avanti *brahmane* možemo jasno vidjeti da je materijalni ocean nemoguće prijeći procesom *yoge*. Sve se dostiže postojanom predanošću Krišni. Onaj tko predanim služenjem može ovladati porivima govora, uma i srdžbe zove se *dhira*.

Svima je dužnost ukrotiti jezik. Svjetovne osobe uvijek pokušavaju uživati u šest vrsta okusa, žvakanjem, sisanjem itd. "Danas ću uživati u začinjenoj riži s mesom; danas žudim za kitrijem; danas ću uživati u najboljem piću." Žudeći tako, materijalisti neprestano lutaju. Što jezik više jede, žudnja sve više raste. Onima koji žele ugoditi jeziku vrlo je teško dostići Krišnu. Sri Caitanya Mahaprabhu je u *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 6.225-227.)rekao:

vairagi hana kare jihvara lalasa
paramartha yaya,ara haya rasera vasa

vairagira krtya - sada nama-sankirtana
saka-patra-phala-mule udara-bharana

jihvara lalase yei iti-uti dhaya
sisnodara-parayana krsna nahi paya

"Ako osoba u redu odricanja želi kušati razne vrste hrane, upropastit će svoj duhovni život i postat će sluga prohtjeva svog jezika. Dužnost osobe u redu odricanja je uvijek pjevati Hare Krišna mantru. Želudac treba zadovoljiti povrćem, lišćem, plodovima i korijenjem koji su dostupni. Sluga jezika koji luta unaokolo, odan spolnim organima i želucu, ne može dostići Krišnu."

Želudac trebamo napuniti onime što je lako dostupno. Nuđenjem Krišni hrane u *guni* vrline i čašćenje te hrane kao *prasade*, jezik postaje zadovoljan i na taj se način njeguje služenje Krišne. Ako je ukusna *prasada* lako dostupna, postupno ćemo savladati pohlepu jezika te ona više neće rasti.

Poriv želuca predstavlja uznemirenje. Želudac želi jesti zbog održanja života i umirivanja gladi. Oni koji žude za predanim služenjem trebaju se održavati na životu umjerenim jedenjem. Oni koji se žele prenajedati nazivaju se proždrljivcima. Jedna od osobina bhakte je *mita-bhuk*, on jede samo koliko je nepohodno. Ako jedemo manje tijelo ostaje zdravo i ne ometa naše predano služenje. Oni koji

nemaju snage tolerirati poriv želuca uvijek su pohlepni za jelom, dok su oni koji su čvrsto uvjereni da ne treba jesti ništa osim Krišna-*prasade* iznimno sposobni tolerirati poriv želuca. Ograničenja poput posta na određene dane također predstavljaju upute za ovladavanje porivom želuca.

Poriv spolnih organa predstavlja veliku opasnost za osobe koje se protive Gospodinu. U *Srimad Bhagavatamu* (11.5.11.) je rečeno: *loke vyavayamisa-madya-seva nitya hi jantor na hi tatra codana* - "U ovom je materijalnom svijetu uvjetovana duša uvijek sklona seksu, jedenju mesa i uzimanju opojnih sredstava. Stoga religijski spisi zapravo nikada ne ohrabruju takve djelatnosti." Smisao ove izjave *Srimad Bhagavatama* je povjerljiv. Oni koji posjeduju materijalno tijelo sačinjeno od krvi i mesa uvijek su skloni druženju sa ženama. Da bi se smanjila ta sklonost, preporučuje se obred vjenčanja. Oni koji se žele osloboditi zakonitosti braka skoro su jednaki životinjama. Ali za one koji su nadišli pravila ove prirodne sklonosti i koji su zahvaljujući druženju s bhaktama te svojem služenju dostigli privlačnost prema duhovnim temama, druženje sa suprotnim spolom je bezначajno. Osobe pretjerano privržene materijalnom uživanju ne mogu nikada tolerirati poriv spolnih organa. Mnogi od njih se upuštaju u nezakonite djelatnosti. Obzirom na ovu sklonost, oni koji žude za predanim služenjem dijele se u dvije grupe. Oni koji su tu sklonost pročistili zahvaljujući *sadhu-sangi* u potpunosti napuštaju druženje sa ženama i neprekidno predano služe. Osobe u ovoj grupi poznate su kao *vaisnave* u redu odricanja. Oni čija sklonost ka druženju sa ženama nije uništena prihvaćaju brak i predano služe kao obiteljski ljudi. Druženje sa ženama propisano u spisima podrazumijeva vladanje porivom spolnih organa.

Pravilno toleriranje navedenih šest poriva je povoljno za naše predano služenje, a kada su ti porivi jaki, to je nepovoljno za naše predano služenje. Savladavanje ovih šest poriva naziva se *dhairya*. Dokle god imamo materijalno tijelo, ove se sklonosti ne mogu u potpunosti iskorijeniti, ali ako ih na odgovarajući način usmjerimo prestaju biti pogrešne. Stoga je Sri Narottama das Thakur u svojoj

Prema-bhakti-candriki napisao:

kama, krodha, lobha, moha, mada, matsarya, dambha-saha
sthane sthane niyukta kariba

ananda kari' hrdaya, ripu kari' parajaya,
anayase govinda bhajiba.

kama' krsna-karmarpane, 'krodha' bhakta-dvesi jane,
'lobha' sadhu-sange hari-katha

'moha' ista-lobha vine, 'mada' krsna-guna-gane,
niyukta kariba yatha tatha.

"Iskoristit ću požudu, srdžbu, pohlepu, iluziju, ludilo, zavist i ponos na odgovarajući način i, savladavši ove neprijatelje, osjetit ću u srcu sreću dok mirno obožavam Govindu. Iskoristit ću požudu nudeći je u Krišninu službu. Srdžbu ću usmjeriti prema onima koji zavide bhaktama. Pohlepno ću u društvu bhakta slušati teme o Hariju. Osjećat ću se kao žrtva iluzije ako ne dostignem svog obožavanog Gospodina. Poludjet ću pjevajući Krišnine slave. Na taj ću način postaviti ove neprijatelje na njihovo pravo mjesto."

Povjerljivo značenje ove pjesme ukazuje da je dužnost inteligentne osobe usmjeriti navedene porive daleko od predmeta njihovog zanimanja kako bi postali povoljni za predano služenje. To je moguće postići jedino strpljivošću.

Postoji još jedno prikladno značenje riječi *dhairya*. Oni koji se zaokupljaju *sadhanom* žele dostići neke rezultate. *Karmiji* se nadaju dostizanju rajske sreće pomoću koristoljubnih djela, *jnaniji* se nadaju dostizanju oslobođenja putem spekulativnog znanja, a bhakte se nadaju da će svojom predanošću zadovoljiti Krišnu. Postajući nestrpljivi zbog produljene *sadhane*, neki ljudi skreću s puta prema konačnom cilju; stoga bhakta koji želi dostići svoj cilj u tome uspijeva samo ako postane strpljiv. "Bilo danas ili nakon sto godina ili u nekom drugom životu,

Krišna mora biti milostiv prema meni. S odlučnošću ću prihvatiti utočište Njegovih lotosovih stopala i nikada ih neću napustiti." Ovaj vid *dhairye*, strpljenja najpoželjniji je za bhaktu koji predano služi.

Tat-tat-karma-pravartana

Različite djelatnosti povoljne za predano služenje

Srila Rupa Goswami je propisao sustav *tat-tat-karma-pravartane*, djelujući u skladu s regulativnim načelima propisanim za one koji teže ka predanom služenju. U *Upadesamriti* se djelatnosti kojima se njeguje čisto predano služenje zovu *tat-tat-karma*, propisane dužnosti. Sri Krišna govori Uddhavi u *Srimad Bhagavatamu* (11.19.20-24.):

sraddhamrta-kathayam me sasvan mad-anukirtanam
parinistha ca pujayam stutibhih stavanam mama

adarah paricaryayam sarvangair abhivandanam
mad-bhakta-pujabhyadhika sarva-bhutesu man-matih

mad-arthesv anga-cesta ca vacasa mad guneranam
mayy arpanam ca manasah sarva-kama-vivarjanam

mad-arthe 'rtha-parityago bhogasya ca sukhasya ca
istam dattam hutam japtam mad-artham yad vratam tapah

evam dharmair manusyanam uddhavatma-nivedinam
mayi sanjayate bhaktih ko 'nyo 'rtho 'syavasisyate

"Čvrsta vjera u blistave priče o Mojim zabavama, neprekidno pjevanje o Mojim slavama, nepokolebljiva privrženost obredu obožavanja Mene, slavljenje Mene lijepim himnama, veliko poštivanje

predanog služenja Mene, odavanje poštovanja cijelim tijelom, prvorazredno obožavanje Mojih bhakta, svjest da postojim u svim živim bićima, korištenje običnih tjelesnih djelatnosti u predanom služenju Mene, upotreba riječi za opisivanje Mojih osobina, nuđenja uma Meni, odbacivanje svih materijalnih želja, odbacivanje bogatstva radi predanog služenja Mene, odricanje od materijalističkih osjetilnih užitaka i sreće te obavljanje svih poželjnih djelatnosti kao što su davanje milostinje, vršenje žrtvovanja, pjevanje, davanje zavjeta i vršenje strogosti s ciljem dostizanja Mene - temeljna su religijska načela pomoću kojih ljudska bića predana Meni, bez ulaganja posebnog napora razvijaju ljubav prema Meni. Koju drugu namjeru ili cilj može imati Moj bhakta?"

Na osnovu ovih uputa Gospodina, Srila Rupa Goswami je u svojem *Bhakti-rasamrita-sindhuu* podjelio ove djelatnosti na šezdeset četiri dijela. Srila Krišna das Kaviraj Goswami pisao je o ovim djelatnostima u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 22.115-129.) na sljedeći način:

guru-padasraya, diksa, gurura sevana
sad-dharma-siksa, prccha, sadhu-marganugamana

"Na putu predanog služenja u skladu s propisima, osoba se mora pridržavati sljedećih uputa: (1) mora prihvatiti vjerodostojnog duhovnog učitelja, (2) prihvatiti inicijaciju od njega, (3) služiti ga, (4) primati uputstva od duhovnog učitelja i postavljati pitanja da bi naučila kako treba služiti i (5) slijediti stope prethodnih *acarya* i pridržavati se uputa koje je dao duhovni učitelj.

krsna-pritye bhoga-tyaga, krsna-tirthe vasa
yavan-nirvaha-pratigraha, ekadasy-upavasa

"Uz to treba: (6) biti spremna odreći se svega za Krišnino zadovoljstvo i prihvatiti sve za Krišnino zadovoljstvo, (7) živjeti na mjestu gdje boravi Krišna - u Vrindavani, Mathuri ili nekom Krišninom hramu, (8) treba zarađivati samo koliko joj je potrebno da održi tijelo

i dušu zajedno, (9) postiti na *Ekadaši.*"

dhatry-asvattha-go-vipra-vaisnava-pujana
seva-namaparadhadi dure visarjana

"Osoba treba obožavati *dhatri* drveće, banjan drveće, krave, *brahmane* i bhakte Gospodina Višnua. Treba izbjegavati uvrede pri predanom služenju, a posebno pri pjevanju svetog imena."

avaisnava-sanga-tyaga, bahu-sisya na kariba
bahu-grantha-kalabhyasa-vyakhyana varjiba

"Dvanaesta uputa je odbacivanje društva abhakta. (13) Osoba ne bi trebala prihvatiti neograničen broj učenika. (14) Ne bi trebala djelomično proučavati brojne spise samo da bi mogla navoditi i pisati opširna objašnjenja."

hani-labhe sama, sokadira vasa na ha-iba
anya-deva, anya-sastra ninda na kariba

"Petnaesta: Bhakta treba jednako gledati na gubitak i dobitak. (16) Ne bi trebao biti preplavljen jadikovanjem. (17) Ne treba obožavati polubogove, niti ih omalovažavati. Isto tako, bhakta ne treba proučavati ili kritizirati druge spise."

visnu-vaisnava-ninda, gramya-varta na suniba
prani-matre manovakye udvega na diba

"Osamnaesta: Bhakta ne bi trebao slušati klevetanje Gospodina Višnua ili Njegovih bhakta, (19) Treba izbjegavati slušanje ili čitanje novina i svjetovnih knjiga koje opisuju ljubavne zabave muškaraca i žena ili teme koje gode osjetilima. (20) Ni umom ni riječima bhakta ne smije uzrokovati tjeskobu niti jednom živom biću, bez obzira kako beznačajno bilo"

sravana, kirtana, smarana, pujana, vandana
paricarya, dasya,sakhya, atma-nivedana

"Nakon što postane postojan u predanom služenju, poželjne djelatnosti su: (1)slušanje, (2)pjevanje, (3)sjećanje, (4)obožavanje, (5)upućivanje molitvi, (6)služenje, (7)prihvaćanje položaja sluge, (8)postati prijatelj, (9)potpuno predavanje."

agre nrtya, gita, vijnapti, dandavan-nati
abhyutthana, anuvrajya, tirtha-grhe gati

"Bhakta također treba: (10) plesati pred Božanstvom (11) pjevati pred Božanstvom (12) povjeravati se Božanstvu (13) odavati poštovanje Božanstvu, (14) ustati pred Božanstvom i duhovnim učiteljem da bi im ukazao poštovanje, (15) pratiti Božanstvo ili duhovnog učitelja, (16) posjećivati razna mjesta hodočašća ili Božanstva u hramu."

parikrama, stava-patha, japa, sankirtana
dhupa-malya-gandha-mahaprasada-bhojana

"Bhakta treba: (17) kružiti oko hrama, (18) izgovarati različite molitve, (19) tiho mantrati, (20) sudjelovati u skupnom pjevanju, (21) mirisati cvijetne vjence i mirisne štapiće ponuđene Božanstvu, (22) jesti ostatke hrane ponuđene Božanstvu."

aratrika-mahotsava-srimurti-darsana
nija-priya-dana, dhyana, tadiya-sevana

"Zatim treba: (23) prisustvovati *aratiju* i festivalima, (24) promatrati Božanstvo, (25) pokloniti Božanstvu nešto što mu je vrlo drago, (26) meditirati i (27) služiti one koji su povezani s Gospodinom."

'tadiya'-tulasi, vaisnava, mathura, bhagavata
ei carira seva haya krsnera abhimata

"*Tadiya* znači lišće biljke Tulasi, Krišnine bhakte, Mathura, Krišnino mjesto rođenja i vedski spis *Srimad Bhagavatam*. Krišna želi vidjeti kako Njegovi bhakte služe Tulasi, *vaisnave*, Mathuru i *Bhagavatam*."

krsnarthe akhila-cesta, tat-krpavalokana
janma-dinadi-mahotsava lana bhakta-gana

"Trideset prva: Bhakta treba sve raditi za Krišnu, (32) treba očekivati Njegovu milost, (33) treba s drugim bhaktama sudjelovati u raznim obredima, kao što su rođendan Gospodina Krišne ili Gospodina Ramacandre."

sarvatha saranapatti, kartikadi-vrata
'catuh-sasti anga' ei parama-mahattva

"Trideset četvrta: Bhakta se treba predati Krišni u svakom pogledu. (35) treba se pridržavati posebnih zavjeta kao što je *kartika-vrata.* To su neki od šezdeset četiri važna čimbenika predanog služenja."

sadhu-sanga, nama-kirtana, bhagavata-sravana
mathura-vasa, sri-murtira sraddhaya sevana

"Bhakta se treba družiti s drugim bhaktama, pjevati sveto ime Gospodina, slušati *Srimad Bhagavatam*, živjeti u Mathuri i s vjerom i poštovanjem obožavati Božanstvo."

sakala-sadhana-srestha ei panca anga
krsna-prema janmaya ei pancera alpa sanga

"Tih pet grana predanog služenja su najbolje od svih. Čak i neznatno pridržavanje ovih uputa budi ljubav prema Krišni."

Bhakte početnici bi najprije trebali prihvatiti utočište lotosovih stopala vjerodostojnog *gurua*. Bez prihvaćanja *guruovog* okrilja, ne može se dostići ništa povoljno. Postoje dvije vrste ljudi - s razvijenom i nerazvijenom inteligencijom. Oni čija je inteligencija nerazvijena zaokupljeni su tobožnjom srećom ovog svijeta. Ako nekim slučajem budu u društvu *mahajana*, i oni postaju inteligentni. Tada razmišljaju: "Kako sam ja nesretan! Uvijek sam zaokupljen ugađanjem osjetilima. Život mi prolazi u žudnji za materijalnim uživanjem." Ovo početno druženje s velikom dušom naziva se druženje s *guruom* kroz slušanje. Zahvaljujući sreći u tom trenutku budi se vjera. Kada se probudi vjera, čovjek teži ka predanom služenju. Tada je jako važno da prihvati utočište lotosovih stopala *gurua*. Na taj način, zahvaljujući sreći, osobe s nerazvijenom inteligencijom postaju inteligentne prihvaćajući utočište lotosovih stopala *gurua*.

U *sastrama* je objašnjeno kakav treba biti *guru* čije utočište prihvaćamo: pobijedio je šest neprijatelja počevši od požude, čist je, predano služi na putu *rage*, ima *brahmanske* odlike, jasno poznaje put Veda, *sadhui* ga poštuju kao *gurua*, može vladati osjetilima, milostiv je prema svim živim bićima, kulturan je, lišen je dovoličnosti i istinoljubiv je - takav obiteljski čovjek sposoban je biti *guru*. Sve te osobine dijele se na dva načina. Temeljna osobina *gurua* je privrženost Krišni i odvojenost od svega što nije povezano s Krišnom. Sve druge osobine su sporedne. Zbog toga je Sri Caitanya Mahaprabhu u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 8.128.) rekao:

kiba vipra, kiba nyasi, sudra kene naya
yei krsna-tattva-vetta, sei 'guru' haya

"Svatko tko poznaje znanost o Krišni, bez obzira da li je *brahmana*, *sannyasi*, ili *sudra*, može postati duhovni učitelj."

Ako osoba pokazuje tu temeljnu značajku *gurua* dostojna je biti *guru* čak i ako joj nedostaju jedna ili dvije sporedne odlike. Biti *brahmana* i biti obiteljski čovjek su sporedne odlike. Dobro je ako osoba, uz temeljnu osposobljenost ima i ove dvije sporedne odlike.

Ali oni kojima nedostaje temeljna značajka nisu sposobni biti *gurui*, čak i ako posjeduju druge dvije.

U *Sri Padma Purani* je rečeno:

mahabhagavata srestho brahmano vai gurur nrnam
sarvesam eva lokanam asau pujyo yatha harih

mahakula prasuto 'pi sarva yajnesu diksitah
sahasrasakhadhyayi ca na guruh syad avaisnavah

"*Brahmana* koji je *maha-bhagavata* ili veliki bhakta najuzvišeniji je među svim ljudskim bićima i sposoban je biti *guru*. Zavređuje obožavanje kao i Gospodin Hari. *Nevaisnava* nikada nije sposoban biti *guru* čak i ako je rođen u slavnoj obitelji, ako je izvršio sva žrtvovanja i izučio različite Vede." Nakon što pronađe sposobnog *gurua*, vjerni ga učenik treba služiti s čvrstom vjerom i bez dvoličnosti. Nakon što zadovolji *gurua* treba prihvatiti inicijaciju i Krišna-*mantru*. Oni koji ne žele inicijaciju i samo rade predstavu od pseudo-*kirtana*, a predstavljaju se kao *vaisnave*, svakako sami sebe varaju. Materijalističke osobe ne bi smjele odbaciti proces inicijacije pod isprikom da nekolicina velikih duša, poput Jada Bharate, nije prihvatila inicijaciju. Inicijacija je temeljna uputa za svako rođenje živog bića. Ako savršena duša nije prihvatila inicijaciju, to ne treba uzeti za primjer. Opća pravila se ne mijenjaju zato jer se određenoj osobi nešto dogodilo u posebnoj situaciji. Sri Dhruva Maharaja je otišao na Dhruvaloku u svom materijalnom tijelu; zar bismo trebali gubiti vrijeme nadajući se istome? Opće pravilo je da živo biće napušta materijalno tijelo i odlazi na Vaikunthu u svom duhovnom tijelu. Ljudi trebaju prihvatiti opća pravila. Kad god i što god poželi Gospodin, koji je pun nepojmljive moći, to se i događa. Stoga nikada ne trebamo prekršiti opća pravila. Nakon što ugodi *guruu* služeći ga bez dvoličnosti, osoba treba od njega primiti upute o Apsolutnoj Istini i inicijaciju u pjevanje svetog imena Gospodina.

Nakon prihvaćanja inicijacije i uputa od vjerodostojnog *gurua*,

sretni učenik treba slijediti put prethodnih *sadhua*. Oni koji su ponosni zanemaruju prethodne *mahajane* i stvaraju nove puteve. Posljedica toga je da ubrzo nastavljaju ići svojim nepovoljnim putem i uništavaju sami sebe. U *Skanda Purani* je rečeno:

sa mrgyah sreyasam hetuh panthah santapa-varjitah
anavapta-sramam purve yena santah pratasthire

"Trebamo strogo slijediti lagan put koji su prihvatili prethodni *mahajani.* Taj put donosi velike povoljnosti i lišen je svih bijeda." Razgovarajući o putu prethodnih *sadhua*, stječemo odlučnost, hrabrost i zadovoljstvo. Kada razgovaramo o putu predanog služenja Sri Rupe, Sri Sanatane, Sri Raghunathe i Sri Haridas Thakura osjećamo toliku sreću da ju je nemoguće opisati. Kada su muslimanski nitkovi tukli Haridasa Thakura, on je rekao:

khanda khanda hai deha yaya yadi prana
tabu ami vadane na chadi hari-nama

e saba jivere krsna! karaha prasada
mora drohe nahu e sabara aparadha

"Čak i ako moje tijelo izrežu na komade i oduzmu mi život, nikada neću prestati pjevati Gospodinovo sveto ime. O Krišna, molim Te budi milostiv prema ovim jadnim dušama, budi ljubazan i oprosti im što su me mučili."

Održavanje ove vrste odlučnosti i samilosti prema svim živim bićima uz neprestano pjevanje svetog Krišninog imena, predstavlja put predanog služenja koji su pokazali prethodni *mahajani.* Put se ne može izmisliti. Svaki put trebaju prethodno prihvatiti *sadhui.* Ponosni i željni slave odlučno pokušavaju izmisliti nove puteve, dok oni koji zahvaljujući prošlim životima imaju sreće ostavljaju ponos i cijene već utemeljeni put. Oni koji su nesretni kreću novim putem i tako varaju svijet. U svezi tih osoba *Bhakti-rasamrita-sindhu* (1.2.46-47.)

navodi *Brahma-yamalu*:

sruti-smriti-puranadi- pancaratra-vidhim vina
aikantiki harer bhaktir utpatayaiva kalpate

bhaktir aikantikiveyam avicarat pratiyate
vastu tastu tatha naiva yad asastriyateksyate

"Predano služenje Gospodina koje zanemaruje ovlaštenu vedsku književnost poput *Upanisada*, *Purana* i *Narada-pancaratre* samo je nepotrebno uznemirenje za društvo. Takve djelatnosti nastale su iz spekulacije i stoga samo površno gledano sliče čistoj predanosti, obzirom da ne poštuju vedske upute. Nepoštivanje vedskih uputa spada u kategoriju ateizma. Kad god je prisutno nepoštivanje spisa koji predstavljaju Gospodinove upute, nema ni govora o predanom služenju."

Iako postoje dva puta predanosti - *vaidhi i raganuga* - prethodni *mahajani* jasno su ih propisali u skladu sa sposobnostima osobe. Ovi putevi objašnjeni su u spisima kao *sruti*, *smriti* i *pancaratra*. Odbacivanje tih puteva i otkrivanje novih, kao što su to učinili Buddha i Dattatreya, u konačnici stvara uznemirenje. Zbog nepravilnog razmišljanja ovi novi putevi predstavljaju se kao čisto predano služenje Krišne, iako to u stvari nisu. Pravi put predstavljen je u vedskoj književnosti. U današnje vrijeme otkriveno je mnogo novih puteva, ali svi oni na kraju nestaju zajedno sa svojim osnivačima.

Raspitivanje o *sad-dharmi*, vječnom religijskom načelu, jedna je od dužnosti učenika. Stoga *Bhakti-rasamrita-sindhu* (1.2.47.) navodi sljedeću izjavu iz *Sri Naradiya Purane*:

sad-dharmasyavabodhaya yesam nirbandhini matih
acirad eva sarvarthah sidhyaty esam abhipsitah

"Oni koji su željni probuditi *sv*oju duhovnu svjesnost, čija je inteligencija postojana i koji nisu zastranili svakako dostižu željeni

cilj života. Sretne osobe žele slijediti primjer *sadhua* i njihovog predanog služenja, no isto tako žele znati i svoje dužnosti. Nesretne, ponosne osobe djeluju upravo suprotno. Dok traže puteve različite od onih koje pokazuju *sadhui* poštujući samo svoje zaključke, omalovažavaju određene zaključke *sadhua*. Ne žele propovijedati Mahaprabhuova učenja ljudima diljem svijeta, već propovijedaju doktrine koje su suprotne Mahaprabhuovim. Ni sami ne znaju koliko nesreće time stvaraju. Oni koji su jednostavni, trude se pravilno naučiti pouke Gospodina iz *Sri Caitanya-caritamrite.* Gospodinova učenja naš su jedini život. *Sad-dharma* počiva samo u tome. Vjerodostojni učenik posebno pokušava razumijeti *sad-dharmu.* Ukoliko ne može sam shvatiti, moli se stopalima svog *siksa-gurua* i uči od njega. Oni koji tako odlučno žele spoznati *sad-dharmu* brzo dostižu svoj željeni cilj. *Bhakti-rasamrita-sindhu* (1.1-9.) kaže:

anyabilasita-sunyam jnana-karmady-anavrtam
anukulyena krsnanu- silanam bhaktir uttama

"Osoba treba povoljno služiti Svevišnjeg Gospodina Krišnu s transcendentalnom ljubavlju, bez želje za materijalnom dobiti, dobitkom od plodonosnog djelovanja ili filozofske spekulacije. To se zove čisto predano služenje." Sve dok se ovaj pokazatelj čiste predanosti u obliku razumijevanja *sad-dharme* jasno ne pojavi u srcu ljubopitljive osobe, srce joj ostaje prekriveno tamom i ona ne može upoznati čisto predano služenje. Ako osoba ovisi o svojoj vlastitoj spekulaciji, neokaljano predano služenje joj se neće pojaviti u srcu. Susrećemo mnogo takozvanih *pandita* koji misle da su svojim znanjem i inteligencijom shvatili prirodu *bhakti.* Neki od njih su zaključili da je predano služenje pomiješano s *jnanom* čista *bhakti*, a neki da je predano služenje pomiješano s *karmom* čista *bhakti.* Tako su ponosni da kad čuju učenja *Sri Caitanye-caritamrite* kažu: "Svatko može sam stvoriti svoj zaključak. Zašto bismo prihvatili zaključak *Caitanya-caritamrite*?" Ovi ljudi nikada ne dolaze u dodir sa *sad-dharmom* jer je ne žele upoznati. Zbog izmišljanja novih procesa predanog služenja

oni nikada neće kušati čistu predanost.

Dužnost *sadhake* je da zbog Krišne odbaci osobno uživanje. Ugađanje osjetilima se naziva uživanje. Uključivanjem požudne želje za osjetilnim užicima u služenje Krišne zapravo se odričemo od uživanja. Svoj svijet uživanja pretvaramo u ono što je povoljno za predano služenje odbacujući duh uživanja u predmetima osjetilnog zadovoljstva i prihvaćajući sve kao Krišna-*prasadam*, a to se naziva odricanje.

Boravak na svetom mjestu koje je povezano s Krišnom se također smatra dijelom *sadhane.* Ako boravimo u Sri Dvaraki, Sri Mathuri, na obali Gange ili na mjestima zabava Gospodina, prirodno se sjećamo Krišne. Postoji li veći dobitak od ovog?

Na svakom stupnju života trebali bismo prihvatiti samo onoliko bogatstva koliko nam je potrebno za predano služenje. Ako želimo više no što nam je potrebno, *bhakti* će nestati. Međutim, ne prihvatimo li bogatstvo u skladu sa svojim potrebama, to će nas omesti.

Trebamo pažljivo poštivati *Sri Hari-vasaru, Ekadasi.* Pridržavanjem pravila važećih na *Ekadasi* primjenjuju se sva osnovna načela predanog služenja. Ako svakih četrnaest dana odbacimo sve vrste uživanja i pri tom predano služimo naše predano služenje postaje neprekidno.

Ako obožavamo ili meditiramo na zemlju, banyan drveće, tulasi, krave, *brahmane* i *vaisnave* smanjuju se sve posljedice naših grijeha. Tim djelatnostima možemo zadovoljiti Krišnu jer su svi ovi objekti meditacije ili obožavanja povoljni za svijet.

Ovih deset grana predanog služenja uvodne su djelatnosti za obožavanje Gospodina. Onima koji ih zanemaruju vrlo je teško dostići predano služenje Krišne.

Stoga bi svi koji teže predanom služenju najprije trebali uzeti utočište *Sri Gurua*, zatim prihvatiti inicijaciju i njegove upute te ga služiti. Trebali bi slijediti ponašanje *sadhua* i naučiti njihove zaključke. Da bismo svoj život učinili svjesnim Krišne trebamo boraviti na svetom mjestu koje je povezano s Krišnom i zbog služenja Krišne odbaciti ugađanje osjetilima.

U svakodnevnom djelovanju trebamo prihvatiti samo onoliko bogatstva koliko nam je neophodno za povoljno održavanje Krišninog posla. Ako želimo predano služiti, trebamo postiti na *Ekadasi* i *Janmastami.* Treba poštivati banyan drvo održavajući tako slave ovog svijeta koji je jedno od Gospodinovih obilja. Ovih deset pravila se moramo pridržavati, a sljedećih deset treba odbaciti jer inače predano služenje neće biti postojano.

Ne trebamo se družiti s osobama koje se protive služenju Gospodina. Prilikom svog svakodnevnog posla morat ćemo se susretati s takvim ljudima, ali bismo s njima trebali održavati odnose samo dok posao traje. Nakon svršetka posla ne trebamo više imati ništa s njima. Oni u čijim se srcima nije probudila predanost s ljubavlju prema Krišni, uvijek su ponosni što ostaju u okrilju *jnane* i *karme.* Stoga se nazivaju *bhagavad-bahirmukha* ili Krišnini protivnici. Obožavatelji raznih polubogova, *mayavadiji* koji žude za impersonalnom *jnanom* te ateisti koji prkose vedskim spisima su *bhagavad-bahirmukhe*, Krišnini protivnici.

Ne treba prihvatiti za učenika osobu čija se vjera u čisto predano služenje još nije razvila jer će se tako zagaditi učeničko naslijeđe. Trebamo odustati od ulaganja napora u počinjanje novih velikih projekata jer to smanjuje predanost prema Krišni.

Ne treba čitati ili objašnjavati različite knjige, osim onih koje vode ka napretku u predanom služenju. Treba raspravljati o onim spisima u kojima su upute i objašnjenja o predanom služenju, kao što su *Vede*, *Smriti*, *Purane*, *Pancaratra* i spisi *mahajana.* Iz knjiga s drugačijim nazorima mogu se naučiti samo beskorisne tvrdnje.

U obiteljskom životu i redu odricanja treba uvijek ulagati trud u pribavljanje hrane ili odjeće, a pri tom je potrebna velikodušnost. U *Padma Purani* je rečeno:

alabdhe va vinaste va bhaksyacchadana-sadhane
aviklava-matir bhutva harim eva dhiya smaret

"Um osobe koja je prihvatila utočište svetog imena nije uznemiren,

čak ni ako ne može lako pribaviti hranu i odjeću ili ako ju je pribavila, a zatim izgubila. Ostavljajući za sobom svu privrženost materijalnim stvarima, takva osoba posve prihvaća utočište Govinde." Bilo da *sadhaka* živi kod kuće ili u šumi, morat će uložiti napor u pribavljanje hrane i odjeće. Obiteljski čovjek treba do svoje hrane i odjeće doći kroz obrađivanje zemlje ili posao, štiteći građane ili služeći druge, a osoba u redu odricanja prošnjom. Bhakta se ne treba uznemiriti ako obavljajući ove djelatnosti ne dobije hranu i odjeću ili ako ih je nabavio, a zatim izgubio. Treba se mirno sjećati Krišne.

Obiteljski ljudi jadikuju ako izgube svoju ženu, djecu ...itd, ali osoba koja predano služi ne treba predugo nastaviti s jadikovanjem, već treba brzo prestati jadikovati i zaokupiti se njegovanjem svjesnosti Krišne. Osoba u redu odricanja ne treba žaliti ako ne posjeduje pokrivač i posudu za vodu ili su joj te stvari ukrali ljudi ili životinje. *Vaisnava* treba odbaciti porive poput jadikovanja i srdžbe, jer su oni prepreka u njegovom neprekidnom razmišljanju o Krišni. U *Padma Purani* je objašnjeno:

sokamarsadibhir bhavair akrantam yasya manasam
katham tasya mukundasya sphurttih sambhavana bhavet

"U srcu onoga tko je pun srdžbe, ponosa ili jadikovanja zbog stanja u kojem se nalazi njegova žena ili sinovi, ne može se pojaviti Krišna."

Oni koji se trude predano služiti trebaju obožavati samo Krišnu. Ne bi trebali obožavati različite polubogove, no isto tako ne bi trebali ne poštivati polubogove i spise. Kada se nađemo pred polubogom trebamo mu odati poštovanje znajući da je on Krišnin sluga.
U *Padma Purani* je rečeno:

harir eva sadaradhyah sarva-devesvaresvarah
itare brahma-rudradya navajneyah kadacana

"Krišna ili Hari je gospodar svih polubogova i zato uvijek Njega obožavamo, ali to ne znači da ne trebamo odati poštovanje

polubogovima predvođenim Brahmom i Sivom."

Svevišnji je Gospodin jedan, a drugi (Brahma i Siva) su Njegove kvalitativne inkarnacije (*gunavatari*). Određenog poluboga obožavaju ljudi s određenim sposobnostima, ali za ljude u *guni* vrline Gospodin Višnu je jedini obožavani Gospodin. Nakon mnogih života obožavanja različitih polubogova, život osobe postaje povoljan kada počne prihvaćati Višnua kao Svevišnjeg Gospodina. Gospodin Sri Krišna je najviši izraz *visnu-tattve*. Živo biće dostiže služenje Gospodina Krišne kada obožavanjem u *guni* vrline transcendira tri *gune* prirode. Moramo biti milostivi i ne dovoditi u tjeskobu druga živa bića. Srce treba uvijek biti puno samilosti prema drugima. Milostivost prema svim živim bićima je dio predanog služenja. Osoba koja teži predanom služenju treba pažljivo njegovati ove osobine.

Od iznimne je važnosti da bhakta prestane nanositi deset uvreda za vrijeme mantranja, a isto tako i uvrede pri služenju Gospodina. Za obične bhakte postoje neke uvrede koje treba uzeti u obzir pri služenju Božanstva Gospodina. Nije moguće odbaciti sve uvrede pri služenju Gospodina, ali prije ulaska u hram treba ukloniti barem neke uvrede. O deset uvreda pri mantranju se već raspravljalo na mnogim mjestima. Bhakta treba pažljivo ukloniti ove uvrede. Oni koji to zanemaruju, ne mogu dostići predano služenje. U *Padma Purani* je napisano:

sarvaparadha krd api mucyate hari samsrayah
harer apy aparadhan yah kuryad dvi-pada pamsanah

namasrayah kadacit syat taraty eva sa namatah
namno hi sarva suhrdo hy aparadhat pataty adhah

Prihvatimo li utočište Gospodina Harija sve se naše uvrede poništavaju. Sve uvrede učinjene pri služenju Gospodina poništavaju se prihvaćanjem utočišta svetog imena. Samo sveto ime izbavlja *vaisnave*, ali oni koji su prihvatili utočište svetog imena, moraju pri mantranju prestati nanositi deset uvreda, inače će sigurno pasti, čak iako su prihvatili utočište svetog imena.

Bhakta ne smije dozvoliti da mu klevetanje Krišne ili *vaisnava* dospije do ušiju. Mjesto na kojem se vrijeđaju Krišna ili *vaisnave* treba napustiti. Oni kojima nedostaje srčanosti te zbog društvenih pravila ponašanja oklijevaju kad čuju da se vrijeđa Krišna ili *vaisnava*, postupno skreću s puta predanog služenja.

Pažljivim izvođenjem prethodno navedenih dvadeset elemenata budi se *bhava*, osjećaj predanosti. Uzrok buđenja *bhave* je milost Krišne. Bez *sadhu-sange* ne može se dostići milost Krišne. Temeljni oblici *sadhu-sange* su; prihvatiti utočište lotosovih stopala duhovnog učitelja, prihvatiti od njega inicijaciju i služiti ga.

Svi drugi dijelovi predanog služenja spomenuti nakon toga, od prihvaćanja *vaisnavskih* simbola do meditacije, spadaju u kategoriju *arcane.* Nakon što ih primimo od duhovnog učitelja trebamo, najbolje što možemo izvršavati sve ove dijelove *bhakti.* Služenje, prijateljstvo i potpuno predavanje su djelatnosti kojima se budi *bhava.* U stvarnosti, ove djelatnosti same po sebi postaju *bhava*, samo se na razini *sadhane* ubrajaju u *sadhana-bhakti.*

Ono što nam je najvrjednije i najdraže trebamo ponuditi Krišni. Ova izjava ima više značenja, no smisao je da ne trebamo ni u čemu uživati samo zato jer nam je to vrlo drago, već sve trebamo ponuditi Krišni i uživati u tome kao u Njegovoj *prasadi.* Bilo da ulažemo svjetovni ili duhovni trud ako to činimo zbog Krišne, trud je povoljan. To je rečeno u *Narada Pancaratri* i navedeno u *Bhakti-rasamrita-sinduu*:

laukiki vaidiki vapi ya kriya kriyate mune
hari-sevanukulaiva sa karya bhaktim icchata

"Treba obavljati samo one djelatnosti - svjetovne ili propisane vedskim pravilima i ograničenjima - koje su povoljne za njegovanje svjesnosti Krišne."

Obred vjenčanja i drugi pročišćavajući obredi *smarta* spadaju u *vaidiki* ili vedska propisana ograničenja, dok su društvene i tjelesne djelatnosti namjenjene održavanju status quoa *laukiki* ili svjetovne.

Vjenčanje služi za osnivanje Krišnine obitelji, stvaranje djece za povećanje broja Krišninih slugu, nuđenje žrtava precima namjenjeno je ugađanju Krišninim slugama, post služi za zadovoljstvo Krišninih živih bića - sve te djelatnosti treba uključiti u povoljno služenje Krišne. Tada nećemo pasti u zamku nepovoljnog koristoljubnog djelovanja. Tijelo, kuća i sve drugo pripada Krišni - razmišljajući na taj način treba zaštititi tijelo, kuću i zajednicu. To se naziva Krišninom obitelji.

Cjelokupni život bhakte treba ukrasiti potpunom predajom. Šest vrsta predavanja objašnjeno je na mnogim mjestima u spisima koji govore o predanosti. Život živog bića je beskoristan bez predaje. Živo biće bi uvijek trebalo obožavati Krišnu s potpunom predanošću.

Predmeti koji su povezani s Krišnom nazivaju se *tadiya.* Služenje tulasi je osnovni oblik *tadiya-seve.* U *Skanda Purani* je rečeno:

drsta sprsta tatha dhata kirtita manita sruta
ropita sevita nityam pujita tulasi subha

navadha tulasim devim ye bhajanti dine dine
yuga koti sahasrani te vasanti harer grhe

"Tulasi je povoljna u svakom smislu. Gledanje, dodirivanje, sjećanje, upućivanje molitvi, klanjanje pred njom, slušanje o njoj, šivanje, nuđenje vode ili jednostavno obožavanje tulasi uvijek je vrlo povoljno. Svatko tko dođe u dodir s tulasi drvetom na neki od devet navedenih načina živi vječno u svijetu Vaikunthe."

Spisi koji potkrijepljuju predanost Krišni ubrajaju se u *tadiyu,* a *Srimad Bhagavatam* je među njima najuzvišeniji. *Sri Caitanya-caritamrita* zaslužuje slično poštovanje. Slavni su oni koji redovito čitaju i slušaju ove spise o predanosti.

Sveta mjesta povezana s Gospodinom Krišnom, kao što je Mathura, odgovarajuća su boravišta za bhaktu. Od svih takvih mjesta, najbolje je boraviti u Mathuri, no boravak u Sridham Navadvipu je isto tako dobar. U *Sri Brahmanda Purani* je zapisano:

sruta smrta kirtita ca vancita preksita gata
sprstasrita sevita ca mathurabhistadayini

"Onome tko čuje o Mathuri, sjeća je se, slavi je i želi dostići, vidi je iz daljine, dođe joj blizu, dodirne je, služi je i prihvati je kao svoje utočište sve želje se ispunjavaju."

Krišnini bhakte se isto ubrajaju u *tadiyu*. U *Adi Purani* je zapisano:

ye me bhakta-janah partha na me bhaktas ca te janah
mad-bhaktanam ca ye bhaktas te me bhakta-tama matah

"Gospodin Krišna reče Arjuni: Moji bhakte u stvari nisu Moji bhakte, već su zapravo bhakte Mojih bhakta."

U vezi služenja bhakta, Srila Rupa Goswami je u svojom *Bhakti-rasamrita-sindhuu* citirao sljedeći stih iz *Adi Purane*:

yava*nti bhagavad bhakter angani kathitaniha*
prayastavanti tad bhakta bhakter api budha vidhuh

Skoro svi gore navedeni načini služenja Krišne prihvaćaju se pri služenju Njegovih bhakta. Razlog korištenja riječi skoro leži u činjenici da se bhakte trebaju obožavati nudeći im Krišna-*prasadu*. Svi ostali dijelovi, kao odavanje poštovanja, ostaju nepromjenjeni.

Bhakta bi trebao održavati festivale u skladu sa svojim mogućnostima. Organiziranje festivala u društvu bhakta je važna djelatnost. Ipak, trebali bismo biti pažljivi i ne družiti se s abhaktama za vrijeme tih festivala. Festivale trebamo organizirati na dan Gospodinove pojave. Trebamo održati duh ljubavi i predanosti pri služenju Božanstava. Privrženi impersonalnom aspektu Gospodina, budalasti ljudi bez pravilnog razumijevanja ne poštuju Božanstvo. Ali, ako se druže s bhaktama pa stoga pravilno razmišljaju, uvidjet će da je potrebno služiti Božanstva.

U spisima o predanom služenju, poput *Srimad Bhagavatama* trebamo uživati u društvu naprednih bhakta, a ako te spise slušamo u

društvu racionalista, ljudi sklonih raspravljanju, te suhoparnih spekulatora, srce će nam otvrdnuti i transcendentalne se draži neće probuditi.

Druženje s bhaktama je neophodno. Zbog svojih grješnih djela *jnaniji* i *karmiji* se ne ubrajaju među bhakte. Bhakta bi se trebao družiti s naprednim osobama koje su srdačne i nalaze se na istom putu. Inače njegovo srce neće potražiti utočište čistog predanog služenja. U *Hari-bhakti-sudhodayi* (8.51) piše:

yasya yat sangatih pumso manivat syat sa tad-gunah
svakularddhyai tato dhiman svayuthany eva samsrayet

"Kao što se osobine nekoga predmeta odražavaju na staklu, na sličan način osoba poprima odlike onoga s kim se druži. Stoga, da bi povećala svoju predanost, mudra osoba treba potražiti utočište onih koji su istog temperamenta." Ovdje trebamo biti posebno pažljivi. Druženje sa *sahajiyama* i *baulama* donosi nepovoljne posljedice. Međutim, ako se družimo sa čistim *vaisnavama*, sljedbenicima Srila Rupe Goswamija, u nama će se probuditi čista ljubav prema Krišni. Druženje s bhaktama je jedan od najvažnijih dijelova predanog služenja.

Od svih navedenih načina predanog služenja sljedećih pet su najbolji: obožavanje Božanstava, uživanje u komentarima *Srimad Bhagavatama* u društvu naprednih bhakta, druženje s naprednim bhaktama, srdačnim i sličnim nama, skupno pjevanje svetih imena i življenje u Mathuri. Sažimajući dalje sve navedeno dolazimo do zaključka da je pjevanje svetih imena i služenje *vaisnava* najvažnije. U *Padma Purani* je rečeno:

yena janma-sahasrani vasudevo nisevitah
tan mukhe hari-namani sada tisthanti bharata

"O potomče Bharate, onaj tko obožava Božanstvo Gospodina tisućama života, može neprestano pjevati sveto ime Harija." *Padma*

Purana se također citira u *Bhakti-rasamrita-sindhuu* (1.2.108-109.):

nama cintamanih krsnas caitanya-rasa-vigrahah
purnah suddho nitya-mukto bhinnatvan nama-naminoh

atah sri-krisna-namadi na bhaved grahyam indriyaih
sevonmukhe hi jihvadau svayam eva sphuraty adah

"Sveto ime Krišne je transcendentalno blaženo. Podaruje sve duhovne dobrobiti jer je Sam Krišna, izvor sveg zadovoljstva. Krišnino ime je potpuno i odraz je svih transcendentalnih draži. Njegovo ime ni u kom slučaju nije materijalno i nije ništa manje moćno od Samog Krišne. Budući Krišnino ime nije zagađeno materijalnim odlikama, nema ni govora o tome da bude pod utjecajem *maye*. Krišnino ime je uvijek oslobođeno i duhovno; nikada nije uvjetovano zakonima materijalne prirode. To je zbog toga što su Krišnino ime i Sam Krišna istovjetni. Stoga materijalna osjetila ne mogu razumjeti Krišnino sveto ime, oblik, odlike i zabave. Kada uvjetovana duša dopre do svjesnosti Krišne i služi koristeći jezik za pjevanje Gospodinovog svetog imena i kušanje ostataka Gospodinove hrane, jezik se pročišćava i osoba postupno shvaća tko je Krišna zaista." To je milost Apsolutne Istine.

Sri Mathura-mandala, sveta imena Gospodina, spisi o predanom služenju poput *Srimad Bhagavatama*, čisti bhakte i Božanstva su svi potpuno transcendentalni. Družeći se s njima, bhakta brzo dostiže *bhavu*, transcendentalne osjećaje i Krišnu.

U procesu *sadhana-bhakti* opisane su ove vrste *vaidhi-bhakti*. *Raganuga-sadhana-bhakti* vrlo je moćna u procesu *sadhane*. Predano služenje slijedeći stope stanovnika Vrindavana zove se *raganuga-bhakti*. Osobe koje nastoje predano služiti trebale bi tijelom, umom i govorom slijediti djelatnosti Vrajavasija. U skladu sa svojim sposobnostima, bhakta treba sudjelovati u bilo kojoj od navednih djelatnosti, bilo u procesu *vaidhi-sadhana-bhakti* ili *raganuga-sadhana-bhakti*.

Netko može dostići najviši rezultat primjenom jednog od ovih

procesa, a netko može dostići isti rezultat primjenom više njih. Neokaljano predano služeći oni koji su utočište našli isključivo u služenju svetih imena i *vaisnava* ne nalaze slast u drugim procesima. Stoga bi bhakta trebao služiti s potpunom predanošću, entuzijazmom, čvrstim uvjerenjem i strpljivošću.

Sanga - tyaga

Napuštanje društva abhakta

U svojoj *Sri Upadesamriti*, Srila Rupa Goswami je rekao da se nečija predanost povećava pomoću *utsahe, niscaye, dhairye, tat-tat-karma-pravartane, sanga-tyage i sad-vrtti* (načina života bhakte ili sklonosti). Od svih ovih čimbenika, *utsaha, niscaya, dhairya i tat-tat-karma-pravartana* su već bile objašnjene u prethodnim esejima. Sada ću pokušati razložiti značenje riječi *sanga-tyaga*.

Postoje dvije vrste *sange* - druženje i privrženost. Dvije vrste druženja su - s abhaktama i sa ženama. Slično tome, postoje i dvije vrste privrženosti - privrženost predrasudama i privrženost imovini. *Mahatme* koji žele dostići savršenstvo u predanom služenju trebaju pažljivo odbaciti *sangu* u obliku druženja i privrženosti, inače će ta *sanga* postupno i sigurno sve uništiti. Kao što je rečeno u *Bhagavad-giti* (2.62-63.):

sangat sanjayate kamah kamat krodho 'bhijayate

krodhad bhavati sammohah sammohat smrti-vibhramah
smrti-bhramsad buddhi-naso buddhi-nasat pranasyati

"Iz privrženosti razvija se požuda, a iz požude nastaje srdžba. Iz srdžbe nastaje potpuna iluzija, a iz iluzije pomračenost pamćenja. Kada je pamćenje pomračeno osoba gubi inteligenciju, a kada izgubi inteligenciju ponovo pada u materijalni vrtlog."

Ovog Gospodinovog uputstva se trebamo uvijek sjećati. Ako bhakta prihvati zabranjeno društvo, njegova privrženost postupno raste. Što više ova privrženost raste, čvrsta vjera u uzvišeni cilj se smanjuje. Živo biće je duhovno, no budući je uvjetovano *mayom* i zbog neznanja neumjesno ponosno, zaboravilo je svoj prirodni položaj. U svom se čistom stanju živo biće ne druži s *mayom*, već ostaje potpuno duhovno. U duhovnom svijetu svo druženje živih bića je duhovno, stoga je vječna *sanga* živih bića u tom stanju poželjna. *Sanga* u uvjetovanom stanju živog bića je zagađena. Takva *sanga*, zagađena neznanjem u obliku druženja s abhaktama i ženama, te privrženošću obitelji i posjedima, nepovoljna je za napredak. Duhovna *sanga* živog bića je primjerena, dok je svjetovna neprimjerena. Osloboditi se neprimjerene *sange* predstavlja oslobođenje za živo biće. Sada ćemo razmotriti neprimjerenu *sangu.*

Najprije ćemo razmotriti druženje s abhaktama. Tko je abhakta? Abhaktama se zovu oni koji nisu podređeni Gospodinu. *Jnaniji* nikada nisu podređeni Gospodinu. Oni misle da se na osnovu svog znanja mogu stopiti s Gospodinom. Stoga razmišljaju: "*Jnana* je najviši cilj, Gospodin ne može vladati osobom koja je dostigla *jnanu*; Sam Gospodin postaje Svevišnji pomoću *jnane* pa ću i ja tako postati Svevišnji." Stoga je sav trud *jnanija* usmjeren na dostizanje neovisnosti od Gospodina. Gospodinova moć ne djeluje na one koji dostignu oslobođenje u obliku stapanja s Gospodinom, a to se dostiže *jnanom.* To je ono što *jnaniji* pokušavaju! *Jnaniji* i svjetovni učeni ljudi ne ovise o Gospodinovoj milosti. Oni sve pokušavaju dostići pomoću svog znanja i razmišljanja ne zanimajući se za Gospodinovu milost. Stoga su *jnaniji* abhakte. Iako neki *jnaniji* prihvaćaju proces predanog služenja kao svoj proces *sadhane*, odbacuju ga kad dostignu savršenstvo. U njihovim se djelatnostima ne prepoznaje raspoloženje vječnog služenja ili podređenosti Gospodinu. To je karakteristično za *jnana-sampradayu* ili filozofske spekulatore. Do njih dopire tek tračak pravog znanja. To pravo znanje je samo drugi aspekt čistog predanog služenja, a milošću Gospodina, mogu ga dostići samo čisti bhakte. U *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 22.29.) Sri Caitanya Mahaprabhu

poučava Srila Sanatana Goswamija:

jnani jivan-mukta-dasa painu kari' mane
vastutah buddhi 'suddha' nahe krsna-bhakti vine

"Mnogi filozofski spekulatori (*jnaniji*) koji pripadaju školi *mayavada* smatraju sebe oslobođenim i nazivaju se Narayanom. Međutim, ako ne služe Krišnu s predanošću, inteligencija im nije pročišćena." Stoga se osobe privržene filozofskoj spekulaciji ubrajaju u abhakte. Postoji plod zvan *mukti* koji je vrhunski cilj njihove *sadhane*. Smisao njihovog života nije da služeći Gospodina dostignu Njegovu milost. Ljudi koji vjeruju u koristoljubne obrede nisu bhakte, već su i oni isto abhakte. *Karma* koja se obavlja zbog dostizanja Krišnine milosti naziva se *bhakti*. *Karma* koja donosi svjetovne posljedice ili svjetovno znanje protivi se Gospodinu. *Karmiji* ne tragaju isključivo za Krišninom milošću. Premda poštuju Krišnu, glavni im je cilj dostizanje nekakve sreće. *Karma* nije ništa drugo do li sebično djelovanje i stoga se *karmiji* također zovu abhaktama. *Yogiji* ponekad tragaju za oslobođenjem, plodom *jnane*, a ponekad za *vibhutijem* ili obiljem, što je plod *karme*. Stoga se i oni nazivaju abhaktama. Budući se ne predaju u potpunosti i obožavatelji polubogova se nazivaju abhaktama. Ljudi privrženi suhoparnoj logici se također protive Gospodinu, a kamoli ne oni koji su zaključili da je Gospodin obična izmišljotina. Osobe privržene osjetilnim užicima koje se stoga ne mogu sjetiti Gospodina, ubrajaju se u abhakte. Družimo li se s ovim abhaktama, za kratko vrijeme inteligencija će nam se zagaditi, a srce će prekriti njihove sklonosti. Ako želimo dostići čisto predano služenje, trebamo pažljivo odbaciti društvo abhakta. Druženje sa ženama je štetno. U *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 22.87.) Sri Caitanya poučava Srila Sanatana Gosvamija na sljedeći način:

asat-sanga-tyaga, - ei vaisnava-acara
'stri-sangi' - eka asadhu, 'krsnabhakta' ara

"*Vaisnava* treba uvijek izbjegavati društvo običnih ljudi. Obični ljudi su jako privrženi svemu materijalnom, posebno ženama. *Vaisnava* treba izbjegavati i društvo onih koji nisu bhakte Gospodina Krišne."

Postoje dva tipa *vaisnava* - obiteljski ljudi i osobe u redu odricanja. Ovim potonjima je zabranjeno razgovarati s bilo kojom ženom. Uputom o odbacivanju ženskog društva zabranjuje im se razgovor sa ženama. Sri Caitanya Mahaprabhu je u *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 2.120.) rekao:

ksudra-jiva saba markata-vairagya kariya
indriya carana bule 'prakrti' sambhasiya

"Postoji puno ljudi koji posjeduju vrlo malo i prihvaćaju red odricanja kao majmuni. Lutaju unaokolo ugađajući osjetilima i prisno razgovaraju sa ženama."

No, u vezi sa ženama *vaisnavama*, *Caitanya-caritamrita* (*Antya*, 12.42.) kaže:

purvavat prabhu kaila sabara milana
stri-saba dura ha-ite kaila prabhura darasana

"Kao i prethodnih godina, Sri Caitanya Mahaprabhu ih je sve primio. Međutim, žene su Gospodina vidjele iz daljine." Ovo je uputa za *vaisnave* koji su obiteljski ljudi. Oni se ne bi smjeli družiti s tuđim ženama ili prostitutkama. Prema religijskim spisima, ne bi se smjeli družiti s nijednom drugom ženom, osim svojom. Trebaju se osloboditi i papučarskog mentaliteta koji se očituje u pretjeranoj zaljubljenosti u svoju ženu. U *Caitanya-caritamriti* (*Adi,* 15.27.) su date upute za *smarte*:

na grham grham ity ahur grhini grham ucyate
taya hi sahitah sarvan purusarthan samasnute

"Sama kuća nije dom jer je žena ta koja domu daje njegov smisao.

Ako čovjek živi kod kuće sa ženom, zajedno s njom može ostvariti sve interese ljudskog života."

Ljude uglavnom zanima - religioznost, ekonomski razvitak, osjetilni užici i oslobođenje. Upute spisa u vezi *varne* i *asrame* zovu se religija. Sve što je spisima zabranjeno predstavlja nereligiju. Obiteljski se čovjek treba uz pomoć svoje žene pridržavati svih ovih naredbi i zabrana. Ono što se dostigne pridržavanjem religijskih načela zove se *artha*, ekonomski razvoj. Posjedi kao što su kuća, sinovi, kćeri, krave i druge životinje predstavljaju *arthu*. Da bi se u njima uživalo, postoji *kama*. *Dharma*, *artha* i *kama* se zajedno zovu *trivarga*, težnje u ljudskom životu. Bavljenje s ove tri *varge* predstavlja život uvjetovanog živog bića koje luta u krugu plodonosnog djelovanja. Dužnost obiteljskog čovjeka *smarte* je primjenjivati *trivargu* sa svojom ženom, a trebali bi je primjenjivati danonoćno. Žena može pratiti muža pri posjećivanju svetih mjesta. Sve dok se čovjek ne trudi dostići vrhunski cilj života, što mu drugo preostaje osim slijeđenja *trivarge*? Oslobođenje je četvrti interes živog bića. Postoje dva tipa oslobođenja - oslobođenje od krajnje zabrinutosti i dostizanje duhovne sreće. Onima koji žive religioznim životom reguliranim suhoparnim znanjem ili impersonalizmom, oslobođenje od zabrinutosti je primarni cilj. Oni čija su srca ispunjena čistim znanjem konačno traže transcendentalnu sreću i ne ostaju zarobljeni u pukom dostizanju olakšanja od iznimne nesreće. *Vaisnava*, bilo da je obiteljski čovjek ili živi u redu odricanja željan je transcendentalne sreće. Obiteljski viasnava radi uvijek zajedno sa svojom ženom da bi dostigao trenscedentalnu sreću. Iako djeluje na ovaj način, nikada ne postaje papučar. Tako tijekom cijelog života ostaje slobodan od druženja sa ženama. U potpunosti odbacuje nedozvoljene prisne razgovore sa ženama i svjetovno papučarsko raspoloženje u druženju sa svojom ženom. U *Srimad Bhagavatamu* (1.2.9-10, 13-14.) Suta Gosvami je u kratko objasnio pravila za *vaisnave grhasthe* na sljedeći način:

dharmasya hy apavargyasya narthо 'rthayopakalpate
narthasya dharmaikantasya kamo labhaya hi smrtah

"Svrha svih zanimanja je sigurno konačno oslobođenje te se nikada ne smiju obavljati radi materijalnog dobitka. Osim toga, mudraci kažu da onaj tko je zaokupljen krajnjim zanimanjem, uzvišenom službom, nikada ne smije koristiti materijalni dobitak za ugađanje osjetilima."

kamasya nendriya-pritir labho jiveta yavata
jivasya tattva-jijnasa nartho yas ceha karmabhih

"Životne želje ne bi trebale nikada biti usmjerene prema osjetilnim užicima. Čovjek treba željeti samo zdrav život ili samodržanje, jer se ljudsko biće treba raspitivati o Apslutnoj Istini. Ništa drugo ne smije biti cilj njegovog djelovanja."

atah pumbhir dvija-srestha varnasrama-vibhagasah
svanusthitasya dharmasya samsiddhir hari-tosanam

"O najbolji od dvaput rođenih, zato je zaključeno da je pružanje zadovoljstva Božanskoj Osobi najviše savršenstvo koje netko može dostići obavljanjem dužnosti propisanih za njegovo zanimanje prema kastinskim podjelama i redovima života."

tasmad ekena manasa bhagavan satvatam patih
srotavyah kirtitavyas ca dhyeyah pujyas ca nityada

"Stoga, s nepomućenom pažnjom, svatko treba neprekidno slušati o Božanskoj Osobi - zaštitniku bhakta, slaviti je, sjećati je se i obožavati je." U dvadeset religijskih spisa postoje uglavnom upute o *trivargi*. Za dobrobit *karmija*, milostive svete osobe ispjevale su dvadeset religijskih spisa. U *Srimad Bhagavatamu* (11.20.9.) je rečeno:

tavat karmani kurvita na nirvidyeta yavata
mat-katha-sravanadau va sraddha yavan na jayate

"Sve dok se čovjek ne zasiti plodonosnog djelovanja i pomoću *sravanam kirtanam visnoh*, ne probudi osjećaj privrženosti prema predanom služenju treba djelovati u skladu s regulativnim načelima vedskih uputa."

Za *karmije* koje Gospodin spominje u ovom stihu, *trivarga* je jedino propisano zanimanje. Onima koji su postali ravnodušni i koji su dostigli *jnanu*, nisu više potrebne djelatnosti *trivarge*. Oni te djelatnosti napuštaju i sa suhoparnim znanjem postaju sposobni za *sannyasu*. Oni koji imaju vjeru u slušanje tema o Gospodinu, nakon dobijanja Njegove milosti, zahvaljujući skupljenim pobožnim djelatnostima iz mnogih života, nisu više vezani za *karmu*. Takve se osobe zovu vaišnavama. *Grhasthe* među njima uživaju u bilo kojoj *arthi* koju su dostigli primjenjujući *dharmu* radi oslobođenja, a ne zbog osjetilnih užitaka. Ova *artha* im pomaže da žive čisto njegujući svjesnost Krišne da bi shvatili Apsolutnu Istinu. Na ovaj se način može uočiti razlika između *karme* i duhovnih djelatnosti. Da bi *vaisnava grhastha* dostigao Gospodinovu milost treba prihvatiti podjele *varnasrame* i sa ženom primjenjivati *dharmu*, *arthu*, *kamu* i *moksu* radi održanja na životu. Kad god mu kuća postane nepogodna za tu svrhu, treba je s gađenjem napustiti. Ispravnim obavljanjem *trivarga* djelatnosti karakter takvog *vaisnave grhasthe* se pročišćava. Tako pročišćen, s potpunom predanošću treba slušati, pjevati i sjećati se Gospodinovog imena, oblika, odlika i zabava. Žena isto tako treba uvijek težiti duhovnom savršenstvu, uz pomoć podređenih žena poput svoje sestre ili kćeri. U tome nema zabranjenog ponašanja i tako neće doći do nikakvog druženja sa ženama. Stoga, bilo da je netko obiteljski čovjek ili živi u redu odricanja treba posve odbaciti druženje sa ženama. Bhakte trebaju pažljivo odbaciti gore navedenu *sangu* u obliku druženja.

Razmotrimo *sangu* u obliku privrženosti. Postoje dvije vrste privrženosti - privrženost predrasudama i privrženost imetku. Najprije ćemo govoriti o privrženosti predrasudama. Postoje dvije vrste predrasuda - stare i tekuće. Uvjetovano živo biće je od pamtivjeka djelovalo iz koristoljublja i žudjelo za znanjem, a predrasude koje su se kao posljedica toga razvile u njegovom suptilnom tijelu nazivaju

se starim predrasudama. Te su predrasude poznate kao priroda osobe. Kao što je rečeno u *Bhagavad-giti* (5.14.):

na kartrtvam na karmani lokasya srjati prabhuh
na karma-phala-samyogam svabhavas tu pravartate

"Utjelovljeni duh, gospodar grada svoga tijela, ne stvara djelatnosti ili plodove djela, niti potječe ljude na djelovanje. Sve to čine *gune* materijalne prirode."

Srila Baladeva Vidyabhusana objašnjava: *anadi pravrtta prakhana vasanatra svabhava sabelenokta-pradhanika dehadiman jivah karayita kartta ceti na viviktasya tattvam iti*: "Praiskonska materijalistička želja koja postoji od pamtivjeka naziva se priroda osobe. Zbog takve želje živo biće dobija materijana tijela i sve ostale stvari. Pogrešno poistovjećivanje s tijelom uzrokuje djelovanje te osobe i drugih, iako to nije čista, prava priroda duše."

Ponovo, u *Bhagavad-giti* (18.60.) je rečeno:

svabhava-jena kaunteya nibaddhah svena karmana
kartum necchasi yan mohat karisyasy avaso 'pi tat

"O Kuntin sine, pod utjecajem iluzije sada odbijaš izvršiti Moju naredbu, ali ćeš djelovati na isti način, prisiljen svojom prirodom."

U vezi robovanja predrasudi znanja, *Bhagavad-gita* (14.6.) govori:

tatra sattvam nirmalatvat prakasakam anamayam
sukha-sangena badhnati jnana-sangena canagha

"O bezgrešni, *guna* je vrline čišća od drugih *guna* i zato prosvjetljuje živo biće i oslobađa ga svih posljedica grijeha. Osobe pod utjecajem te *gune* uvjetuje osjećaj sreće i znanja." Srila Baladeva Vidyabhusana objašnjava: *jnany aham, 'sukhy aham' ity abhimanas tena purusam nibadhnati* - "Ja sam sretan, ja sam mudar. Zbog tog ponosa, živo je biće zarobljeno vrlinom."

Druženje s *karmom* i *jnanom* je ishod privrženosti predrasudama koje su proizvod prošle *karme* i *jnane*. U prethodnom stihu je izložena privrženost *Mayavadija jnani*. U vezi *karmija Bhagavad-gita* (3.26.) govori:

na buddhi-bhedam janayed ajnanam karma-sanginam
josayet sarva-karmani vidvan yuktah samcaran

"Da ne bi uznemirila umove neukih ljudi vezanih za korisne posljedice propisanih dužnosti, učena ih osoba ne bi trebala poticati da prestanu raditi. Umjesto toga, treba ih poticati na vršenje svih vrsta djelatnosti u duhu predanosti (kako bi postupno razvili svjesnost Krišne)."

Iz starih predrasuda razvija se druženje s *karmom* i *jnanom*. Druženje s ovim starim predrasudama je neizbježno. Unatoč svim pokušajima, sve do samoubojstva, svoje predrasude ne možemo odbaciti.

Predrasude ili privrženosti za dobro i loše stečene druženjem u ovom životu zovu se suvremene predrasude. U svijetu se svatko nalazi pod kontrolom ove dvije vrste predrasuda. Kada živo biće nije pod utjecajem maye, po svojoj je prirodi Krišnin sluga. Pod utjecajem maye ne može odbaciti drevne i suvremene bezbožne predrasude. Tada te drevne bezbožne predrasude postaju njegova druga priroda. Samo *sadhu-sanga* može preinačiti privrženost predrasudama. *Sadhu-sanga* je jedini lijek za ovu bolest. Sve dok ne preinačimo svoju privrženost predrasudama, nećemo se nikako moći usavršiti u predanom služenju. U *Srimad Bhagavatamu* (3.23.55.) stoji:

sango yah samsrter hetur asatsu vihito 'dhiya
sa eva sadhusu krto nihsangatvaya kalpate

"Druženje radi ugađanja osjetilima je svakako put ropstva, a ista vrsta druženja, no sa svetom osobom, vodi ka putu oslobođenja, čak i ako se osoba druži bez svog znanja."

Zbog druženja s materijalistima, živo biće biva zarobljeno u krugu rađanja i umiranja. Čak i ako se s njima druži bez svog znanja, ishod će biti isti. Ali, ako se na isti način druži s pravim *sadhuom*, oslobađa se od druženja s materijalistima. Ponovno je u *Srimad Bhagavatamu* (11.12.1-2.) rečeno:

no rodhayati mam yogo na sankhyam dharma eva ca
na svadhyayas tapas tyago nesta-purtam na daksina

vratani yajnas chandamsi tirthani niyama yamah
yathavarundhe sat-sangah sarva-sangapaho hi mam

"Svevišnja Božanska Osoba reče: Dragi Moj Uddhava, družeći se s Mojim čistim bhaktama osoba može uništiti svu privrženost svim predmetima materijalnog osjetilnog uživanja. Takvo pročišćavajuće druženje dovodi Me u vlast Mojih bhakta. Osoba može primjenjivati sustav *astanga-yoge*, zaokupiti se filozofskom analizom elemenata materijalne prirode, biti nenasilna i primjenjivati druga načela pobožnosti, recitirati Vede, vršiti strogosti, prihvatiti red odricanja, izvoditi žrtvovanja, kopati bunare, saditi biljke, obavljati razne javne dobrotvorne djelatnosti, davati milostinju, držati se strogih zavjeta, obožavati polubogove, pjevati povjerljive mantre, posjećivati sveta mjesta ili prihvatiti važne i manje važne upute za razvijanje discipline, ali čak ni vršenjem takvih djelatnosti, ne dovodi Me pod svoju kontrolu."

Predrasude su vrlo opasne. Privrženo druženje sa čistim bhaktama Gospodina uništava predrasude u obliku *karme* i *jnane.* Zbog ovih predrasuda jača sklonost živog bića prema neznanju i strasti. Sve sklonosti ka vrlini, strasti i neznanju vidljive u načinu na koji netko jede, spava, kao i u njegovim putenim djelatnostima, proizvod su predrasuda. Samo zbog privrženosti predrasudama *karmiji* i *jnaniji* ne poštuju *vaisnave*. Sve dok se ne uništi privrženost predrasudama, ne može se iskorijeniti deset uvreda pri pjevanju svetog imena. Uvrede stopalima *sadhua* nastaju zbog ponosa na *karmu* i *jnanu.* Uvreda pri

pjevanju u obliku vrijeđanja bhakta ulazi u srce abhakte i tu se nastanjuje. Privrženost svjetovnim stvarima protivi se prihvaćanju Krišnine neosporne nadmoći te ne dozvoljava nesretnom živom biću da se u potpunosti preda Gospodinu. Sve te uvrede svetom imenu nastavljaju se nepokoravanjem duhovnom učitelju, vrijeđanjem vedskih spisa, krivim tumačenjem značenja svetog imena, shvaćanjem da je pjevanje svetog imena jednako pobožnim djelatnostima opisanim u Vedama, vršenjem griješnih djelatnosti uz istodobno pretvaranje da pjevamo sveto ime, odbojnošću zbog koncepcija "ja i moje", prodajom svetog imena nedostojnim osobama. Kako u takvim okolnostima netko može imati dobrobiti? Rečeno je:

asadbhih saha sangas tu na kartavyah kadacana
yasmat sarvartha hanih syad adhah patas ca jayate

"Nikada se ne treba družiti s materijalističkim osobama jer tako gubimo sve posjede i padamo sa svog položaja."

Mnoge sretne duše odbacile su privrženost predrasudama zahvaljujući druženju sa čistim *vaisnavama*. Iz spisa je dobro znano da su druženjem sa Sri Narada Munijem, lovac (Mrigari) i Ratnakara (Valmiki) dostigli sve povoljnosti. Najistaknutija uputa Sri Ramanujacarye je: "Ne možeš li se nikako pročistiti, samo sjedi uz *vaisnavu* i dostići ćeš sve povoljnosti."

Promatranjem čistih odlika bhakte, vrlo brzo mijenja se naš um i smanjuje privrženost osjetilnim užicima, a sjeme *bhakti* klija u srcu. Čak će nam se postupno svidjeti *vaisnavska* hrana i način ponašanja. Vidjeli smo kako su zahvaljujući druženju s *vaisnavama*, ljudi odbacili mnoge *anarthe* - sklonost ka druženju sa ženama, žudnju za bogatstvom, želju za ugađanjem osjetilima i oslobođenjem, sklonost ka *karmi* i *jnani*, jedenje mesa i ribe, pijenje vina i pušenje. Uočavajući kako *vaisnava* nikada ne gubi vrijeme, mnogi su ljudi lako odbacili *anarthe* poput lijenosti, prekomjernog spavanja, beskorisnog razgovora, poriva za govorenjem ...itd.

Isto smo tako vidjeli da se druženjem određeno vrijeme s

vaisnavama uništavaju sklonosti ka varanju i želja za slavom. Vlastitim smo očima vidjeli da druženjem s *vaisnavama* uz malo naklonosti nestaju sva druga druženja, poput privrženosti predrasudama. Ljudi vezani za pobjedu u borbi, stručnjaci u osvajanju vlasti i oni koji žude za prikupljanjem velikog bogatstva pročišćavaju se družeći se s *vaisnavama* i dostižu predano služenje. Smiruju se čak i srca ljudi koji misle: "Pobjedit ću svijet svojim argumentima i zavladati". Bez društva *vaisnava* ne možemo se osloboditi privrženosti predrasudama.

Trebamo vrlo pažljivo napustiti privrženost materijalnim posjedima. Ljudi uglavnom osjećaju spontanu privrženost prema kući, kućnim stvarima, odjeći, ukrasima, bogatstvu, ženi, dječjem zdravlju, vlastitom zdravlju, hrani, drveću i životinjama. Neki su toliko ovisni o pušenju, žvakanju duhana, jedenju ribe i mesa i uzimanju alkohola, da se ne mogu baviti duhovnim životom. Mnogi ne poštuju Gospodinove ostatke zbog velike privrženosti jedenju stvari poput ribe. Zbog želje za neprestanim pušenjem ne mogu proučavati spise o predanosti, uživati u slušanju i pjevanju i dugotrajnije boraviti u hramu. Privrženost tim stvarima protivi se postojanom njegovanju predanog služenja. Ne odbacimo li pažljivo privrženost, nećemo moći osjetiti sreću predano služeći. Ova se privrženost lako uništava u društvu bhakta. Ipak, te sitne privrženosti trebamo pokušati sami uništiti potpuno se uključujući u predano služenje. Pridržavanjem zavjeta koji su odobreni u predanom služenju, ove se privrženosti uništavaju. Pravilnim slijeđenjem *hari-vasare*, *ekadasija* i dana Gospodinove pojave, nadvladavaju se ove privrženosti. Pravila takvih zavjeta su odredbe za smanjivanje privrženosti. Propisi za uvježbavanje predanog služenja na te dane predviđaju odbacivanje svih vrsta uživanja. Postoje dvije vrste hrane - ona koja nas održava na životu i ona koja ugađa našim osjetilima. Jedenje žitarica i pijenje nas održavaju na životu. Riba, meso, opojna sredstva i pušenje služe namirivanju osjetila. Ako na dane zavjeta ne odbacimo u potpunosti stvari koje ugađaju osjetilima to onda nije zavjet. Na te dane treba u što većoj mjeri odbaciti i živežne namirnice. U skladu s potrebama tijela treba pokušati što više smanjiti količinu hrane neophodne za održavanje života. Ne

postoji uputa o prihvaćanju stvari koje gode osjetilima, već samo uputa o odbacivanju takvih stvari. Jedna od značajki *vrate* je smanjenje bhaktine sklonosti ka uživanju. Mislimo li: "Danas ću se nekako toga odreći, ali ću sutra naveliko uživati", cilj zavjeta se neće ispuniti.

Smisao zavjeta je da se postupnim odvikavanjem odbace sastojci namijenjeni ugađanju osjetilima. Zavjeti uglavnom traju tri dana. Najprije se provode tri dana, zatim mjesec i konačno četiri mjeseca (*caturmasya*). Na ovaj postupni način treba u cijelosti iskorijeniti privrženost sastojcima koji gode osjetilima i napustiti ih zauvijek. Za one koji se ne mogu sjetiti izjave *Bhagavad-gite* u vezi prihvaćanja zavjeta: *ksipram bhavati dharmatma* - "On ubrzo postaje ispravan", odvojenost je privremena, poput kupanja slona.

Oni koji žele dostići čisto predano služenje trebaju napustiti društvo abhakta i žena. Da bi odbacili privrženost predrasudama za njih je krajnje neophodno duženje sa *sadhuima.* Oni se moraju pridržavati svih zavjeta namijenjenih *vaisnavama* kako bi odbacili privrženost materijalnim predmetima. To ne smijemo zanemariti. Ovih se uputa treba pridržavati s velikom pažnjom i poštovanjem. Ako ih se ne pridržavamo pažljivo, varanje u obliku dvoličnosti, cijeli će napor učiniti beskorisnim. Oni koji ne poštuju ove upute vrlo rijetko dostižu predanost Sri Hariju čak i ako mnogo života slušaju o tome.

Što je druženje, a što nije? Mnogi ljudi imaju sumnje s tim u vezi. Sumnje mogu biti prisutne jer, ako se sama blizina materijalista ili materijalnih predmeta smatra druženjem s njima, onda se takvo druženje ne može izbjeći. Dok materijalno tijelo postoji, kako se može odbaciti blizina tih stvari? Kako *vaisnava grhastha* može odbaciti članove svoje obitelji? Ne možemo izbjeći društvo
dvoličnih osoba, čak i ako žive u redu odricanja. U životu ćemo sretati materijaliste, bilo da smo *grhastha* ili pripadnik reda odricanja. Stoga je u *Sri Upadesamriti* na sljedeći način propisana granica za napuštanje društva materijalista:

dadati pratigrhnati guhyam akhyati prcchati
bhunkte bhojayate caiva sad-vidham priti-laksanam

"Nuđenje dobrostivih darova, prihvaćanje ponuđenih darova, povjeravanje, povjerljivo raspitivanje, prihvaćanje *prasade* i nuđenje *prasade*, predstavlja šest pokazatelja razmjene ljubavi među bhaktama."

O sadhake! Tijekom života trebamo prihvatiti blizinu i loših i dobrih ljudi. To se jednako odnosi na obiteljske ljude kao i na one koji žive u redu odricanja. Premda će nam biti blizu, ne smijemo se upuštati u loše društvo. Milostivo davanje i primanje darova, povjeravanje, slušanje tuđih povjerljivih misli, prihvaćanje hrane i davanje hrane - ako se ovo čini s ljubavlju, naziva se *sanga* ili druženje. Iz dužnosti, a ne iz ljubavi daje se hrana gladnoj osobi i prihvaća milostinja od pobožnog čovjeka. Čak i ako su ti ljudi materijalisti, ovakva djelatnost ne predstavlja druženje. Međutim, ako su to čisti bhakte, takva se djela čine iz ljubavi. Djela učinjena iz ljubavi predstavljaju druženje. Stoga, davanje milostinje čistim *vaisnavama* i prihvaćanje stvari ili bogatstva od njih, postaje *sat-sanga*. Ako materijalisti iz ljubavi dajemo ili od njega primamo milostinju to je *asat-sanga*. Kada vam materijalistička osoba priđe, sve što je potrebno učiniti, treba napraviti samo iz dužnosti. Ne bismo trebali povjerljivo pričati s materijalistima. Uglavnom je u povjerljivim razgovorima prisutna neka vrsta ljubavi te stoga to predstavlja druženje. Kada sretnemo prijatelja materijalistu, trebamo govoriti samo o onome što je krajnje neophodno. Za to vrijeme bolje je ne pokazivati jake osjećaje ljubavi. Ali, ako je taj prijatelj pravi *vaisnava*, trebamo prihvatiti njegovo društvo razgovarajući sa njim s ljubavlju. Takvo ponašanje prema prijateljima i rođacima ne stvara neprijateljstvo. Nema druženja prigodom običnih razgovora. Prema običnim se ljudima trebamo ponašati kao što se ponašamo prema strancima dok nešto kupujemo na tržnici. Prema Gospodinovim čistim bhaktama trebamo se odnositi s ljubavlju. Ako je netko prihvatio obvezu hranjenja gladnih ljudi u nevolji i učitelja, to treba činiti kao domaćin koji se iz dužnosti brine o svojim gostima. Nema potrebe za pokazivanjem ljubavi. Brinite se za njih, ali ne iz ljubavi. Čiste *vaisnave* treba hraniti s ljubavlju i kad je potrebno, treba

prihvatiti ostatke koje nam daju s ljubavlju. Ako se osoba može ponašati na ovaj način dok daje i prima milostinju, povjerljivo govori i sluša, hrani i prihvaća hranu zajedno sa svojom ženom, djecom, slugama, strancima i svakim koga sretne, neće se upuštati u profano, već samo u dobro druženje. Nema nade za dostizanje predanosti prema Krišni sve dok na ovaj način ne odbacimo profano druženje. *Vaisnava* u redu odricanja treba prihvatiti svaku milostinju koju prošnjom ili *madhukarijem* dobije u kući poštenog domaćina na prethodno opisani način. Uvijek bi se trebao sjećati razlike između grube prošnje i *madhukarija*. *Vaisnava grhastha* treba prihvatiti *prasadu* - žitarice i piće - u kući drugog *grhasthe*, čistog karaktera. Uvijek treba paziti da se *prasada* ne uzima u kući abhakte ili bhakte lošeg karaktera. O tome više ne treba govoriti.

Oni koji su razvili vjeru u predano služenje zbog svojih djelatnosti milošću Krišne posjeduju malo inteligencije. Zahvaljujući toj inteligenciji mogu lako razumijeti suštinu uputa *acarya*. Stoga je dovoljno samo nekoliko uputa da bi ih se poučilo. Osobe bez pobožnih zaliha nemaju vjeru. Čak i ako dobiju mnoštvo uputa, neće ništa razumjeti. Stoga je Srila Rupa Gosvami u *Sri Upadesamriti* svoje upute izrekao u par riječi.

Sadhu-vrtti

Slijeđenje stopa prethodnih acarya

U prethodnim sam esejima već pisao o *utsahi, niscayi, dhairyai, tat-tat-karm-pravartani* i *sanga-tyagi*. Sada pišem o *sadhu-vrtti*. Postoje dvije vrste *sadhua* - obiteljski ljudi i osobe u redu odricanja. Posebno ću objasniti zanimanje ili *vrtti* svakog od njih. Iako obiteljski ljudi i oni u redu odricanja imaju različita zanimanja, neka su im zajednička. To ćemo odvojeno razmotriti. Postoje dva značenja riječi zanimanje - sklonost i životni stil. Sklonost predstavlja prirodu osobe ili *svabhavu*. Prirodne sklonosti su *dharma* živog bića. U *Srimad Bhagavatamu* (7.11.31.) je rečeno:

prayah sva-bhava-vihito nrnam dharmo yuge yuge
veda-drgbhih smrto rajan pretya ceha ca sarma-krt

"Dragi moj kralju, brahmane dobro upoznati s vedskim znanjem objavljuju da je u svakom dobu (*yugi*) ponašanje različitih vrsta ljudi koje je u skladu s njihovim materijalnim odlikama prirode povoljno i u ovom životu i nakon smrti."

Obavljajući tijekom života svoje prirodno zanimanje možemo dostići predano služenje oslobođeno *guna* materijalne prirode. U suprotnom ćemo past u bezbožnost i postati nesposobni za postupni napredak. U *Srimad Bhagavatamu* (7.11.32.) je rečeno:

vrttya sva-bhava-krtaya vartamanah sva-karma-krt

hitva sva-bhava-jam karma sanair nirgunatam iyat

"Ako osoba obavlja svoje zanimanje u skladu sa svojim položajem unutar *guna* materijalne prirode i postupno napušta te djelatnosti, dostiže transcendentalni položaj."

Nirgunata ili transcendentalni položaj znači predanost Krišni. U *Srimad Bhagavatamu* (11.25.33.) je rečeno:

tasmad deham imam labdhva jnana-vijnana-sambhavam
guna-sangam vinirdhuya mam bhajantu vicaksanah

"Stoga, dostigavši ljudski oblik života koji omogućuje razvijanje potpunog znanja, oni koji su inteligentni trebaju se osloboditi sve zagađenosti *gunama* materijalne prirode i s ljubavlju služiti isključivo Mene." Korištenjem riječi *nirgunam* i *mad upaśrayam* (upotrebljenim u stihu 11.25.29. *Srimad Bhagavatama*) Gospodin potvrđuje da se ono što se radi iz predanosti zove *nirguna* ili transcendencija. U *Srimad Bhagavatamu* (11.25.34-35.) stoji:

rajas tamas cabhijayet sattva-samsevaya munih
sattvam cabhijayed yukto nirapeksyena santa-dhih

"Treba pobijediti *gune* strasti i neznanja djelujući samo u okviru *gune* vrline. Zatim, utemeljivši se u predanom služenju, mudrac treba s ravnodušnošću prema djelovanju *guna* pobijediti i materijalnu *gunu* vrline." Ljudi se mogu osloboditi *guna* materijalne prirode ako u svom životu sve - *sattvičke* predmete, djelatnosti, vrijeme i mjesto - povežu s predanim služenjem Gospodina. Samo su ljudska bića dostojna sklonosti karakterističnih za *gunu* vrline i ako ostanu na toj razini, postupno se oslobođaju *guna*. Najobičnije sklonosti ljudskih bića u *guni* vrline opisane su u *Srimad Bhagavatamu* (7.11.8-12.) na sljedeći način: *satya* - govoriti istinu bez izvrtanja ili skretanja; *daya* - suosjećanje sa svakim tko pati; *tapah* - strogosti (kao što je post najmanje dva puta mjesečno na *ekadasi*); *sauca* - čistoća (redovito

kupanje najmanje dva puta na dan - ujutro i navečer - i pjevanje svetog Božjeg imena); *titiksa* - strpljivost (neuznemirenost promjenama godišnjih doba ili neugodnim okolnostima); *iksa* - razlikovanje dobrog i lošeg; *sama* - vladanje umom (ne dozvoliti umu hirovito djelovanje); *damah* - vladanje osjetilima (ne dozvoliti osjetilima da djeluju bez kontrole); *ahimsa* - nenasilje (ne izlagati niti jedno živo biće trostrukim bijedama); *brahmacarya* - suzdržavanje od zloupotrebe sjemena (ne upuštati se u seksualni odnos s drugim ženama, osim sa svojom vlastitom i ne upuštati se u seksualni odnos sa svojom ženom kada je seks zabranjen, kao na primjer, za vrijeme menstruacije); *tyaga* - davanje u milostinju najmanje pedeset posto svog prihoda; *svadhyaya* - čitanje transcendentalne literature poput *Bhagavad-gite*, *Srimad Bhagavatama*, *Ramayane* i *Mahabharate*; *saralata* - jednostavnost (nedvoličnost); *santosa* - zadovoljstvo onim što je dostupno bez velikog napora; *samadarsi-janera-seva* - služenje svetih osoba koje ne prave razliku između jednog živog bića i drugog i koje svako živo biće vide kao duhovnu dušu; *gramya-cesta haite nivrtti* - ne sudjelovanje u takozvanim filantropskim djelatnostima; *viparyayeheksa* - razlučivanje nepotrebnih djelatnosti; *vithalapa-nivrtti (maunam)* - ozbiljnost i šutljivost; *atma-vimarsana* - istraživanje jastva (jesmo li tijelo ili duša); *annadira-vibhaga* - jednakomjerna podjela hrane i pića; *sakala-loke bhagavat-sambandha-buddhi* - prihvaćanje da su sva živa bića povezana s Gospodinom; kao i *sravana* - slušanje; *kirtana* - pjevanje; *smarana* - sjećanje (Gospodinovih riječi i djelatnosti); *seva* - služenje; *ijya* - obožavanje; *nati* - odavanje poštovanja; *dasya* - prihvaćanje služenja; *sakhyam* - smatrati se prijateljem; *atma-nivedana* - predavanje cijelog sebe. U skladu s ovih trideset različitih odlika stvorene su četiri *varne* - *brahmane*, *ksatrije*, *vaisye* i *sudre* - i četiri *asrama* - *brahmacari*, *grhastha*, *vanaprastha* i *sannyas*. U *Srimad Bhagavatamu* (11.18.42.) je rečeno:

bhiksor dharmah samo 'himsa tapa iksa vanaukasah
grhino bhuta-raksejya dvijasyacarya-sevanam

"Glavne religiijske dužnosti *sannyasija* su staloženost i nenasilje, dok su za *vanaprasthu* najvažnije strogosti i filozofsko razumijevanje razlike između tijela i duše. Glavne dužnosti obiteljskog čovjeka su davanje utočišta svim živim bićima i izvođenje žrtvovanja, a *brahmacari* je uglavnom zaokupljen služenjem duhovnog učitelja."

Svakoj *varni* pripadaju određena zanimanja. *Brahmane* se bave studiranjem, poučavanjem, obožavanjem, podučavanjem obožavanja, davanjem milostinje i prihvaćanjem milostinje; oni se trebaju uzdržavati podučavanjem, podučavanjem obožavanja i prihvaćanjem obožavanja. Dužnosti *ksatriya* su zaštita, *praja* putem kažnjavanja nitkova i uzdržavanje sakupljanjem poreza. Obrada zemlje, zaštita krava i poduzetništvo su zanimanja *vaisya*. Služenje *brahmana* je kruh svagdanji za *sudre*, a tradicionalno zanimanje je način zarađivanja za život onih koji su niži od *sudri.*

Iz svih ovih zaključaka *Srimad Bhagavatama* treba shvatiti da je predano služenje Sri Harija jedini smisao života i da drugog smisla nema. Ne možemo predano služiti sve dok svoja gruba i suptilna tijela ne dovedemo u stanje podobno za predano služenje. Potrebne su neke pripreme da bi se dostigli povoljni uvjeti u ova dva tijela. Prvo, da bi se održalo grubo tijelo, potrebno je steći kuću, predmete za domaćinstvo, žitarice i piće. Za očuvanje suptilnog tijela treba nam pravilno znanje i zanimanje. Da bi ova tijela postala posve pogodna za predano služenje potrebno ih je ustaliti iznad *guna* prirode. Zbog posljedica plodonosnih djela obavljanih od pamtivjeka, svaka priroda ili želja koju živo biće razvije je mješavina vrline, strasti i neznanja. Povećanjem *gune* vrline treba smanjiti i pobijediti strast i neznanje te tako istaknuti *gunu* vrline. Kada je *guna* vrline potpuno pod kontrolom predanog služenja, postaje *nirguna.* Slijeđenjem ovog postupnog procesa tijelo, um i okolina postaju spremni za predano služenje.

Dokle god je čovjek na razini pobožnosti i bezbožnosti nastalih iz njegove prirode, postoji potreba za *varnasrama-dharmom*. Glavna svrha *varnasrama-dharme* je da postupnim slijeđenjem *varnasrama-dharme* ljudsko biće postane sposobno predano služiti. Sriman Mahaprabhu je sljedeće stihove iz *Srimad Bhagavatama* (11.5.2-3.)

citirao Sanatana Gosvamiju:

mukha-bahuru-padebhyah purusasyasramaih saha
catvaro jajnire varna gunair vipradayah prthak

ya esam purusam saksad- atma-prabhavam isvaram
na bhajanty avajananti sthanad bhrastah patanty adhah

"Iz Brahminih ustiju nastao je *brahmanski* red, iz njegovih su ruku nastali *ksatrije*, iz bedara *vaisye*, a iz nogu *sudre*. Ova četiri reda i njihove duhovne dopune (*brahmacariya*, *grhastha*, *vanaprastha* i *sannyasa*) spajaju se čineći ljudsko društvo potpunim. Ako osoba samo formalno održava svoj položaj u četiri *varne* i *asrame*, ali ne obožava Svevišnjeg Gospodina Višnua, pada sa svog umišljenog položaja u paklene uvjete." Srila Ramananda Raya je rekao da je proces za dostizanje vrhunskog cilja opisan u *Visnu Purani* na sljedeći način:

varnasramacaravata purusena parah puman
visnur aradhyate pantah nanyat tat-tosa-karanam

"Svevišnju Božansku Osobu, Višnua može se obožavati pravilnim pridržavanjem načela *varne* i *asrame*. Nema drugog načina da se smiri Gospodina, osim pridržavanjem načela *varnasrama* sustava." Sri Caitanya Mahaprabhu je ipak odbacio ovaj proces kao izvanjski i zamolio ga da podastre viši zaključak. Smisao Sri Caitanyine izjave je: "O Ramananda! *Varnasrama-dharma* je stvorena za reguliranje grubih i suptilnih tijela. Ako se netko samo s time zadovolji, ne služeći Krišnu s predanošću, što time dobiva? Stoga, iako je proces *varnasrame* jedini način pročišćenja za uvjetovanu dušu, ipak je izvanjski." Kao što stoji u *Srimad Bhagavatamu* (1.2.8.):

dharmah svanusthitah pumsam visvaksena-kathasu yah
notpadayed yadi ratim srama eva hi kevalam

"Djelatnosti zanimanja koje čovjek obavlja prema svom vlastitom položaju samo su beskoristan rad ako ne izazovu privlačnost prema poruci Božanske Osobe."

Iz ovoga ne treba zaključiti da je Sri Caitanya Mahaprabhu naredio odbacivanje *varnasrama-dharme*. Kad bi to tako bilo, On kroz Svoje zabave nikada ne bi poučio sva živa bića da u potpunosti slijede *grhastha* i *sannyasa* red života. Sve dok posjedujemo materijalno tijelo sustav *varnasrama-dharme* se mora slijediti, ali treba ostati pod potpunom upravom i prevlašću *bhakti. Varnasrama-dharma* je poput temelja najuzvišenije dužnosti. Kad ta najuzvišenija dužnost sazrije i osoba dostigne svoj cilj, proces *varnasrama-dharme* se postupno napušta. Dakako, napušta se i u trenutku smrti.

U drugom dijelu stiha koji je citirao Ramananda Raya je rečeno: *visnur aradhyate pantha nanyat tat-tosa-karanam* - "Trebamo znati da, osim slijeđenja procesa *varnasrama-dharme*, materijalist nema ni jednog drugog načina na koji život može učiniti povoljnim za služenje Svevišnje Božanske Osobe, Višnua. Ovo je jedini način za dostizanje života bhakte."

Ljudska bića su prema svojoj prirodi podijeljena u sljedeće redove: *brahmane, ksatriye, vaisye, sudre, sankare i antyaje.* Unatoč činjenici da u nekim zemljama ovaj sustav *varnasrame* nije jasno zastupljen, ipak postoji u obliku sjemena. U skladu s nečijom prirodom razvija se njegovo zanimanje i način zarađivanja za život. Prihvaćanjem tuđeg načina zarađivanja za život i zanimanja, navlačimo si nesreću na vrat. Ne samo da time privlačimo nesreću, već i osujećujemo vlastito predano služenje. Rođenje u određenoj obitelji nije jedini kriterij; jedini kriterij je nečija priroda. U *Srimad Bhagavatamu* (7.11.35.) je rečeno:

yasya yal laksanam proktam pumso varnabhivyanjakam
yad anyatrapi drsyeta tat tenaiva vinirdiset

"Ako netko pokazuje prethodno opisane simptome *brahmane*, *ksatriye*, *vaisye* ili *sudre*, treba ga u skladu s njima prihvatiti, čak i ako se pojavio u drugom staležu." U svom objašnjenju Sridhar Swami

je napisao: *samadibhir eva brahmanadi vyavaharo mukhyah, na jati matrad ity aha-yasyeti. Yad yadi anyatra varnantare 'pi drsyeta' tad varnantaram tenaiva laksana nimittenaiva varnena vinirddiset, na tu jati nimittenety arthah* - "Glavne osobine *brahmana* su odlike poput smirenosti , a ne rođenje u određenoj obitelji. Primjete li se te glavne osobine u osobama koje nisu rođene kao *brahmane*, treba ih ipak smatrati *brahmanama*. Ne treba ih prosuđivati prema staležu u kojem su rođeni." Ovu vrstu vječne *varnasrama-dharme* treba uvijek slijediti. Ona je često korisna za predano služenje. Članovi četiri *varne* i nižih staleža trebaju težiti razvijanju svoje *sattvičke* prirode. Ako osoba izvan staleža zahvaljujući svojim pobožnim djelima, postane sretna, treba nastaviti njegovati vrlinu slijedeći postupak za *sudre*. Svatko treba dati prednost predanom služenju i milošću bhakta nastaviti njegovati vrlinu sve do razine *nirgune*, transcendencije. To su stupnjevi *sanatana-dharme*. Kad posjeduje predanost, član svake *varne* smatra se najboljim od *brahmana*; bez predanosti život *brahmane* utemeljenog u vrlini je beskoristan.

Na primjer, razmotrimo ovu izjavu: Jedan *mahatma* je rekao (Srila Narottama dasa Thakura u *Prema-bhakti-candriki*): *mahajanera yei patha, ta 'te ha 'ba anurata, purvapara kariya vicara* - "Bit ću privržen putu koji su zacrtali prethodni i kasniji *mahajane*". *Risiji* i *mahatme* koji su prije pojave Sri Caitanye Mahaprabhua podučavali pravila ponašanja ubrajaju se u prethodne *mahajane*. Ponašanje uočeno kod *mahajana* koji su se pojavili nakon pojave Sri Caitanye Mahprabhua je ponašanje kasnijih *mahajana*. Njihovo ponašanje treba primijeniti jer je bolje. Ponašanje Sri Caitanye Mahaprabhua i Njegovih sljedbenika namijenjeno je podučavanju ljudi i zato ga treba u potpunosti slijediti.

Što je to pravilno zanimanje? Da bismo to saznali, trebamo razmotriti ponašanje Sri Caitanya Mahaprabhuovih sljedbenika. Pokušat ću, što je bolje moguće, ukratko opisati neka od njih u ovom eseju. Najprije ću opisati ponašanje i zanimanje *grhastha* kroz karakter Sri Caitanye Mahaprabhua i Njegovih bhakta.

Obiteljski čovjek treba naći odgovarajuću ženu koja će ga podržavati

u predanom služenju.

U *Caitanya-caritamriti (Adi* 15.25-26.) Gospodin kaže:

grhastha ha-ilama, ebe cahi grha-dharma
grhini vina grha-dharma na haya sobhana

"Budući sam ostao kod kuće, dužnost mi je djelovati kao *grhastha*. Bez žene obiteljski život nema smisla."

U obitelji koja se pridržava religijskih načela sinovi i kćeri se rađaju kao Krišnini sluge i sluškinje; hranjenje djece se naziva uzdržavanjem obitelji. Pri tom je bogatstvo potrebno sakupljati na pobožan način. U vezi s time Sri Caitanya Mahaprabhu rekao je u *Caitanya-bhagavati* (*Antya* 5.41.) i *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 15.95.):

prabhu bale, - parivara aneka tomara
nirvaha kemate tabe haibe sabara?

'grhastha' hayena inho, cahiye sancaya
sancaya na kaile kutumba-bharana nahi haya

"Gospodin reče: Toliko je puno članova u tvojoj obitelji. Kako ćeš svakoga uzdržavati? Obiteljski čovjek treba imati neku uštedevinu. Budući da ne štedi, teško može uzdržavati obitelj."

Osoba treba u pravo doba steći obrazovanje, ali, ne bi trebala proučavati ateističke spise.

U *Caitanya-bhagavati* (*Adi* 12.49. i *Madhya* 9.241-242.) Gospodin govori:

pade kene loka? - krsna bhakti janibare
se yadi nahila, tabe vidyaya ki kare?

visaya-madandha saba kichui na jane
vidya-made, dhana-made vaisnava na cine

bhagavata padiyao ka 'ro buddhi nasa

"Zašto ljudi studiraju? Obrazovanje služi samo za razumijevanje predanog služenja Gospodina Krišne. Ako se to propusti, čemu služi to vaše obrazovanje? Svi su slijepi od ponosa i ugađanja osjetilima. Postavši ponosni na svoje obrazovanje i bogatstvo, nisu sposobni prepoznati *vaisnavu*. Ako *Srimad Bhagavatam* proučavamo na nepravilan način, inteligencija nam se onečišćuje."

Služenje gostiju je temeljna dužnost *grhasta* - to je Gospodinova uputa. U *Caitanya-bhagavati* (*Adi* 14.21,26.) stoji:

grhasthere mahaprabhu sikhayena dharma
atithira seva - grhasthera mula-karma

akaitave citta-sukhe ya 'ra yena sakti
taha karilei bali atithite bhakti

"Na ovaj način Gospodin je zadovoljio sve Svoje goste i poučio svijet kako se treba ponašati savršeni obiteljski čovjek. Najvažnija dužnost obiteljskog čovjeka je služenje gostiju. Ako s radošću i bez dvoličnosti služi svoje goste u skladu s vlastitim mogućnostima, smatra se gostoljubivim."

Grhastha se treba ponašati jednostavno u odnosima s ljudima i ne treba dozvoliti da bilo kakvo varanje ili dvoličnost uđu u njegovo srce. U *Caitanya-bhagavati* (*Adi* 14. 142.) Gospodin govori:

ataeva grhe tumi krsna bhaje giya
kutinati parihari' ekanta haiya

"Stoga se vrati kući i s potpunom pažnjom obožavaj Gospodina Krišnu odbacujući svu dvoličnost."

Dužnost *grhasthe* je služenje starijih osoba. U *Caitanya-caritamriti* (15.20.) Gospodin kaže:

grhastha ha-iya kariba pita-matara sevana
ihate-i tusta habena laksmi-narayana

"Kasnije ću postati obiteljski čovjek i tako služiti Svoje roditelje jer ću time jako zadovoljiti Gospodina Narayanu i Njegovu ženu, božicu sreće." Obiteljski čovjek treba načela odricanja prihvatiti svim srcem, a ne se samo odjevati kao osoba u redu odricanja. Gospodin je u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 16.237-239.) rekao:

sthira hana ghare yao, na hao vatula
krame krame paya loka bhava-sindhu-kula

markata-vairagya na kara loka dekhana
yatha-yogya visaya bhunja' anasakta hana

antare nistha kara, bahye loka-vyavahara
acirat krsna tomaya karibe uddhara

"Budi strpljiv i vrati se kući. Ne budi lud. Postupno ćeš moći prijeći ocean materijalnog postojanja. Nemoj postati pseudo bhakta i lažni *sannyasi.* Za sada uživaj u materijalnom svijetu na prikladan način i nemoj mu postati privržen. U srcu trebaš očuvati vjeru, ali izvana se možeš ponašati kao običan čovjek. Tako će uskoro Krišna biti jako zadovoljan i izbavit će te iz okova *maye*."

Sveta je dužnost *grhasthe* da djeluje za dobrobit svih. U *Caitanya-caritamriti* (*Adi* 9.41. i 7.92.) Gospodin kaže:

bharata-bhumite haila manusya-janma yara
janma sarthaka kari' kara para-upakara

naca, gao, bhakta-sange kara sankirtana
krsna-nama upadesi' tara 'sarva-jana

"Onaj tko se rodio kao ljudsko biće u Indiji (*Bharata-varsi*) treba

dostići uspjeh u životu djelujući za dobrobit svih drugih ljudi. Drago moje dijete, samo nastavi s plesanjem, pjevanjem i sankirtanom u društvu bhakta. Uz to, idi i propovijedaj značaj pjevanja *krsna-name* jer ćeš na taj način moći izbaviti sve pale duše."

Dvolično druženje zabranjeno je pri uvježbavanju predanog služenja. Čak i u uličnom *sankirtanu* trebamo pjevati i plesati u društvu čistih bhakta. Ne bismo trebali pjevati u društvu abhakta.

Obiteljski čovjek treba u svim svojim djelatnostima u potpunosti ovisiti o volji Gospodina.

U *Caitanya-bhagavati* (*Madhya* 28.55.) Gospodin govori:

suna mata, isvarera adhina samsara
svatantra haite sakti nahika kahara

"Slušaj, draga majko, cijeli svijet je pod kontrolom Gospodina. Nitko ne može postati neovisan."

Obiteljski čovjek treba biti oprezan i napustiti druženje s abhaktama, ženama i papučarima. U *Caitanya-caritamriti* (*Madhya*2287.) Gospodin je rekao:

asat-sanga-tyaga, - ei vaisnava-acara
'stri-sangi' - eka asadhu, 'krsnabhakta' ara

"*Vaisnava* treba uvijek izbjegavati društvo običnih ljudi. Obični ljudi su privučeni materijalnim, naročito ženama. *Vaisnava* treba uvijek izbjegavati društvo onih koji nisu bhakte Gospodina Krišne."

Imovinu za svoje uzdržavanje *vaisnava grhastha* treba prikupljati obavljajući svoje propisane dužnosti. Ne smije zgrtati bogatstvo na griješan način. Gospodin Nityananda Prabhu je u *Caitanya-bhagavati* (*Antya* 5.685-688.) naveo:

suna dvija, yateka pataka kaili tui
ara yadi na karis, saba nimu muni

parahimsa, daka, curi - saba anacara
chada giya, iha tumi na kariha ara

dharma pathe giya tumi laha hari-nama
tabe tumi anyere kariba paritrana

yata saba dasyu, cora dakiya aniya
dharma-pathe sabare laoyao tumi giya

"Slušaj sada pažljivo, o *brahmana*. Preuzet ću odgovornost za sva tvoja prethodna nedjela, ako ih ne ponoviš. Nema više agresije, nasilja, pljačkanja ili ubijanja, odbaci ih zauvijek. Vodi religijski život i pjevaj sveta imena Svevišnjeg Gospodina. Kasnije možeš spašavati i druge. Idi do razbojnika i ubojica i dovedi ih na put čistog religijskog života."

Grhastha ne treba žudjeti za tuđom ženom ili prostitutkom. To je u Caitanya-caritamriti (Madhya 9.226-227.) potvrđeno na primjeru Gospodinovog ponašanja prema Krsnadasi:

gosanira sange rahe krsnadas brahmana
bhattathari-saha tahan haila darasana

stri-dhana dekhana tanra lobha janmaila
arya sarala viprera buddhi-nasa kaila

"Sri Caitanyu Mahaprabhua pratio je Njegov sluga Krsnadasa. Krisnadasa je bio *brahmana*, ali je tamo susreo Bhattatharije. Uz pomoć žena Bhattathariji su namamili jednostavnog i blagog *brahmanu* Krsnadasu te su svojim lošim društvom zagadili njegovu inteligenciju."

Gospodin je zaštitio brahmanu od ženskih čari, povlačeći ga za kosu. Riječi *sarala vipra* znače, mladi *brahmana* meka srca.

Pravi obiteljski čovjek je onaj tko svakog dana pjeva sto tisuća imena. Čisti bhakte trebaju *prasadu* prihvaćati u domovima takvih *grhastha*. U *Caitanya-bhagavati* (9.121-122.) Gospodin je rekao:

prabhu bale, - jana, 'laksesvara' bali kare?
prati-dina laksa-nama ye grahana kare

se janera nama ami bali 'laksesvara'
tatha bhiksa amara, na yai anya ghara

"Gospodin odgovori: Znaš li tko je *laksesvara*? To je onaj tko svakodnevno pjeva jednu *laksu* ili sto tisuća svetih imena. Takvu osobu zovem *laksesvara*. Hranu uzimam samo u kući takve osobe i ni u jednoj drugoj."

Između *smarta* i *vaisnava* po pitanju pridržavanja kodeksa religije ne postoji razlika.

U *Caitanya-bhagavati* (*Antya* 9.388-389.) Gospodin je rekao:

adhama janera ye acara, yena dharma
adhikari vaisnaveo kare sei karma

krsna krpaye se iha janibare pare
e saba sankate keha mare, keha tare

"Ponekad uzvišeni *vaisnava* obavlja iste djelatnosti kao materijalistička osoba. Milošću Krišne to možemo shvatiti; inače nas ta dilema može dovesti do oslobođenja ili uništenja." Ono što se nalazi u srcu *vaisnave* izvana je teško opisati. Tek ako je netko *vaisnava*, može shvatiti što se nalazi u srcu drugog *vaisnave*, koji izvana djeluje isto kao i *smarte*. Onaj tko ovo ne može shvatiti neće moći poštivati *vaisnave* i stoga će završiti u paklu.

Gospodin je u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 15.104.) objasnio dužnosti obiteljskih ljudi:

prabhu kahena - 'krsna seva', 'vaisnava-sevana'
'nirantara kara krsna-nama-sankirtana'

"Sri Caitanya Mahaprabu je odgovorio: "Nastavi pjevati sveto ime

Godpodina Krišne bez prestanka. Kad god možeš, služi Njega i Njegove bhakte, *vaisnave*."

Dužnost *grhasthe* je da neprekidno pjeva sveta Gospodinova imena i, uz pomoć rođaka s bogatstvom koje je zaradio tijekom svog pobožnog života služiti *vaisnave* i Gospodina.

U vezi služenja *vaisnava*, treba znati da postoje tri vrste bhakta koji nisu dvolični. Služenje takvih *vaisnava* zove se *vaisnava-seva*. Nije potrebno pozivati odjednom puno *vaisnava*. Kada god, iz bilo kojeg razloga, *vaisnava* dođe, treba ga poslužiti pravilno, s pažnjom. Okupljajući puno *vaisnava*, možemo počiniti uvrede. Kao što je rečeno u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 15.197.):

bahuta sannyasi yadi aise eka thani
summana karite nari, aparadha pai

"Kad bi svi *sannyasiji* došli zajedno, ne bih im mogao ukazati dolično poštovanje. Tako bih počinio uvredu."

Dužnost je *vaisnave grhasthe* da pokaže samilost prema siromašnima i palima. Kao što je rečeno u *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 3.237.):

dine daye kare, - ei sadhu-svabhava haya

"Osobina svih svetih osoba je ljubaznost prema siromašnima i palima."

Vaisnava grhastha ne treba samo zbog pretjerane osjećajnosti ili srdžbe željeti napustiti tijelo. Kao što je naveo Gospodin u *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 4.57.):

deha-tyagadi yata, saba - tamo-dharma
tamo-rajo-dharme krsnera na paiye marma

"Djela kao što je samoubojstvo čine se pod utjecajem *gune* neznanja, a onaj tko se nalazi pod utjecajem neznanja i strasti, ne

može shvatiti tko je Krišna."

Položaj u društvu ne donosi viši ili niži položaj pri obožavanju Krišne. U svjetovnim zanimanjima postoje različite djelatnosti u skladu s različitim društvenim slojevima nastalim zbog višeg i nižeg stupnja inteligencije. U procesu predanog služenja nema takvih podjela. Kao što je Gospodin potvrdio u *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 4.66-67.):

nica-jati nahe krsna-bhajane ayogya
sat-kula-vipra nahe bhajanera yogya

yei bhaje sei bada, abhakta-hina, chara
krsna-bhajane nahi jati-kuladi-vicara

"Osoba rođena u obitelji niskog roda nije nesposobna za predano služenje Gospodina Krišne, niti je ona rođena u aristokratskoj obitelji *brahmana* samim tim sposobna za predano služenje. Svatko tko se posveti predanom služenju uzvišen je, dok je abhakta uvijek osuđen i odvratan. Stoga se u predanom služenju Gospodina ne uzima u obzir obiteljski položaj."

Također je u *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 5.84.) rečeno:

sannyasi pandita-ganera karite garva nasa
nica-sudra-dvara karena dharmera prakasa

"Da bi uništio lažni ponos takozvanih *sannyasija* i učenih ljudi On širi prava religijska načela čak i kroz *sudru*, četverorazrednog čovjeka." *Vaisnava grihastha* treba biti zadovoljan sa svakom hranom i odjećom koju dobije bez poteškoća. Kao što je rečeno u *Caitanya-bhagavati* (*Antya* 4.293.):

saba' haite bhagyavanta - sri saka, vyanjana
punah punah yaha prabhu karena grahana

"Špinat i povrće su najsretniji od svih jer ih Gospodin uvijek iznova

prihvaća."

Vaisnava grihastha treba predano služiti s nepodvojenom pažnjom, znajući da je Krišna Gospodar svih. Ne smije podcjenjivati polubogove koje obožava *smarta-sampradaya*.

U *Caitanya-bhagavati* (*Antya* 2.243.) je rečeno:

na mane' caitanya-patha, bolaya 'vaisnava'
sivera amanya kare vyartha ta 'ra saba

"Ako se netko predstavlja kao *vaisnava*, ali ne poštuje Sivu i ne slijedi strogo put koji je utro Gospodin Caitanya, svi njegovi napori su beskorisni."

Dužnost *grhasthe* je da radi za dobrobit drugih, čak i ako se zbog toga treba odreći svoje osobne koristi. U *Caitanya-bhagavati* (*Antya* 3.365.) je rečeno:

apanara bhala hau yete jana dekhe
sujana apana chadiyao para rakhe

"Neki ljudi očekuju probitak samo za sebe, ali džentlmen brine za druge odričući se svoje vlastite koristi."

Vaisnava grhastha treba poštovati i obožavati tulasi. U *Caitanya-bhagavati* (*Antya* 8.159-160.) stoji:

sankya nama laite ye sthane prabhu vaise
tathai rakhena tulasire prabhu pase

tulasire dekhena, japena sankhya-nama
e bhakti-yogera tattva ke bujhibe ana?

"Gdje god Gospodin sjedi i mantra Svoje krugove, drži tulasi ispred Sebe te gleda u nju dok mantra. Tko može razumjeti znanost predanog služenja?"

Obiteljski je čovjek slavan kad posjeduje predanost, a beznačajan

je bez nje. Dok obavlja društvene djelatnosti, treba uvijek prihvaćati utočište svetog imena Krišne. U vezi osobina *mahajane* Sri Kalidasa, *Caitanya-caritamrita* (*Antya* 16.6-7.) izjavljuje:

maha-bhagavata tenho sarala udara
krsna-nama- 'sankete' calaya vyavahara

kautukete tenho yadi pasaka khelaya
'hare krsna' 'krsna' kari' pasaka calaya

"Kalidasa je bio vrlo napredan bhakta, a ipak jednostavan i slobodouman. Dok bi obavljao svakodnevne poslove, pjevao bi Krišnino sveto ime. Dok bi se u šali kockao, bacao bi kocku pjevajući Hare Krišna."

Svima je zabranjeno nepošteno zarađivanje ili trošenje, a radnicima je zabranjeno primanje mita. Gospodin je u *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 9.90, 142-144.) izjavio:

rajara vartana khaya, ara curi kare
raja-dandya haya sei sastrera vicare

'vyaya na kariha kichu rajara mula-dhana'

rajara mula-dhana diya ye kichu labhya haya
sei dhana kariha nana dharme-krame vyaya

asad-vyaya na kariha, - yate dui-loka yaya

"Onaj tko služi vladu, ali pronevjeri vladin prihod, zaslužuje da ga kralj kazni. To je stav svih razotkrivenih spisa. Nemoj trošiti kraljev prihod. Najprije trebaš predati novac koji duguješ kralju, a zatim ostatak možeš potrošiti na religiozne i koristoljubne djelatnosti. Ni paru nemoj potrošiti na griješne djelatnosti jer će ti to donijeti gubitak i u ovom i u sljedećem životu."

Grhastha treba prihvatiti duhovnog učitelja čistog karaktera i punog predanosti. U *Caitanya-bhagavati* (*Madhya* 21.65.) je rečeno:

guru yatha bhakti-sunya, tatha sisyagana

"Ako je *guru* bez predanosti, takvi su i učenici."

Obiteljski čovjek treba naročito paziti da ne uvrijedi *vaisnave*. U *Caitanya-bhagavati* (*Madhya* 22.23.) Gospodin govori:

ye vaisnava-sthane aparadha haya ya're
punah sei ksamile se ghuce, nahe ara

"Kada netko uvrijedi *vaisnavu*, nije slobodan sve dok mu taj *vaisnava* ne oprosti."

Služenje bhakta glavna je dužnost obiteljskog čovjeka. U *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 16.57.60.) rečeno je:

vaisnavera sesa-bhaksanera eteka mahima
kalidase paoyaila prabhura krpa-sima

bhakta-pada-dhuli ara bhakta-pada-jala
bhakta-bhukta-avasesa - tina maha-bala

"Uzimanje hrane koju su ostavili *vaisnave* je tako dragocjeno da je Sri Caitanya Mahaprabhu zbog toga Kalidasi podario Svoju najvišu milost. Prašina sa stopala bhakta, voda kojom su oprana bhaktina stopala i ostaci hrane koju je bhakta častio tri su vrlo moćne stvari."

U *Srimad Bhagavatamu* (11.20.27-28.) Gospodin Krišna opisuje kako obiteljski čovjek treba djelovati dok ne nadiđe svoju prirodnu sklonost ka uživanju u predmetima osjetila i ne razvije u potpunosti odlike čistog bhakte:

jata-sraddho mat-kathasu nirvinnah sarva-karmasu
veda duhkhatmakan kaman parityage 'py anisvarah

tato bhajata mam pritah sraddhalur-drdha-niscayah
jusamanas ca tan kaman duhkhodarkams ca garhayan

"Probudivši vjeru u priče o Mojim slavama, zgađen svim materijalističkim djelatnostima, znajući da svako ugađanje osjetilima vodi u nevolju i bijedu, ali još uvijek nesposoban da se odvoji od sveg osjetilnog uživanja, Moj bhakta ostaje sretan i s velikom Me vjerom obožava. Iako se ponekad upušta u osjetilne užitke, zna da svako ugađanje osjetilima vodi ka bijednom ishodu i iskreno se kaje zbog takvih djelatnosti."

Kada *grhastha* stekne vjeru, treba prihvatiti inicijaciju u pjevanje Hare Krišna *maha-mantre.*

U *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 22.64.) stoji:

sraddhavan jana haya bhakti-adhikari
'uttama', 'madhyama', 'kanistha' - sraddha-anusari

"Vjeran bhakta je istinski dostojan kandidat za služenje Gospodina s ljubavlju. Prema svojoj vjeri, pripada najvišoj, srednjoj ili najnižoj kategoriji bhakta".

Vaisnava grhastha mora postupno steći sve odlike navedene u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 22.78-80.):

krpalu, akrta-droha, satya-sara sama
nidosa, vadanya, mrdu, suci, akincana

sarvopakaraka, santa, krsnaika-sarana
akama, aniha, sthira, vijita-sad-guna

mita-bhuk, apramatta, manada, amani
ganbhira, karuna, maitra, kavi, daksa, mauni

"Bhakte su uvijek milostivi, ponizni, istinoljubivi, jednaki prema

svima, bez mana, velikodušni, blagi i čisti. Nemaju materijalnog imetka i djeluju za dobrobit svih živih bića. Mirni su, predani Krišni i nemaju želja. Ravnodušni su prema materijalnoj dobiti i utemeljeni u predanom služenju. Posjeduju punu kontrolu nad šest loših odlika - požudom, srdžbom, pohlepom... itd. Jedu samo onoliko koliko je neophodno i nisu opijeni. Puni su poštovanja, ozbiljni, samilosni i lišeni lažnog ponosa. Prijateljski su naklonjeni drugima, poetični su, vješti i šutljivi."

Vaisnava grhastha treba žudjeti za društvom naprednih bhakta. U *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 2283.) stoji:

krsna-bhakti-janma-mula haya 'sadhu-sanga'

"Glavni uzrok predanog služenja Gospodina Krišne je druženje s naprednim bhaktama."

Od svih procesa predanog služenja, posebnu pažnju treba obratiti na pet dijelova navedenih u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 22.128-129.):

sadhu-sanga, nama-kirtana, bhagavata-sravana
mathura-rasa, sri-murtira sraddhaya sevana

sakala-sadhana-srestha ei panca anga
krsna-prema janmaya ei pancera alpa sanga

"Bhakta se treba družiti s bhaktama, pjevati i mantrati Gospodinovo sveto ime, slušati *Srimad Bhagavatam*, živjeti u Mathuri te s vjerom i dubokim poštovanjem obožavati Božanstvo. Ovih pet dijelova predanog služenja su najbolji od svih. Čak i malim pridržavanjem tih načela može se probuditi ljubav prema Krišni."

Postupno se treba propisanih pravila sve manje pridržavati zbog obveze, a sve više njegovati spontanu privrženost. Kada se probudi spontana privrženost Gospodinu, mnogi se propisi automatski odbacuju, a iskupljenje postaje nepotrebno. Razlika je opisana u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 22.140, 142-143.):

kama tyaji' krsna bhaje sastra-ajana mani'
deva-rsi-pitradikera kabhu nahe rni

vidhi-dharma chadi' bhaje krsnera carana
nisiddha papacare tara kabhu nahe mana

ajnane va haya yadi 'papa' upasthita
krsna tanre suddha kare, na karaya prayascitta

"U razotkrivenim spisima je rečeno da onaj tko se odrekne svih materijalnih želja i potpuno se posveti transcendentalnom služenju Krišne s ljubavlju nema više obaveza prema polubogovima, mudracima ili precima. Premda se čisti bhakta ne pridržava svih propisanih načela *varnasrame*, obožava Krišnina lotosova stopala. Stoga prirodno nije sklon vršenju griješnih djelatnosti. Međutim, ako bhakta slučajno počini neko griješno djelo, Krišna ga pročišćava te se stoga ne mora podvrći propisanom obliku iskupljenja."

Vaisnava grhastha ne treba nastojati steći neko drugo znanje ili odvojenost, osim znanja o svom odnosu s Gospodinom u predanom služenju i odvojenosti koja proističe iz predanog služenja. Ako s posebnom brigom i žarom počnemo obožavati Krišnu, dostići ćemo sve povoljnosti. U *Caitany-caritamriti* (*Madhya* 22.145.) stoji:

jnana-vairagyadi - bhaktira kabhu nahe 'anga'
ahimsa-yama-niyamadi bule krsna-bhakta-sanga

"Put spekulativnog znanja i odricanja nije naročito značajan za predano služenje. Dobre odlike kao što su nenasilje i vladanje umom i osjetilima same prate bhaktu Gospodina Krišne."

U *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 23.10-13.) navedeni su stupnjevi predanosti Gospodinu Krišni koje trebamo njegovati na sljedeći način:

sadhu-sanga haite haya 'sravana-kirtana'

sadhana-bhaktye haya 'sarvanartha-nivartana'

anartha-nivrtti haile bhaktye 'nistha' haya
nistha haite sravanadye 'ruci' upajaya

ruci haite bhaktye haya 'asakti' pracura
asakti haite citte janme krsne prity-ankura

sei 'bhava' gadha haile dhare 'prema'-nama
sei prema - 'prayojana' sarvananda-dhama

"Kada zahvaljujući druženju s bhaktama razvijemo želju da predano služimo, pridržavanjem propisanih načela, pjevanjem i slušanjem oslobađamo se sve nepoželjne zagađenosti. Kada se oslobodimo sve nepoželjne zagađenosti, napredujemo sa čvrstom vjerom. Kada se probudi čvrsta vjera u predano služenje, budi se privalčnost prema slušanju i pjevanju. Nakon buđenja privlačnosti, javlja se duboka privrženost iz koje u srcu počinje klijati sjeme ljubavi prema Krišni. Kada to zanosno emocionalno stanje ojača, naziva se ljubavlju prema Bogu. Takva ljubav je krajnji cilj života i riznica sveg zadovoljstva."

Vaisnava grhastha treba neprekidno pjevati sveta imena odbacujući pri tom deset uvreda.

U *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 4.70-71.) je rečeno:

bhajanera madhye srestha nava.vidha bhakti
'krsna-prema', 'krsna' dite dhare maha-sakti

tara madhye sarva-srestha nama-sankirtana
niraparadhe nama laile paya prema-dhana

"Devet propisanih procesa predanog služenja najbolji su način na koji osoba može predano služiti jer pomoću njih može dobiti Krišnu i zanosnu ljubav prema Njemu. Od devet procesa predanog služenja,

najvažniji je neprestano pjevanje Gospodinovog svetog imena. Onaj tko pjeva sveto ime, izbjegavajući deset uvreda, vrlo lako dostiže najdragocjeniju ljubav prema Bogu."

Obiteljski čovjek treba prihvatiti čisto predano služenje koje se ne temelji na vjerskim osjećajima. U *Caitanya-bhagavati* (*Madhya* 23.41. Gospodin izjavljuje:

mora nitya dekhite uhara kon sakti?
payah pan karile ki mote haya bhakti?

"Kakva treba biti osoba da bi Me gledala kako plešem? Zar pijući mlijeko može dostići predanost Meni?"

Stav služenja ispravan je za živo biće, dok je stav gospodarenja štetan. U *Caitanya-bhagavati* (*Madhya*23.480,482.) stoji:

udara-bharana lagi' ebe papi saba
laoyaya 'isvara ami' - mule jaradgava

kukkurera bhaksya deha - ihare laiya
balaye 'isvara' visnu-maya mugdha haiya

"Svi griješni ljudi tvrde da su Bog kako bi napunili trbuhe, iako su u stvari idioti. Prihvativši materijalno tijelo koje je stvoreno da ga pojedu psi, pod utjecajem vanjske energije Gospodina Višnua oni sebe nazivaju Bogom."

Vaisnava grhastha treba oblikovati svoj karakter po uzoru na Gospodina Caitanyu i Njegove sljedbenike. Obiteljski čovjek treba živjeti i zarađivati za život na način koji su pokazali Gospodin Caitanya i Njegovi sljedbenici. Naše su djelatnosti povoljne ako kroz njih želimo Krišnu. Trudeći se ugoditi osjetilima i domoći se beznačajnih plodova, osoba postaje materijalist. Za bhaktu je isto da li će ostati obiteljski čovjek ili će prihvatiti red odricanja. Srila Ramananda Raya, Sri Pundarika Vidyanidhi, Sri Srivasa Pandita, Sri Sivananda Sena, Sri Satyaraja Khan i Sri Advaita Prabhu su svi bili *grhasthe* koji su nam

pokazali kako se živi besprijekorno. Razlika između *grhasthe* i osobe u redu odricanja leži u načinu na koji se izdržavaju. Ako je dom povoljan za predano služenje, bhakta ga ne treba napustiti. Njegova je dužnost ostati *grhastha* koji njeguje osjećaj odvojenosti. Međutim, kada dom postane nepovoljan za služenje, treba ga napustiti. U tom je trenutku prihvatljiva odvojenost prema svojoj kući koja se razvija kroz predano služenje. Zbog toga Srivas Pandit nije napustio dom, a Svarup Damodar je uzeo *sannyasu.* U skladu s tim su svi iskreni bhakte ili ostali kod kuće ili otišli u šumu. Tko god je iz tog razloga napustio dom naziva se pravim pustinjakom. On uvijek pazi da ne čini uvrede svetom imenu.

Razmotrimo sada zanimanje osobe u redu odricanja. U *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 6.222-227, 236-237.) Sri Caitanya Mahprabhu je govorio Ragunatha das Gosvamiju:

bhala kaila, vairagira dharma acarila

"Raghunatha dasa je dobro postupio, kao što dolikuje osobi u redu odricanja."

vairagi karibe sada nama-sankirtana
magiya khana kare jivana raksana

"Osoba u redu odricanja treba uvijek pjevati Gospodinovo sveto ime. Treba isprositi malo hrane i na taj način se održavati na životu."

vairagi hana yeba kare parapeksa
karya-siddhi nahe krsna karena upeksa

"*Vairagi* (osoba u redu odricanja) ne bi trebao ovisiti o drugima. Ako ovisi o drugima, neće postići uspjeh, a Krišna će ga zanemariti."

vairagi hana kare jihvara lalasa
paramartha yaya, ara haya rasera vasa

"Ako osoba u redu odricanja želi kušati razne vrste hrane, upropastit će svoj duhovni život i postati sluga prohtjeva svog jezika."

vairagira krtya - sada nama-sankirtana
saka-patra-phala-mule udara-bharana

"Dužnost osobe u redu odricanja je da uvijek pjeva Hare Krišna *mantru*. Želudac treba zadovoljiti dostupnim povrćem, lišćem, plodovima i korijenjem."

jihvara lalase yei iti-uti dhaya
sisnodara-parayana krsna nahi paya'

"Onaj tko služi svoj jezik i tko luta unaokolo odan spolnim organima i želucu, ne može dostići Krišnu."

gramya-katha na sunibe, gramya-varta na kahibe
bhala na khaibe ara bhala na paribe

"Nemoj govoriti poput običnih ljudi i nemoj slušati njihove razgovore. Nemoj jesti vrlo ukusnu hranu i nemoj nositi vrlo lijepu odjeću."

amani manada hana krsna-nama sada la'be
vraje radha-krsna-seva manase karibe

"Ne očekuj od drugih poštovanje, već se ti prema njima ophodi s poštovanjem. Uvijek pjevaj sveto ime Gospodina Krišne i u sebi služi Radhu i Krišnu u Vrindavani."

Sannyasi ili pustinjak ne treba živjeti u selu sa svojim rođacima. Kao što stoji u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 3.177.):

sannyasira dharma nahe - sannyasa karina

nija janma-sthane rahe kutumba lana

"Dužnost *sannyasija* nakon prihvačanja *sannyase* nije da okružen rođacima ostane u rodnom mjestu."

Sannyasi se ne sastaje s kraljem ili ženom. U *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 11.7.) Gospodin je rekao:

virakta sannyasi amara raja-darasana
stri-darasana-sama visera bhaksana

"Budući sam prihvatio red odricanja, susret s kraljem je za Mene jednako opasan kao i susret sa ženom. U oba slučaja, to je poput uzimanja otrova."

Osoba u redu odricanja treba ostati besprijekorna. U *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 12. 51,53.) stoji:

sukla-vastre masi-bindu yaiche na lukaya
sannyasira alpa chidra sarva-loke gaya

prabhu kahe, - purna yaiche dugdhera kalasa
sura-bindu-pate keha na kare parasa

"Čim javnost uoči malu grešku u ponašanju *sannyasija*, objavit će to, a vijest će se proširiti kao šumski požar. Crna mrlja tinte se ne može sakriti na bijelom platnu. Takva mrlja je uvijek upadljiva. Sri Caitanya Mahaprabhu je rekao: "Velika posuda može biti puna mlijeka, ali ako ga zagadi kap alkohola, postaje nedodirljivo." Ponašanje osobe u redu odricanja objašnjeno je u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 17.229.):

prema garagara mana ratri-divase
snana-bhiksadi-nirvaha karena abhyase

"Njegov um je danju i noću bio uronjen u veliku zanosnu ljubav.

Jeo je i kupao se samo iz navike."

Simptome lažnog *sannyasija* naveo je Gospodin u *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 2.117-118, 120, 124, 5.35-36.):

prabhu kahe, - vairagi kare prakrti sambhasana
dekhite na paron ami tahara vadana

durvara indriya kare visaya-grahana
daravi prakrti hare muner api mana

ksudra-jiva saba markata-vairagya kariya
indriya carana bule 'prakrti' sambhasiya

prabhu kahe, - mora vasa nahe mora mana
prakrti-sambhasi vairagi na kare darsana

ami ta' sannyasi, apanare virakta kari' mani
darsana rahu dure, 'prakrtira' nama yadi suni

tabahin vikara paya mora tanu-mana
prakrti-darsane sthira haya kon jana?

"Gospodin je odgovorio: "Ne podnosim ni lice osobe koja je prihvatila red odricanja, ali i dalje prisno razgovara sa ženama. Predmeti osjetilnog uživanja tako snažno privlače osjetila da drvena lutka u obliku žene privlači um čak i velike svete osobe. Ima puno osoba koje posjeduju vrlo malo, a prihvaćaju red odricanja kao majmuni. Lutaju unaokolo ugađajući osjetilima i prisno razgovaraju sa ženama. Sri Caitanya Mahaprabhu je rekao: "Moj um nije pod Mojom kontrolom. On ne voli vidjeti nikoga iz reda odricanja kako prisno razgovara sa ženama. Ja sam *sannyasi* i smatram Sebe odvojenim, ali osjećam promjene u umu i tijelu čak i ako čujem ime neke žene, a pogotovo kad je vidim. Tko može ostati nepromjenjen kada ugleda ženu? To je vrlo teško."

Jako je cjenjena odvojenost u srcu obiteljskog čovjeka. U *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 5.80.) Gospodin govori:

'grhastha' hana nahe raya sad-vargera vase
'visayi' hana sannyasire upadese

"Premda je Ramananda Raya bio obiteljski čovjek, nije bio pod kontrolom šest vrsta tjelesnih promjena. Iako je naizgled bio materijalist, savjetovao je čak i osobe u redu odricanja."

Sannyasi ne treba uzimati hranu ili prihvaćati stvari od materijalističkih ljudi, niti treba pozivati druge *sannyasije* da uzimaju hranu ili prihvaćaju stvari od takvih ljudi. U *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 6.274-275.) Srila Raghunatha dasa Gosvami zaključuje:

visayira dravya lana kari nimantrana
prasanna na haya ihaya jani prabhura mana

mora citta dravya la-ite na haya nirmala
ei nimantrane dekhi, - 'pratistha' -matra phala

"Pozivam Sri Caitanyu Mahaprabhua prihvaćajući stvari od materijalista. Znam da Gospodinov um nije s tim zadovoljan. Moja svjesnost nije čista jer prihvaćam stvari od ljudi koje zanima samo novac. Zato takvom vrstom poziva dobivam samo materijalni ugled." U *Caianya-caritamriti* (*Antya* 6. 278-279.) Gospodin je odgovorio:

visayira anna khaile malina haya mana
malina mana haile nahe krsnera smarana

visayira anna haya 'rajasa' nimantrana
data, bhokta - dunhara malina haya mana

"Ako netko jede hranu koju mu je ponudio materijalist, um se zagađuje, a sa zagađenim umom ne može se pravilno misliti na Krišnu.

Kada netko prihvati poziv od osobe zagađene materijalnom gunom strasti, tada su i osoba koja nudi hranu i ona koja je prihvaća mentalno zagađene."

Nije pravilno da osoba u redu odricanja bez pitanja očekuje milostinju. U *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 6.284, 286.) stoji:

prabhu kahe, - bhala kaila, chadila simha-dvara
simha-dvare bhiksa-vrtti - vesyara acara

chatre yai yatha-labha udara-bharana
anya katha nahi, sukhe krsna-sankirtana

"Sri Caitanya Mahaprabhu je rekao: "Dobro je postupio prestavši stajati kod *Simha-dvare*. Takva prošnja nalikuje ponašanju prostitutke. Ako netko ode na mjesto gdje se besplatno dijeli hrana i napuni želudac onim što dobije, ne postoji prilika za nepoželjna govorkanja. Tako može mirno mantrati Hare Krišna *maha-mantru*."

Osoba u redu odricanja ne treba graditi velike hramove ili palače jer se time upliće u djelatnosti obiteljskih ljudi, već treba meditirati na službu obožavanja *govardana-sile.*

U *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 6.296-297.) stoji:

eka kunja jala ara tulasi-manjari
sattvika-seva ei - suddha-bhave kari

dui-dike dui-patra madhye komala manjari
ei-mata asta-manjari dibe sraddha kari'

"Za takvo obožavanje potreban je vrč vode i nekoliko cvjetova biljke tulasi. Obavljeno obožavanje je u potpunoj vrlini.S vjerom i ljubavlju trebaš ponuditi osam mekih cvjetova biljke tulasi, svaki sa po dva lista, jedan sa svake strane cvijeta."

Bhakte prihvaćaju *sannyasi* red života samo u posebnim prilikama; to nije uvijek potrebno. *Vaisnava* rođen u *brahmanskoj* obitelji može

uzeti *sannyasu* kada napušta dom, ali ne treba prihvatiti ono što šteti njegovom predanom služenju. U vezi odlika Svarup Damodare u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 10.107-108.) je rečeno:

'niscinte krsna bhajiba' ei ta' karane
unmade karila tenha sannyasa grahane

sannyasa karila sikha-sutra-tyaga-rupa
yuga-patta na nila, nama haila 'svarupa'

"Žarko je želio obožavati Sri Krišnu bez uznemirenja; zato je skoro u ludilu prihvatio *sannyasu*. Nakon uzimanja *sannyase*, Purusottama Acarya se odrekao pramena kose i svetog konca, pridržavajući se propisanih načela, ali nije prihvatio odjeću boje šafrana, ni titulu *sannyasija*, već je ostao *naisthika-brahmacari*."

Netko može *sannyasu* prihvatiti u vidu smanjivanja svojih potreba. U *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 20.78,81.) stoji sljedeća izjava u vezi karaktera Sri Sanatana Gosvamija:

tabe misra puratara eka dhuti dila
tenho dui bahirvasa-kaupina karila

sanatana kahe, - ami madhukari karila
brahmanera ghare kene ekatra bhiksa laba?

"Kada je Tapana Mišra dao Sanatana Gosvamiju jedan nošeni *dhoti*, Sanatana ga je odmah poderao i od njega napravio dva komada donjeg rublja i odjeće. Sanatana je odgovorio: Primjenit ću postupak *madhukarija*. Zašto bih prihvćao pune obroke u kući *brahmane*?" Gospodinov odgovor nalazi se u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 20.92.):

tina mudrara bhota gaya, madhukari grasa
dharma-hani haya, loka kare upahasa

"Ne možeš primjenjivati *madhukari* i istovremeno nositi skupocjeni ogrtač. Takvo ponašanje je proturiječno. Na taj se način gubi duhovna snaga i postaje predmetom poruge." U vezi društva *vaisnava sannyasija*, karakter Madhavendra Purija opisan je u *Caitanya-bhagavati* (*Antya* 4.419-421, 423-424, 426, 428):

visnu-maya vase loka kuchui na jane
sakala jagat baddha maha tamo-gune

"Ljudi su bili uvjetovani gunom neznanja i pod utjecajem *visnu-maye* izgubili su svo znanje."

loka dekhi' duhkha bhave sri madhavapuri
hena nahi, tilarddha sambhasa ye're kari

"Srila Madhavendra Puri bio je duboko povrijeđen bezbožnošću ljudi i nije našao nikoga s kim bi razgovarao."

sannyasire sane va karena sambhasana
seha apanare matre bale 'narayana'

"Ponekad bi razgovarao sa *sannyasijima*, ali je užasnut shvatio da se oni smatraju Narayanom."

jnani, yogi, tapasvi, sannyasi' khyati ya're
ka'ra mukhe nahi dasya mahima pracara

"*Jnaniji*, *yogiji*, *tapasviji* i slavni *sannyasiji* nikada nisu govorili o slavama služenja Svevišnjeg Gospodina."

yata adhyapaka saba tarka se vakhane
ta'ra saba krsnera vigraha nahi mane'

"Sve učitelje i profesore zanimala je samo logika i raspravljanje. Odbili su prihvatiti duhovni oblik Gospodina Krišne."

loka madhye bhrami kene vaisnava dekhite
kothao 'vaisnava' nama na suni jagate

"Srila Madhavendra Puri je mislio: Zašto tumaram među ljudima tražeći *vaisnavu*? Gdje god odem ne čujem čak ni riječ, *vaisnava*."

eteke se, vana bhala e saba haite
vane katha nahe avaisnavera sahite

"Stoga je smatrao da je bolje ostati u šumi gdje ne mora razgovarati s abhaktama."

Vaisnava sannyasi treba odbaciti oznake *mayavadija*. *Caitanya-caritamrita* (*Madhya* 10.154.) govori o karakteru Sri Brahmanande Baratija:

brahmananda pariyache mrga-carmambara
taha dekhi' prabhu duhka paila antara

"Kada su mu prišli Sri Caitanya Mahaprabhu i Njegovi bhakte, vidjeli su da je na sebi imao odjeću od jelenje kože. Vidjevši to, Sri Caitanya Mahaprabhu je postao vrlo nesretan."

Caitanya-caritamrita (*Antya* 12.42.) opisuje kako se *vaisnavi grhasthe*, bhaktine, trebaju ophoditi prema *sannyasijima*:

purvavat prabhu kaila sabara milana
stri-saba dura ha-ite kaila prabhura darsana

"Kao i prethodnih godina, Sri Caitanya Mahaprabhu ih je sve primio. Međutim, žene su Gospodina vidjele iz daljine."

Vaisnavi u redu odricanja zabranjene su sve vrste uživanja. U *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 12.108.) stoji:

prabhu kahe, - sannyasira nahi taile adhikara
tahate sugandhi taila - parama dhikkara!

"Gospodin je odgovorio: "*Sannyasi* ne može koristiti ulje, posebno ne takvo mirisno ulje. Odmah ga iznesi van!"

Vaisnavi u redu odricanja zabranjeno je slušati ženu kako pjeva. U *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 13.78,80,83-85.) je opisano:

eka-dina prabhu yamesvara-tota yaite
sei-kale deva-dasi lagila gaite

dure gana suni' prabhura ha-ila avesa
stri, purusa, ke gaya - na jane visesa

stri gaya' bali' govinda prabhure kaila kole

stri-nama suni' prabhura bahya ha-ila

prabhu kahe, - govinda, aji rakhila jivana
stri-parasa haile amara ha-ita marana

"Kada je jednog dana Gospodin išao u hram *Yamesvare*, neka je pjevačica počela pjevati u hramu Jagannathe. Čuvši iz daljine pjesmu, Sri Caitanyu Mahaprabhua je odmah obuzeo zanos. Nije znao pjeva li to muškarac ili žena. Govinda ga je obujmio rukama i uzviknuo: To pjeva žena! Čim je čuo riječ "žena", Gospodin je postao svjestan vanjskog svijeta. "Dragi Moj Govinda", rekao je, "spasio si Mi život. Da sam dodirnuo tijelo žene, sigurno bih umro."

Caitanya-caritamrita (*Antya* 13.5-7,10,12,14-15.17-19.) govori o postelji *sannyasija* ili pustinjaka:

kalara saralate, sayana, ati ksina kaya

sahite nare jagadananda, srjila upaya

suksma vastra ani' gaurika diya rangaila
simulira tula diya taha puraila

tuli-balisa dekhi' prabhu krodhavista ha-ila

govindere kahi' sei tuli dura kaila

prabhu kahena, - khata eka anaha pandite
jagadananda cahe amaya visaya bhunjaite

sannyasi manusa amara bhumite sayana
amare khata-tuli-balisa mastaka-mundana

svarupa-gosani tabe srjila prakara
kadalira suska-patre anila apara

nakhe ciri' ciri' taha ati suksma kaila
prabhura bahirvasa duite se saba bharila

ei-mata dui kaila odana-padane
angikara kaila prabhu aneka yatane

"Gospodin je bio vrlo mršav. Legao bi na suhu koru od drveća da se odmori. Jagadananda to nije mogao podnositi te je smislio lijek. Nabavio je fino platno i obojio ga crvenim oksidom. Zatim ga je ispunio pamukom od drveta simule. Kada je Sri Caitanya Mahaprabhu vidio prostirku i jastuk odmah se razljutio i zamolio Govindu da ih ukloni. Sri Caitanya Mahaprabhu reče: 'Trebao mi je donijeti krevet da na njega legnem. Jagananda želi da uživam u materijalnoj sreći. Prihvatio sam red odricanja i zato moram ležati na podu. Za Mene bi bila velika sramota kada bih koristio krevet, prostirku ili jastuk.' Svarup Damodara Gosvami je zatim smislio drugi način. Najprije je

nabavio veliku količinu suhog lišća banane. Zatim je noktima iskidao listove na vrlo tanka vlakna i njima ispunio dva komada gornje odjeće Sri Caitanye Mahaprabhua. Tako je Svarup Damodara napravio prostirku i jastuk, a bhakte su uz veliki trud nagovorili Sri Caitanya Mahaprabhua da ih prihvati."

Gospodin je u *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 8.84-85.) o hrani za osobu u redu odricanja rekao:

prabhu kahe, - sabe kene purire kara rosa?
'sahaja' dharma kahe tenho, tanra kiba dosa?

yati hana jihva-lampatya-atyanta anyaya
yatira dharma. - prana rakhite ahara-matra khaya

"Sri Caitanya Mahaprabhu je odgovorio: Zašto se svi ljutite na Ramacandru Purija? On pokazuje prirodna načela života *sannyasija.* Zašto ga optužujete? Ako se *sannyasi* upušta u zadovoljavanje jezika, čini veliku uvredu. Dužnost *sannyasija* je da jede samo onoliko koliko je neophodno da tijelo i dušu održi zajedno."

Svi prethodno navedeni načini ponašanja prihvaćaju se kao pravilna zanimanja za *vaisnave* u redu odricanja.

Sada će biti objašnjena pravilna zanimanja za sve *vaisnave* - obiteljske ljude i one u redu odricanja. U dobu Kali nema druge dužnosti osim pjevanja svetih Krišninih imena. Za svakoga je neophodno prihvatiti inicijaciju u pjevanje svetih imena Krišne.

U *Caitanya-caritamriti* (*Adi* 7.73-74, 97. i 17.75.) stoji:

krsna-mantra haite habe samsara-mocana
krsna-nama haite pabe krsnera carana

"Samim pjevanjem Krišninog svetog imena možemo se osloboditi materijalnog postojanja. Jednostavno zahvaljujući Hare Krišna mantri moći ćemo vidjeti Gospodinova lotosova stopala."

nama vinu kali-kale nahi ara dharma
sarva-mantra-sara nama, ei sastra-marma

"U ovom dobu Kali ne postoji drugo religijsko načelo osim pjevanja svetog imena, koje je suština svih vedskih himni. To je smisao svih spisa."

krsna-name ye ananda-sindhu-asvadana
brahmananda tara age khatodaka-sama

"U usporedbi s oceanom transcendentalnog blaženstva koje se kuša pjevanjem Hare Krišna *mantre*, zadovoljstvo koje potječe od spoznaje neosobnog Brahmana (*brahmananda*) je poput plitke vodu u kanalu."

sada nama la-iba, yatha-labhete santosa
eita acara kare bhakti-dharma-posa

"Trebamo se strogo pridržavati načela da uvijek pjevamo sveto ime i biti zadovoljni s onim što lako steknemo. Takvo predano ponašanje pouzdano održava naše predano služenje."

jnana-karma-yoga-dharme nahe krsna vasa
krsna-vasa-hetu eka - prema-bhakti-rasa

"Slijedeći put spekulativnog filozofskog znanja, koristoljubnog djelovanja ili mistične *yoge* radi ovladavanja osjetilima, ne možemo zadovoljiti Krišnu, Svevišnjeg Gospodina. Čista predana ljubav prema Krišni jedini je uzrok Gospodinovog zadovoljstva."

Ispravni postupak i uputa za prihvaćanje duhovnog učitelja opisani su u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 8.128, 221, 229.):

kiba vipra, kiba nyasi, sudra kene naya
yei krsna-tattva-vetta, sei 'guru' haya

raganuga-marge tanre bhaje yei jana
sei-jana paya vraje vrajendra-nandana

siddha-dehe cinti' kare tahanni sevana
sakhi-bhave paya radha-krsnera carana

"Svatko tko poznaje nauk o Krišni, bez obzira da li je *brahmana*, *sannyasi*, *sudra* ili nešto drugo, može postati duhovni učitelj. Ako osoba obožava Gospodina na putu spontane ljubavi i ode u Vrindavanu, dolazi u okrilje Vrajendra-nandane, sina Maharaja Nande. Nakon što je dugo vremena mislio na Radhu i Krišnu i Njihove zabave, kada se potpuno oslobodi materijalne zagađenosti, bhakta biva prenijet u duhovni svijet. Tamo stječe priliku služiti Radhu i Krišnu kao jedna od *gopija*."

Uvijek se treba družiti s bhaktama, i to sa srdačnim, naprednijim bhaktama naravi slične našoj. U *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 8.251.) je objašnjeno:

sreyo madhye kona sreyah jivera haya sara?
krsna-bhakta-sanga vina sreyah nahi ara

"Od svih povoljnih i blagotvornih djelatnosti, koja je najbolja za živa bića? Ramananda Raya je odgovorio: Jedina povoljna djelatnost je druženje s Krišninim bhaktama."

Iako *vaisnava* dolazi iz vjerodostojne *sampradaye*, njegovo društvo treba razmotriti u skladu s Gospodinovom izjavom u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 9.276-277.):

prabhu kahe, - karmi, jnani, -dui bhakti-hina
tomara sampradaye dekhi sei dui cihna

sabe, eka guna dekhi tomara sampradaye
satya-vigraha kari isvare karaha niscaye

"Sri Caitanya Mahaprabhu je rekao: Smatra se da su spekulativni filozofi i ljudi koji djeluju iz koristoljublja, abhakte. U tvojoj *sampradayi* mogu se vidjeti oba elementa. Jedina kvalifikacija koju vidim u tvojoj *sampradayi* je da prihvaćate Gospodinov oblik kao istinu."

Ne trebamo ostati na mjestu gdje se predstavljaju nespojive mješavine *rasa* (transcendentalnih draži) ili proturječja u zaključcima o predanom služenju. *Caitanya-caritamrita* (*Madhya* 10.113.) izjavljuje:

bhakti-siddhanta-viruddha, ara rasabhasa
sunite na haya prabhura cittera ullasa

"Sri Caitanya Mahaprabhu nikada nije bio zadovoljan kada bi čuo knjige ili stihove protivne zaključcima predanog služenja. Gospodin nije volio slušati *rasabhasu*, preklapanje transcendentalnih draži."

Trebamo pažljivo prepoznati dobre odlike potrebne za predano služenje. Priroda bhakte opisana je u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 7.72.):

mahanubhavera cittera svabhava ei haya
puspa-sama komala, kathina vajra-maya

"To je priroda uma neobične osobe. Ponekad je mek poput cvijeta, a ponekad oštar poput groma."

Dobrotvorne djelatnosti bhakte opisane su u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 8.39.):

mahanta-svabhava ei tarite pamara
nija karya nahi tabu yana tara ghara

"Uobičajeno je za sve svete osobe da izbavljaju pale duše. Zbog toga posjećuju domove ljudi, iako to nisu dužni činiti."

U *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 11.4.) Gospodin daje primjer kako

se bhakta treba obavezati:

prabhu kahe, - kaha tumi, nahi kichu bhaya
yogya haile kariba, ayogya haile naya

"Gospodin je uvjerio Bhattacaryu da može govoriti bez straha, ali je dodao da će prihvatiti njegove riječi ako su prikladne i odbaciti ih ako to nisu."

Dobrobiti od ponašanja s privrženošću prema bhaktama opisane su u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 11.26.):

prabhu kahe, - tumi krsna-bhakata-pradhana
tomake ye priti kare, sei bhagyavan

"Sri Caitanya Mahaprabhu je zatim rekao: "Dragi Moj Ramananda Raya, ti si najistaknutiji Krišnin bhakta; zato je svatko tko te voli nesumljivo vrlo sretna osoba."

Čvrsta odlučnost opisana je u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 12-31):

kintu anuragi lokera svabhava eka haya
ista na paile nija prana se chadaya

"Ipak, nije li priroda čovjeka koji je jako privržen nečemu da se odrekne života ako ne dobije ono što želi?

Poučavanje drugih osobnim dobrim primjerom opisano je u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 12.117.):

tumi bhala kariyacha, sikhaha anyere
ei-mata bhala karma seho yena kare

"Gospodin bi rekao: To si dobro učinio. Molim te pouči druge tako da mogu djelovati na isti način."

Potreba za brigom i gorljivošću pri predanom služenju opisana je u

Caitanya-caritamriti (*Madhya* 24.171.):

yatnagraha vina bhakti na janmaya preme

"Bez iskrenog napora u predanom služenju ne može se dostići ljubav prema Bogu."

Potreba za napuštanjem društva logičara opisana je u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 12.183.):

tarkika-srgala-sange bheu-bheu kari
sei mukhe ebe sada kahi 'krsna' 'hari'

"U društvu šakala poznatih kao logičari glasno sam lajao: vau, vau. Sada istim ustima pjevam sveta imena Krišne i Harija."

Primjer nesreće zbog tuđe patnje dat je u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 15.162-163.):

jivera duhkha dekhi' mora hrdaya bidare
sarva-jivera papa prabhu deha' mora sire

jivera papa lana muni karon naraka bhoga
sakala jivera, prabhu, ghucaha bhava-roga

"Moj Gospodine, srce mi se kida kada vidim patnje svih uvjetovanih duša. Zato Te molim da *karmu* njihovih griješnih života preneseš na moju glavu. Dragi Moj Gospodine, neka neprekidno patim u paklenim uvjetima prihvaćajući sve posljedice griješnih djela svih živih bića. Molim Te, okončaj njihov bolesno materijalistički život."

U *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 15.274.) opisano je kako je neophodno imati čisto srce:

sahaje nirmala ei 'brahmana' - hrdaya
krsnera vasite ei yogya-sthana haya

"Srce *brahmane* je po prirodi vrlo čisto i zato je pogodno mjesto za Krišnu."

Trebamo odbaciti zavist ili uznemirenje koje nastaje kada vidimo nečiji uspjeh. U *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 15.275.) je rečeno:

'matsarya'-candala kene ihan vasaile
parama pavitra sthana apavitra kaile

"Zašto si dozvolio ljubomori da tu sjedne? Zbog toga si postao kao *candala*, najniži od ljudi i zagadio si najpročišćenije mjesto - svoje srce."

Treba biti nepokolebljivi sljedbenik Gospodina Caitanye. U *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 16.148.) je opisano:

prabhu lagi' dharma-karma chade bhakta-gana
bhakta-dharma-hani prabhura na haya sahana

"Svi bhakte bi ostavili sve vrste dužnosti radi Sri Caitanye Mahaprabhua, ali Gospodin nije volio da bhakte ostavljaju dužnosti koje su obećali izvršavati."

U *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 20.91.) opisano je da je potrebno posve odbaciti greške:

se kene rakhibe tomara sesa visaya-bhoga?
roga khandi' sad-vaidya na rakhe sesa roga

"Zašto bi ti Krišna dozvolio da zadržiš zadnji tračak privrženosti materijalnim stvarima? Nakon što izliječi bolest, dobar liječnik ne dozvoljava ni tračku bolesti da ostane."

Vjera bhakte u zaključke predanog služenja opisana je u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 22.62.):

'sraddha' -sabde - visvasa kahe sudrdha niscaya
krsna bhakti kaile sarva-karma krta haya

"Samim transcendentalnim služenjem Krišne s ljubavlju, osoba izvršava sve dužnosti. Ta pouzdana čvrsta vjera, povoljna za predano služenje, zove se *sraddha*."

Potreba za potpunim predavanjem opisana je u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 22.102.):

sarana lana kare krsne atma-samarpana
krsna tare kare tat-kale atma-sama

"Kada se bhakta tako potpuno preda Krišninim lotosovim stopalima, Krišna ga prihvaća kao jednog od Svojih povjerljivih pratilaca." S kajanjem treba napustiti ateističke filozofije, kao što je opisano u *Caitanya-caritamriti* (*Madhya* 25.43.):

paramartha-vicara gela, kari matra 'vada'
kahan mukti paba, kahan krsnera prasada

"Ateiste predvođene filozofima *mayavadijima* nije briga za oslobođenje ili Krišninu milost. Nastavljaju navoditi lažne dokaze i teorije ateističke filozofije, ne obaziruć se na duhovne teme."

Bhakta uvijek treba biti nepristran. Kao što je opisano u *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 3.23.):

'nirapeksa' nahile 'dharma' na yaya raksane

"Bez nepristranosti ne mogu se zaštititi religijska načela."

Bhakta se treba bojati vrijeđanja drugih *vaisnava*. U *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 3.164.) stoji:

mahantera apamana ye desa-grame haya
eka janara dose saba desa ujadaya

"Kad god se uvrijedi naprednog bhaktu, zbog greške jednog

čovjeka, cijeli grad ili mjesto je povrijeđeno."

Dužnost bhakte je da oprašta i bude milostiv. U *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 3. 213, 237.) i *Caitanya-bhagavati* (*Adi* 13.182.) stoji:

bhakta-svabhava, - ajna-dosa ksama kare

dine daya kare, - ei sadhu-svabhava haya

prabhu bole, - vipra saba danta parihari'
bhaja giya krsna, sarvabhute daya kari'

"Priroda je čistog bhakte da oprašta svaku uvredu koju mu nanese neuki nitkov. Sve svete osobe po prirodi su ljubazne prema nesretnima i palima. Gospodin je rekao: "O *brahmana*! Odbaci sav ponos i služi Krišnu ukazujući milost svima."

Dužnost bhakte je propovijedati dobrim primjerom. U *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 4.103.) je opisano:

'acara', 'pracara', - namera karaha 'dui' karya
tumi - sarva-guru, tumi jagatera arya

"Svojim ponašanjem i propovijedanjem izvršavaš obje dužnosti prema svetom imenu istodobno. Stoga si duhovni učitelj cijelog svijeta, jer si najnapredniji bhakta na svijetu." Dužnost bhakte je pridržavati se *vaisnavskih* pravila ponašanja. U *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 4.130.) stoji:

tathapi bhakta-svabhava - maryada-raksana
maryada-palana haya sadhura bhusana

"Osobina bhakte je da štiti *vaisnavska* pravila ponašanja te da ih se pridržava. *Vaisnavska* pravila ponašanja su bhaktin ures."

Tijelo *vaisnave* treba smatrati duhovnim. *Caitanya-caritamrita* (*Antya* 4.191.) izjavljuje:

prabhu kahe, - vaisnava-deha 'prakrta' kabhu naya
'aprakrta' deha bhaktera 'cid-ananda-maya'

"Sri Caitanya Mahaprabhu je rekao: "Tijelo bhakte nikada nije materijalno, već se smatra transcendentalnim, punim duhovnog blaženstva."

Po okončanju dužnosti obiteljskog života i ugađanja osjetilima, treba obožavati Krišnu na osamljenom mjestu. U *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 4.214-216.) je opisano:

eka-vatsara rupa-gosanira gaude vilamba haila
kutumbera 'sthiti' -artha vibhaga kari' dila

gaude ye artha chila, taha anaila
kutumba-brahmana-devalaye banti' dila

saba manah-katha gosani kari' nirvahana
niscita hana sighra aila vrndavana

"Srila Rupa Gosvami se zadržao u Bengalu godinu dana jer je dijelio novac svojim rođacima da bi im osigurao sredstva za uzdržavanje. Uzeo je sav novac koji je posjedovao u Bengalu i razdijelio ga je svojim rođacima, *brahmanama* i hramovima. Obavivši sve što je naumio, vratio se u Vrindavanu potpuno zadovoljan."

Bhakta mora odbaciti želju za slavom. U *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 5 78.) je rečeno:

mahanubhavera ei sahaja 'svabhava' haya
apanara guna nahi apane kahaya

"To je prirodna osobina osoba naprednih u predanom služenju. Oni ne govore o svojim dobrim odlikama."

Bhakta ne treba vjerovati svjetovnoj poeziji. U *Caitanya-caritamriti*

(*Antya* 5.107.) je opisano:

gramya-kavira kavitva sunite haya 'duhkha'
vidagdha-atmiya-vakya sunite haya 'sukha'

"Slušanje poezije osobe koja nema transcendentalno znanje i koja piše o odnosima između muškaraca i žena donosi samo nesreću, dok slušanje riječi bhakte koji je potpuno obuzet zanosnom ljubavlju donosi veliku sreću."

Uvreda je nepoštivati upute duhovnog učitelja. Ishod je opisan u *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 8.99.):

guru upeksa kaile, aiche phala haya
krame isvara-paryanta aparadhe thekaya

"Osoba koju je odbacio njen duhovni učitelj postaje toliko pala da poput Ramacandre Purija nanosi uvrede čak i Svevišnjoj Božanskoj Osobi." Bhakta treba odbaciti želju za oslobođenjem i ponos na učenost. U *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 13.109-110.) je opisano:

ramadasa yadi prathama prabhure milila
mahaprabhu adhika tanre krpa na karila

antare mumuksu tenho, vidya-garvavan

"Kada je Ramadasa Visvasa susreo Sri Caitanyu Mahprabhua, Gospodin mu nije ukazao nikakvu posebnu milost, iako je to bio njihov prvi susret. Ramadasa Visvasa je u srcu bio impresonalista koji je želio stopiti se s Gospodinovim postojanjem i bio je vrlo ponosan na svoju učenost." Poniznost je najvažnija za bhaktu. U *Caitanya-caritamriti* (*Antya* 20.28.) je rečeno:

premera svabhava - yahan premera sambandha
sei mane. - 'krsne mora nahi prema-gandha'

"Prirodni simptom ljubavi prema Bogu je da bhakta ne smatra sebe bhaktom. Umjesto toga, uvijek misli da nema čak ni tračak ljubavi prema Krišni."

Bhakta treba napustiti želju za osvajanjem. U *Caitanya-bhagavati* (*Adi* 13.173.) stoji:

'dig-vijaya kariba' - vidyara karya nahe
isvare bhajile, sei vidya 'satya' kahe

"Osvajanje svijeta materijalističkim obrazovanjem nije poželjno. Ako osoba predano služi, njeno obrazovanje je savršeno." Bhakta u svakom momentu treba znati Gospodina i razumjeti Njegov odnos sa svim živim bićima. U *Caitanya-bhagavati* (*Adi* 16.76-78, 80-81.) je rečeno:

suna, bapa, sabarai ekai isvara

nama-mantra bheda kare hinduye yavane
paramarthe 'eka' kahe korane purane

eka suddha nitya-vastu akhanda avyaya
puripurna hana vaise sabara hrdaya

se prabhura nama-guna sakala jagate
balena sakale matra nija-sastra mate

ye isvara, se punah sabara bhava laya
himsa karilei se, tahana himsa haya

"Moj dragi Gospodine, postoji samo jedan Bog za sva živa bića. Razlika između muslimanskog Boga i hinduskog Boga je samo u imenu. U skladu sa svim spisima, Kuranom ili Puranama, Bog je jedan. On je nepodvojena, vječna, transcendentalna Apsolutna Istina,

nepobjediva, savršeno potpuna i kao takav On prebiva u svačijem srcu. Transcendentalno ime i odlike Svevišnjeg Gospodina slave se širom svijeta u skadu s poštovanim spisima. Gospodin prihvaća svačiji osobni način predaje. Čineći nasilje nad drugima, činimo nasilje nad Njim."

Bhakta uvijek treba biti čvrsto utemeljen na putu predanog služenja. To se jasno vidi iz sljedećeg stiha *Caitanya-bhagavate* (*Adi* 16.94.):

khanda khanda hai' deha yaya yadi prana
tabu ami vadane na chadi hari-nama

"Čak i da je moje tijelo izrezano na komadiće i izgubim svoj život, nikada neću napustiti pjevanje Gospodinovog svetog imena."

Na koji način se bhakta treba ponašati s neprijateljem opisano je u *Caitanya-bhagavati* (*Adi* 16.113.):

e sabo jivere krsna! karaha prasada
mora drohe nahu e sabara aparadha

"O Krišna! Budi milostiv prema ovim živim bićima. Oprosti im njihove uvrede prema meni."

Bhakta treba ostaviti simptome ponosa poput želje za slavom i varanjem. U *Caitanya-bhagavati* (*Adi* 16. 228-229.) je rečeno:

bada loka kari' loka januka amare
apanare prakatai dharma-karma kare

e sakala dambhikera krsne priti nai
akaitava haile se krsna-bhakti pai

"Predstavlja sebe kao važnu osobu imitirajuće neke vjerske osjećaje. A u stvari, ovaj uobraženi i lažni *brahmana* nema ljubavi prema Krišni. Da bi se dostiglo predano služenje Godspodina Krišne treba biti oslobođen dvoličnosti."

U svom duhovnom životu bhakta treba odbaciti kastinsku svjesnost. U *Caitanya-bhagavati* (*Adi* 16.238-239.) stoji:

adhama kulete yadi visnu-bhakti haya
tathapi se-i se pujya - sarva-sastre kaya

uttama kulete janmi' sri krsne na bhaje
kule tara ki karibe, narakete maje

"Ako je Gospodinov bhakta rođen u niže-klasnoj obitelji i dalje je vrijedan obožavanja; to je uputa spisa. A ako je netko rođen u visoko-klasnoj obitelji, ali ne obožava lotosova stopala Sri Krišne, njegovo je visoko rođenje beskorisno i on pada u pakao."

Dobrobiti glasnog skupnog pjevanja svetih imena opisane su u *Caitanya-bhagavati* (*Adi* 16.284-286.):

japa kartta haite ucca-sankirtana-kari
sata-guna adhika se puranete dhari

suna vipra! mana diya ihara karana
japi' apanare sabe karaye posana

ucca kari' karile govinda sankirtana
jantu-matra suninai paya vimocana

"*Purane* govore da je osoba koja glasno pjeva Gospodinovo ime stotinu puta pobožnija od osobe koja pjeva u sebi. O *brahmana*, pažljivo slušaj o razlogu koji se krije iza ove tvrdnje. Osoba koja tiho pjeva oslobađa samo sebe, a onaj tko glasno pjeva imena Govinde oslobađa sebe zajedno sa svim živim bićima koja ga čuju."

Bhakta ne treba nositi teret spisa poput magarca, već treba shvatiti njihov smisao. *Caitanya-bhagavata* (*Madhya* 1.158.) potvrđuje ovo sljedećim riječima:

sastrera na jane marma, adhyapana kare
garddabhera praya yena sastra bahi' mare

"Onaj tko poučava spise bez razumijevanja smisla je poput magarca koji nosi teret svih spisa." Na koji način bhakta treba odbaciti zavist opisano je u *Caitanya-bhagavati* (*Madhya* 1.240.):

bhakti-hina karma kona phala nahi paya
sei karma bhakti-hina - parahimsa yaya

"Djelatnosti bez *bhakti* ne donose nikakav ishod. Takve djelatnosti su nasilje nad drugima."

Bhakta treba napustiti *seva-aparadhe* ili uvrede pri služenju Božanstava. Kao što stoji u *Caitanya-bhagavati* (*Madhya* 5.121.):

seva-vigrahera prati anadara ya 're
visnu-sthane aparadha sarvatha tahara

"Onaj tko nema poštovanja prema Gospodinu u obliku Božanstava, neprestano čini uvrede lotosovim stopalima Gospodina Višnua." Ako je osoba u sebi *vaisnava*, čak i ako iznova održava vezanost za osjetilno uživanje, ubraja se u bhakte. U *Caitanya-bhagavati* (*Madhya* 7.22.38.) je opisano:

visayira praya tan 'ra paricchada saba
cinite na pare keha tinho ye vaisnava

asiya rahila navadvipe gudharupe
parama bhogira praya sarvaloke dekhe

"Pundarika Vidyanidhi se oblačio poput materijaliste. Nitko nije bio sposoban prepoznati u njemu velikog *vaisnavu*. Došao je u Navadvip i ostao tamo neprimjećen. Svatko je u njemu vidio grubu materijalističku osobu."

Bhakta ne treba biti ponosan na materijalističko obrazovanje ...itd. U *Caitanya-bhagavati* (*Madhya* 9.234.) je objašnjeno:

ki karibe vidya, dhana, rupa, yasa, kule
ahankara badi' saba padaye nirmule

"Koja korist od obrazovanja, bogatstva, ljepote, slave, visokog rođenja? Oni samo povećavaju ponos osobe sve do točke pada." Bhakta treba ostati utemeljen u načelima *vaisnavizma*. Ne treba zbog socijalnih razloga podržavati različita mišljenja. Kao što stoji u *Caitanya-bhagavati* (*Madhya* 10.185,188,192.):

ksane dante trna laya, ksane jathi mare
o khada jathiya veta na dekhibe more

prabhu bale, - o veta yakhana yatha yaya
sei mata katha kahi' tathai misaya

bhakti-sthane uhara haila aparadha
etake uhara haila darasana badha

"Ponekad on uzima vlat trave u usta, a ponekad Me tuče štapom. Stoga nije spreman da Me vidi. Gospodin je nastavio: Gdje god ide, miješa se s tim ljudima i priča poput njih. On je vređalac stopala *Bhakti* i zato mu je zabranjeno da Me vidi."

Greška uzimanja strane protiv *Vaisnava* opisana je u *Caitanya-bhagavati* (*Madhya* 13.160.):

ye papistha eka vaisnavera paksa haya
anya vaisnavere ninde, sei yaya ksaya

"Griješna osoba koja uzme stranu jednog *Vaisnave* osuđujući drugog je poražena."

Bhakta ne treba činiti griješne djelatnosti nakon prihvaćanja svetog

imena Gospodina. U *Caitanya-bhagavati* (*Madhya* 13.225.) stoji:

prabhu bale, - tora ara na karis papa
jagai madhai bale, - ara nare bapa

"Gospodin reče: Više nemojte griješiti. Jagai i Madhai odgovoriše: Nikada više, O Gospodine."

Na koji način bhakta treba ostati po strani od pravila i propisa objašnjeno je u *Caitanya-bhagavati* (*Madhya* 16.144, 147.):

yata vidhi, nisedha - sakalai bhakti dasa
ihate yahara duhkha, sei yaya nasa

visaya madandha saba e marma na jane
suta dhana kula-made vaisnava na cine

"Sva pravila i propisi su sluge *bhakti*. Onaj tko ima poteškoća ovo prihvatiti, bit će uništen. Onaj tko je oslijepljen lažnim ponosom nikada neće shvatiti ovu tajnu. Ponosan na djecu, bogatstvo i visoko rođenje, ne može prepoznati *vaisnavu*."

Bhakta treba izbjegavati razgovor s ateistima. U *Caitanya-bhagavati* (*Madhya* 17.19.) stoji:

nagare haila kiba pasandi sambhasa
ei va karane nahe prema parakasa

"Da li sam govorio sa nekim ateistom u gradu? Zar se zbog toga danas nije pojavila ljubav prema Bogu?" Napuštanje odnosa s abhaktama je najvažnije; Srila Advaita Prabhu daje u *Caitnya-bhagavati* (*Madhya* 19.175.) sljedeću izjavu:

yadi mora putra haya, haya va kinkara
vaisnavaparadhi muni na dekhom gocara

"Čak i ako je Moj sin ili sluga, ne želim nikada vidjeti lice osobe koja vrijeđa *vaisnavu*."

Nema usporedbe između *bhakti* i pobožnih djelatnosti. U *Caitanya-bhagavati* (*Madhya* 23.54.) je objašnjeno:

prabhu bale, - tapah kari na karaha bala
visnu-bhakti sarva-srestha janaha kevala

"Gospodin reče: Nemoj misliti da si postao moćan zbog strogosti. Znaj da je predanost Gospodinu Višnuu vrhunski cilj."

Licemjeri i varalice predstavljaju se kao inkarnacije i tako samo uvećavaju svoj ponos. Bhakta s oprezom treba izbjeći njihovo društvo. U *Caitanya-bhagavati* (*Adi* 14. 82-83.) je rečeno:

madhye madhye matra kata papi-gana giya
loka nasta kare apanare laoyaiya

udara bharana lagi' papistha sakale
'raghunatha' kari' apanare keha bale

"Ponekad grupa loših ljudi lošim savjetima pokušava krivo voditi druge ljude od duhovnog puta. Ovi griješnici jednostavno varaju ljude samo da bi napunili svoje trbuhe, tvrdeći za sebe da su Gospodin Rama."

Dok žive svoje živote bez dvoličnosti i grijeha, bhakte trebaju neprekidno uzimati utočište svetih imena. Nema većeg vjerskog načela od ovoga. *Caitanya-bhagavata* (*Adi* 14. 139-140.) zaključuje:

ataeva kali-yuga nama-yajna sara
ara kona dharma kaile nahi haya para

ratri dina nama laya khaite suite
tahara mahima vede nahi pare dite

"Stoga je u *Kali-yugi* pjevanje svetog imena suštinsko vjersko načelo; ni jedna druga vjerska praksa ne može pomoći osobi da pređe materijalni ocean neznanja. Čak su i Vede nesposobne slaviti onoga tko pjeva Gospodinovo sveto ime danju i noću u svim okolnostima."

Ljudska bića trebaju obožavati Krišnu u skladu sa svojim prirodnim odlikama prihvaćajući način života prethodnih i kasnijih *mahajana*. Čisto predano služenje povećava se srazmjerno slijeđenju ispravnog zanimanja i drugačije ga je nemoguće dostići.

Sri Bhaktyaloka

Srila Bhaktivinoda Thakura

bhakativinoda-vara, piyusa-varsini-kara,
'upadesamrta' yan'ra murti
'upadesamrta'-ratne, samgraha kariya yatne,
jive karaila krsna sphurti

Srila Bhaktivinoda Thakura je prekrasno predstavio Piyusa-varsini tumačenje Sri Upadesamrte. On je poput otjelovljenja Sri Upadesamrte. Pažljivo je sakupio ove dragulje Upadesamrte da kod ljudi potaknu svjesnost Krišne.

Srila Bhaktisiddhanta Sarasvati Thakura

GAURANGA PRESS